

Programmabegroting 2021 en Meerjarenraming 2021-2024

Datum : 13 oktober 2020

reg.nr. 2020031735
zaaknr. Z20.001084

Waterschap **Scheldestromen**

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
1.1	Voorwoord	3
1.2	Samenvatting en begroting in een oogopslag	3
1.3	Kerngegevens.....	5
2	Programmaplan	6
2.1	Programma waterkeringen	8
2.2	Programma watersystemen.....	15
2.3	Programma wegen	24
2.4	Programma afvalwaterketen	31
2.5	Programma bestuur en organisatie	37
2.6	Belasting- en algemene opbrengsten	45
2.7	Overkoepelende thema's	48
3	Paragrafen betreffen de financiële positie	51
3.1	Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar.....	51
3.2	Uitgangspunten en normen	51
3.3	Incidentele baten en lasten	52
3.4	Kostentoerekening	52
3.5	Waterschapsbelastingen	54
3.6	Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen	58
3.7	Weerstandsvermogen, -capaciteit en risico's.....	59
3.8	Financiering, rente en schuldpositie	63
3.9	EMU-saldo	65
3.10	Bedrijfsvoering	66
3.11	Verbonden partijen.....	67
4	Begroting naar kostendragers.....	69
5	Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten	70
6	Investerings.....	71
7	Besluiten	76
	Bijlage 2: Verbonden Partijen	77
	Bijlage 3: Afkortingen.....	82

1 Inleiding

1.1 Voorwoord

Dit is de programmabegroting 2021 en de meerjarenraming 2021-2024 van waterschap Scheldestromen. Dit document is een uitwerking van de voorjaarsnota 2020 (kaderstelling 2021-2024). De prestatie indicatoren en financiële kaders uit de strategienota 2019-2023 zijn eveneens terug te vinden in dit document. Voor de vergelijking met het voorgaande begrotingsjaar is de begroting 2020 inclusief de 2^e begrotingswijziging 2020 als uitgangspunt gehanteerd.

Deze begroting bestaat uit de volgende onderdelen:

- *Programma's* (prestatie-indicatoren, exploitatie en investeringen) en *overkoepelende thema's*
- *Paragrafen over de financiële positie van het waterschap*
- *Begroting naar kostendragers watersysteembeheer en zuiveringsbeheer*
- *Begroting naar kosten en opbrengstsoorten*
- *Investeringen*
- *Besluitvorming*

1.2 Samenvatting en begroting in een oogopslag

De basis voor de programmabegroting 2021 en de meerjarenraming 2021-2024 is de voorjaarsnota 2020 (kaderstelling 2021-2024). Uitgangspunten hierin voor 2021 waren: inflatie op basis van de CPI index of gelijkwaardige index, stijging personeelslasten 3,75%. Actualisatie hiervan heeft in deze begroting 2021 plaatsgevonden. Eveneens heeft actualisatie plaatsgevonden op basis van de bestuursmonitor september 2020.

In deze begroting is gerekend met een inflatie van 1,5% voor de externe kosten. Dit op basis van de CPI index van juli (1,5%) en augustus (1,6%). Voor de personeelslasten is rekening gehouden met een stijging van 3,75% voor de nog af te sluiten CAO per januari 2021, beoordelen en belonen, pensioenpremie en sociale lasten. De kapitaallasten zijn geactualiseerd en vallen lager uit mede door de lage rentestand. De lastendruk stijgt jaarlijks met 3,5% met uitzondering van 2022 waarin dit 2,16% hoger ligt door het vervallen van de precario opbrengst.

De totale omvang van de exploitatiekosten bedraagt € 129,8 miljoen. De kosten worden gedekt door een belastingopbrengst van afgerond € 97,3 miljoen en overige opbrengsten van € 31 miljoen. Een bedrag van bijna € 1,5 miljoen wordt gedekt uit de reserves.

Doorrekening van de kosten levert de volgende tarieven op voor 2021: ingezetenen € 115,00 (+2,46%), gebouwd 0,05745% (+2,79%), ongebouwd € 77,68 (-8,99%), natuur € 9,50 (+16,09%) en zuiveringsheffing € 64,89 (+4,06%). De nieuwe kostentoedelingsverordening 2021 heeft, door de gewijzigde waardeverhouding tussen het gebouwd/ongebouwd/natuur, invloed op de tarieven van de watersysteemheffing.

Er is in deze meerjarenraming gerekend met een bestuurlijk bestedingsvolume voor de investeringen van € 31,1 miljoen per jaar. Dit is gelijk aan de vorige meerjarenraming verhoogd met de investeringen van € 4,4 miljoen voor de aanschaf van zonnepanelen. Met dit investeringsniveau kan een netto schuldquote die lager is dan 250% nu en in de toekomst worden gerealiseerd. Dit is één van de belangrijke speerpunten uit het waterschapsprogramma.

Om de investeringen te kunnen uitvoeren stelt de algemene vergadering kredieten beschikbaar. In het besluit bij deze begroting worden kredieten verstrekt voor de machtigingsinvesteringen van netto € 21,2 miljoen. Voor beleidsmatige investeringen in 2021 zullen separate voorstellen worden opgesteld voor de verstrekking van kredieten van netto € 12,9 miljoen.

De verhouding tussen de weerstandscapaciteit (beschikbare reserves) en de risico's is uitgedrukt in een ratio. De vastgestelde norm is "B-Ruim voldoende", voor de periode 2021-2024 is de ratio "A-uitstekend".

Begroting 2021

€129.8 mln Opbrengsten

Belasting: €97.3 mln

Iedereen heeft belang bij het waterschap en ook vervuilers betalen waterschapsbelasting.

€180
Huurwoning
1-persoons-
huishouden

€432
Koopwoning gezin
WOZ-waarde:
€213.000

€36.256
Metaalbedrijf
WOZ-waarde:
€12.280.000

€6.371
Agrarisch bedrijf
WOZ-waarde:
€409.000

Overige opbrengsten: €32.5 mln

Inkomsten uit eigendomsbeheer (precarie, dividend, erfpacht, visrecht ed.) en bijdragen van derden.

Kosten kerntaken €129.8 mln

Droge voeten
Veilig wonen en werken dankzij:
• 424 km dijken
• 54 gemalen

Voldoende water
Maaien en baggeren van sloten
• 12.482 km
Zorgen dat het niet te droog of te nat wordt dankzij:
• 1.294 stuwen

Veilige wegen & fietspaden
Bermen maaien, groot onderhoud wegen en onderhouden wegbeplanting voor:
• 3.890 km weg.

Schoon water
Een goede waterkwaliteit in de sloten. Schoonmaken van rioolwater in:
• 15 rioolwaterzuiveringen
• 52 miljoen m³ gezuiverd afvalwater.

We investeren ook in ruim 70 projecten: €31 mln

Werken aan dijken
Plan uitwerkingsfase Hanuweert, voorbereiding Westhavendam Breskens.

Gemaal
Gemaal de Luyster, onderhoud duikers, revisie gemalen, baggerwerk Daarwerdiale.

Zuiveren
Onderhoud zuivering Verseput, WA-polder en diverse rioolgemalen.

1.3 Kerngegevens

Algemene kengetallen	
Oppervlakte beheergebied	190.273 ha
Aantal gemeenten in beheergebied	13
Aantal inwoners	383.519
Aantal leden algemene vergadering	30
-Ingezetenen	23
-Natuur	1
-Ongebouwd	3
-Gebouwd	3
Aantal leden dagelijks bestuur inclusief Dijkgraaf	6

Waterkeringen		Wegen	
Aantal normtrajecten	25	Lengte wegen (incl fietspaden)	3.890 km
Lengte primaire waterkeringen	424 km	Lengte fietspaden	363 km
Lengte regionale waterkeringen	560 km	Aantal kunstwerken	4.950
- nat (direct waterkerend)	150 km	Lengte singelbeplanting	413 km
- droog (compartimentskering)	410 km	Aantal bomen	125.000
Kunstwerken	340		
Strandhoofden/dammen	233		
Havendammen	9		

Watersystemen		Zuiveringstechnische werken	
Lengte waterlopen	12.482 km	Lengte rioolpersleiding (incl. vrijverval)	563 km
-primaire waterlopen	2.793 km	Rioolgemalen	157
-secundaire waterlopen	7.947 km	Zuiveringsinstallaties	15
-tertiaire waterlopen	1.115 km	Verwerkingscapaciteit zuiveringsinstallaties	799.050 v.e.
-geen legger water	627 km	Slibontwateringsinstallaties	3
Poldergemalen op buitenwater	54		
Onderbemalingen op binnenwater	48		
Stuwen handbediend/vast	1.120		
Stuwen geautomatiseerd	174		
Duikers (indicatief)	61.335		

Algemeen	x € 1.000
Exploitatiebudget (kosten)	€ 129.788
Afschrijvingen	€ 20.780
Personeelslasten (netto)	€ 43.313
Aflossingen op geldleningen	€ 21.702
Boekwaarde vaste activa per 1 januari 2021	€ 301.233
Saldo algemene en bestemmingsreserves per 1 januari 2021	€ 19.005
Saldo voorzieningen per 1 januari 2021	€ 5.529
Restant schuld langlopende leningen per 1 januari 2021	€ 266.403
Opbrengst waterschapsbelastingen (netto)	€ 97.294
Overige opbrengsten	€ 31.002
Aantal formatie-eenheden (fte's) 31 december 2021	481,71

Watersysteemheffing ingezetenen	169.500 woonruimten	Tarief	€ 115,00
Watersysteemheffing ongebouwd	145.300 belastbare ha.	Tarief	€ 77,68
Watersysteemheffing natuurterreinen	27.800 belastbare ha.	Tarief	€ 9,50
Watersysteemheffing gebouwd	€ 53.530 miljoen WOZ-waarde	Tarief	0,05745%
Zuiveringsheffing	552.700 vervuilingseenheden	Tarief	€ 64,89
Verontreinigingsheffing	11.200 vervuilingseenheden	Tarief	€ 64,89

2 Programmaplan

Het programmaplan bestaat uit 6 programma's en de overkoepelende thema's. Op basis van de in dit hoofdstuk beschreven programma's stelt de algemene vergadering het beleid vast en verleent het autorisatie voor de bij de programma's opgenomen budgetten.

Programma	Begroting 2020 incl. 2 ^{de} begr.wijz.	Begroting 2021	(bedragen x € 1.000) Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Waterkeringen	11.323	11.087	11.429	11.080	11.301
Watersystemen	30.393	30.061	31.359	32.482	33.438
Wegen	5.748	5.613	5.632	5.842	6.007
Afvalwaterketen	25.700	26.666	27.539	28.365	29.203
Bestuur en Organisatie	29.478	30.217	30.416	32.327	33.871
Belasting- en algemene opbrengsten	-98.648	-102.162	-105.841	-109.939	-113.663
Saldo netto kosten	3.994	1.482	534	158	157
Inzet reserves	3.994	1.482	534	158	157
Saldo	0	0	0	0	0

Per programma is hierna een toelichting gegeven op de prestaties, exploitatiekosten en -opbrengsten, investeringen en meerjarige ontwikkelingen. Een aantal uitgangspunten is op ieder programma algemeen van toepassing. De uitgangspunten zijn daarom hieronder opgenomen.

Externe kosten: De cijfers uit het meerjarenraming 2020-2023 vormen de basis voor de begroting 2021 en meerjarenraming 2021-2024. Er is rekening gehouden met autonome stijgingen en een inflatie van 1,5% per jaar.

In de vorige meerjarenraming was vanaf 2021 rekening gehouden met 2,5% inflatie per jaar. Per programma is een post onvoorzien opgenomen van € 20.000,-. In voorgaande jaren was er sprake van € 80.000,- per programma. Er is besloten om de post onvoorzien te verlagen en via maandelijkse monitoring tijdig te anticiperen als zich knelpunten voordoen.

Er doen zich met betrekking tot de programmakosten van de begroting 2021 een tweetal substantiële stijgingen voor in de niet beïnvloedbare kosten. Het betreft een stijging van de energiekosten en de laboratoriumkosten. Om deze stijgingen op te vangen binnen het financiële kader zijn 2 keuzes gemaakt. Enerzijds zijn op deze posten lagere kostenstijgingen opgenomen dan verwacht, waardoor het risico op overschrijding toeneemt. Hieraan ligt de volgende benaderingswijze en gedachte ten grondslag:

- Voor de kosten van laboratoriumonderzoeken is 80% van de prognose van de verhoging meegenomen in de begroting 2021. Door strak contractmanagement wordt gestuurd om risico's in beeld te houden en te managen.
- De prognose van de energiekosten is gebaseerd op jarenlange cijfers en ervaringen. De oorspronkelijke prognose is gebaseerd op een gemiddeld jaar. Voor de begroting gaan we, met de laatste 3 drogere jaren in gedachte, uit van een iets droger jaar en houden daarom in deze begroting 50% van de prognose van de verhoging van de energiekosten aan. De maandelijkse monitoring van de energiekosten stelt ons in staat om tijdig de risico's te signaleren en maatregelen te nemen.

Anderzijds heeft dit voor met name de programma's Watersystemen en Afvalwaterketen geleid tot een beperkte verlaging van budgetten op een aantal posten voor beheer en onder-

houd, waardoor een relatief klein risico optreedt dat de beoogde prestaties niet geleverd worden. Gedurende het jaar zal er actieve sturing plaatsvinden.

Personeelslasten: De personeelslasten zijn toegerekend aan de betreffende programma's op basis van ervaringscijfers en inschatting voor komend jaar. Ten opzichte van de begroting 2020 stijgen de personeelslasten in 2021 met 0,5% in verband met 1% salarisverhoging per 1 juli 2020. Voor de nieuwe CAO per januari 2021, beoordelen en belonen en mutaties in pensioenpremie en sociale lasten is gerekend met 3,25% per jaar. De personeelslasten stijgen dus met 3,75%. De formatie 2021 is begroot op 481,7 fte ten opzichte van 468,1 in de begroting 2020. De formatie-uitbreidingen zijn bij de betreffende programma's opgenomen. Ook in de vorige meerjarenraming was vanaf 2021 rekening gehouden met een stijging van de personeelslasten van 3,75% per jaar.

Kapitaallasten: De kosten van rente en afschrijving fluctueren ieder jaar. De afschrijvingen zijn berekend op basis van de huidige activa, deze dalen doordat activa volledig zijn afgeschreven. Hiertegenover staan nieuwe investeringen waarover voor het eerst kapitaallasten worden berekend. Voor de nieuwe investeringen is per programma gerekend met een afschrijving op basis van een gemiddelde afschrijvingstermijn. Het uitgangspunt is een bestuurlijk bestedingsvolume van € 31,1 miljoen per jaar.

De rentelasten zijn doorberekend op basis van de huidige leningenportefeuille en de benodigde financieringsbehoefte. Daarbij is in 2021 gerekend met een rente van 0,5% en vanaf 2022 met 2% voor nieuwe geldleningen (was in vorige meerjarenraming vanaf 2021 2%).

Deze uitgangspunten zijn ook opgenomen in hoofdstuk 3.1 en 3.2.

2.1 Programma waterkeringen

Wij zorgen voor sterke dijken en duinen. Als beheerder van de meeste Zeeuwse waterkeringen, is veiligheid prioriteit nummer 1. We houden rekening met zeespiegelstijging op basis van reële klimaatscenario's zodat veilig wonen in Zeeland haalbaar en betaalbaar blijft. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2020	2021	2022	2023	2024
424 km primaire waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld o.b.v. de wettelijke veiligheidsnormering (%)	30%-35%	60%-65%	100%	-	-
De organisatie voldoet aan de <u>inrichtingseisen</u> van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (%)	70%-80%	100%	100%	100%	100%
De organisatie voldoet aan de <u>uitvoeringseisen</u> van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (%)	60%-70%	100%	100%	100%	100%
560 km regionale waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld o.b.v. de nieuwe provinciale veiligheidsnormering (%)	*	5%-10%	40%-50%	100%	100%

Wat doen we om prestaties te realiseren

Waterveiligheid:

Primaire keringen op orde brengen

- 424 km primaire waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld o.b.v. de wettelijke veiligheidsnormering (%).

Na de vaststelling van de nieuwe wettelijke normen voor waterveiligheid is in 2017-2018 gestart met de voorbereiding van de wettelijke beoordeling van de primaire waterkeringen. Hiervoor moet intern ook de nodige kennis ontwikkeld worden. De nieuwe wettelijke normering zoals vastgelegd in de Waterwet is gebaseerd op overstromingsrisico's. Eind 2022 moeten alle primaire keringen van een veiligheidsoordeel zijn voorzien. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het wettelijk beoordelingsinstrumentarium. Het toezicht op de uitvoering van de beoordeling vindt plaats door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De inzet voor 2021 is dat totaal 60%-65% van het totale areaal is beoordeeld. In de begroting voor het programma waterkeringen is voorzien in het uitvoeren van geotechnisch onderzoek. Het inhuren van extra personele capaciteit voor het vertalen van onderzoeksresultaten, ondersteuning bij het uitvoeren van de wettelijke beoordeling en het opstellen van de beoordelingsrapportages voor ILT is opgenomen in de personeelsbegroting.

De huidige planning van onze projecten in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) wordt continu herijkt op basis van de uitkomsten van de wettelijke beoordeling. We willen komen tot een stabiele programmering voor de 25 normtrajecten voor de beoordeling tot en met het realiseren van projecten. Dit betekent dat de planning van projecten nog niet stabiel is en afhangt van de uitkomsten van de beoordeling, aan moet sluiten bij de beschikbaarheid van personele capaciteit en de omvang van de bestedingen.

Het actuele ontwerp programma van het HWBP voor de periode 2022-2027 met een doorkijk naar 2033 is ontvangen en wordt door het waterschap beoordeeld. Voor de investeringen in

2021 is gerekend met de beschikbare informatie van de te realiseren projecten. De cijfers voor 2022 en daarna worden beïnvloed door de continue herijking zoals eerder aangegeven en de aansluiting met het landelijk programma van het HWBP.

Primaire keringen in stand houden

- De organisatie voldoet aan de inrichtingseisen van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (%)
- De organisatie voldoet aan de uitvoeringseisen van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (%)

Het nieuwe waterveiligheidsbeleid dat in 2017 van kracht is geworden en het gewijzigde toezicht namens het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat door ILT op de primaire waterkeringen is aanleiding voor het implementeren van het wettelijk kader zorgplicht. Eind 2021 wil het waterschap werken conform het wettelijk kader zorgplicht, passend bij de eigen organisatieontwikkeling en de landelijke richtlijnen. Jaarlijks wordt over de inrichting en uitvoering van de zorgplicht gerapporteerd. Naar verwachting zal er in 2021 ook weer een audit door ILT worden uitgevoerd.

Regionale waterkeringen en noodvoorzieningen op orde brengen/houden

- 560 km regionale waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld op basis van de nieuwe provinciale veiligheidsnormering (%).

Voor de regionale waterkeringen vindt de herziening van de ligging van het stelsel van regionale waterkeringen en de normstelling door de provincie plaats. De normering van de natte regionale waterkeringen is in 2018 afgerond. In 2021 zal de herziening van de normering en de ligging van het stelsel van de droge regionale waterkeringen en de bestuurlijke besluitvorming daarover worden afgerond. Hierbij moet opgemerkt worden dat deze besluitvorming is gekoppeld aan de vaststelling van de Provinciale Omgevingsvisie. De totstandkoming van de Omgevingsvisie is door de coronacrisis vertraagd en daarmee is nog onzeker of de besluitvorming in 2021 plaats kan vinden. Na vaststelling zal gestart worden met de inspectie en beoordeling van de regionale waterkeringen.

Omgeving

Waterkeringen zijn beeldbepalend in het Zeeuwse landschap. Zij bieden kansen voor recreatie, natuur en economie. Dit mag niet ten koste gaan van waterveiligheid.

Veerse Meer

Voor het Veerse Meer werken we actief mee aan het opstellen van een gezamenlijke gebiedsvisie. In 2021 zal een nieuw convenant Veerse Meer worden opgesteld en zullen nieuwe samenwerkingsovereenkomsten met watersportverenigingen, recreatiebedrijven en commerciële jachthavens worden afgesloten. Het waterschap draagt bij in de exploitatie van het Veerse Meer.

Voorzieningen recreatief medegebruik

Een deel van de voorzieningen voor recreatief medegebruik heeft het waterschap zelf in beheer zoals bijvoorbeeld opengestelde onderhoudswegen. Het beheer en onderhoud van deze voorzieningen zullen we sober maar doelmatig invullen. Gezien de ontwikkelingen die de laatste jaren met name aan de kust hebben plaatsgevonden willen we met de gemeenten komen tot herziening en actualisatie van de afspraken over het beheer en onderhoud ten behoeve van het recreatief medegebruik en/of de aanwezige recreatieve voorzieningen. Daarbij gaat het om het gewenste kwaliteitsniveau en de bijbehorende financieringsafspraken.

Eigen plannen

Voor 2021 staan de actualisatie en herziening van een aantal plannen op de agenda, o.a. met betrekking tot inspecties, onderhoud en de aanpak van de versterkingsopgave (HWBP). Met het oog op de toekomstige uitvoering van de HWBP-projecten vindt ook de doorontwikkeling plaats van de Projectorganisatie Waterveiligheid.

Evenals in 2020 zullen in 2021 de nodige onderzoeken worden uitgevoerd die nodig zijn voor de voorbereiding van de uit te voeren versterkingswerken in het kader van het HWBP.

Naast het uit te voeren reguliere onderhoud vindt er ook groot onderhoud plaats. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van eigen en door derden uitgevoerde jaarlijkse inspecties. In 2020 is gestart met het ontwikkelen van de werkwijze van risico gestuurd inspecteren en onderhoud en dit zal in 2021 een vervolg krijgen.

Plannen van en met derden voor waterkeringen

Op diverse plaatsen in Zeeland is sprake van gebiedsontwikkeling, dan wel initiatieven van derden, die een relatie hebben met de waterkeringen. Met initiatiefnemers vindt het nodige overleg plaats en moeten plannen beoordeeld worden. Te noemen zijn o.a. de uitwerking van de Zeeuwse Kustvisie, het vervolg van de integrale veiligheidsstrategie Oosterschelde, ontwikkelingen Grevelingen en Herijking Deltaprogramma (o.a. ruimtelijke adaptatie, Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta). Ook het beoordelen van vergunningsaanvragen valt hieronder. De randvoorwaarden zoals vastgelegd in de strategienota zijn het kader voor onze opstelling in de genoemde planvorming en beoordeling van c.q. medewerking aan initiatieven.

Exploitatie

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting		Meerjarenraming		
	2020 incl 2 ^{de} begr.wijz	2021	2022	2023	2024
externe kosten	7.829	7.407	7.533	7.301	7.309
externe opbrengsten	- 501	-530	-530	-530	-530
personeelskosten	3.605	3.836	3.961	3.789	3.913
rente en afschrijving	390	374	465	519	609
Netto kosten programma waterkeringen	11.323	11.087	11.429	11.080	11.301

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

In de 2^e begrotingswijziging 2020 is de begroting van het programma verhoogd met € 224.000,- voor de uitgestelde werken 2019 duinpad Groedse Duintjes en geotechnisch onderzoek voor WBI. De oorspronkelijke begroting externe kosten en opbrengsten 2020 bedroeg € 7.104.000,-.

De externe kosten waterkeringen zijn in 2021 € 198.000,- lager begroot dan vorig jaar. Voor het programma Waterkeringen is ervoor gekozen de werkzaamheden aan de damwand en havendam bij Waarde (€ 300.000,-) uit te stellen naar 2022.

Externe opbrengsten

De externe opbrengsten bestaan vooral uit de bijdragen die de convenantpartners inbrengen in de exploitatie van het Veerse Meer. Daarnaast bestaan deze uit opbrengsten voor verrichte werkzaamheden voor derden. Op deze posten hebben ook herijkingen plaatsgevonden om verrichte werkzaamheden en activiteiten te structureren. Per saldo verwachten we € 29.000,- hogere opbrengsten in 2021.

Personeelskosten

In de personeelslasten 2021 is een stijging opgenomen van 3,75% voor de nieuwe CAO per januari 2021, beoordelen en belonen, pensioenpremie en overige stijgingen van sociale lasten. Voor de jaren 2022-2024 is gerekend met 3,25% stijging. Daarnaast zijn inhuurkosten opgenomen voor het WBI en aanstelling van 5 fte voor de Projectorganisatie Waterveiligheid. De kosten van het IPM-team komen ten laste van de betreffende projecten.

Rente en afschrijving:

Bij het programma waterkeringen is de ontwikkeling van de kapitaallasten beperkt, omdat er veel subsidiabele projecten worden uitgevoerd. Voor de HWBP-projecten geldt een eigen bijdrage van 10%. Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 30 jaar op basis van het bestuurlijk bestedingsvolume.

Investeringen

x € 1.000

Investeringen	Prognose besteding*			
	2021	2022	2023	2024
onderhanden investeringen	462	0	0	0
nieuwe investeringen	581	5.140	3.743	3.500
netto prognose besteding waterkeringen	1.043	5.140	3.743	3.500

* De bestedingsprognose maakt onderdeel uit van € 168 miljoen aan voor te bereiden projecten in de periode 2020-2024. De sturing vindt plaats op een totaalbedrag van netto € 154,4 miljoen. Het verkrijgen van subsidies kan het mogelijk maken de projecten uit te voeren tegen lagere kosten.

Overzicht nieuwe investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2021, meerjarenraming 2021-2024

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto					
	bruto	subsidie/ bijdrage	netto	2021	2022	2023	2024	2025	
Waterkeringen									
Aanleg en onderhoud waterkeringen									
Nieuwe investeringen									
Begroting 2021, machtiging									
PRJ1440B	Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2021	320	0	320	320	0	0	0	0
PRJ1513	Muur van Altena	1.600	615	985	60	268	400	246	0
Begroting 2021, separaat aan te vragen									
PRJ1013H	HWBP Hansweert (245-1) incl. innovatie - Realisatiefase	84.267	75.841	8.426	0	2.800	2.810	2.800	0
PRJ1499	Restopgave vooroeverbestedingen	10.591	10.591	0	0	0	0	0	0
Overige 2021									
PRJ1469	Aankoop primaire waterkeringen 2021	300	0	300	120	0	0	0	0
HWBP - projecten									
PRJ1013D	HWBP Hansweert-Kerncentrale (245-2)	8.000	7.200	800	-73	37	37	37	672
PRJ1013E	HWBP Zuid-Bevel.Oost Oostersch(24D)	5.500	4.950	550	0	0	18	22	506
PRJ1013F	HWBP Kanaal Zuid-Bevel.Dr30 (24P)	20	18	2	0	0	0	0	0
PRJ1013G	HWBP Zuid-Bevel.Oost Westersch (24R)	4.200	3.780	420	0	0	16	17	386
PRJ1013I	HWBP Aansl kerncentr-Tennet (245-3)	1.000	900	100	2	10	84	0	0
PRJ1013L	HWBP Sint. Annaland (24T)	4.000	3.600	400	32	336	0	0	0
PRJ1013M	HWBP Kop van Ossensisse (24Z)	4.000	3.600	400	0	16	16	16	352
PRJ1441	Aanpas Keersluis Vlissingen (24H)	35	32	4	0	3	0	0	0
PRJ1447A	HWBP Sloe- tot buitenhav (N29-3,tot)	10.500	9.450	1.050	0	0	42	42	966
2022 e.v.									
PRJ1440	Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2022 e.v.	1.430	0	1.430	0	320	320	320	470
PRJ1512	Westhavendam Breskens	1.600	0	1.600	120	1.350	0	0	0
Nieuwe investeringen									
Onderhanden investeringen									
Totaal waterkeringen									

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1440A - aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2020

De uitvoering van het project staat nu gepland tussen oktober 2020 en april 2021. De realisatie is afhankelijk van de buitentemperatuur (november/december). De kunststoffen in steigers en damwanden kunnen bij te lage temperaturen niet verwerkt worden.

PRJ1013H Hansweert (245-1) inclusief innovatie, voorbereiding

Voor de voorbereiding van het dijkversterkingsproject Hansweert is begrotingstechnisch rekening gehouden met een bruto investeringsbedrag van € 11.133.000,-. Voor de verkenningsfase is al een bedrag van € 3.883.000,- beschikbaar gesteld. In de begroting 2020 is er voor de verdere planuitwerking rekening gehouden met een bedrag van € 7.250.000,-. Op basis van de meest recente inzichten zal de kredietaanvraag behandeld worden in de algemene vergadering van 10 december 2020.

Binnen de HWBP-projecten zijn er verder kleine verschuivingen van de bestedingen. Hierbij verwijzen we naar de toelichting hiervoor bij het onderdeel 'Primaire keringen op orde brengen'.

Nieuwe investeringen 2021, machtiging

PRJ1440B Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2021 (krediet € 320.000,- bruto/netto)

Uit inspecties van diverse damwanden en aanlegsteigers blijkt dat deze aan het eind van de technische levensduur zijn en hun functie van het beschermen van de oever (damwand) en het dienen als afmeergelegenheid (steigers) niet meer gegarandeerd kan worden. Bovendien is er sprake van veiligheidsrisico's.

Voor 2021 omvat het project het vervangen van de damwandkade ter plaatse van oostelijke haven van het eiland de Mosselplaat, het vervangen van de damwanden en steigers bij trailerhelling de Piet en het vervangen van de skisteiger bij de Oostwatering. De uitvoering vindt plaats in 2021.

PRJ1513 Muur van Altena (krediet € 1.600.000,- bruto / € 984.671,- netto)

De Muur van Altena in Vlissingen is onderdeel van de primaire waterkering. Uit inspecties is gebleken dat groot onderhoud nodig is. De Muur van Altena is ook een Rijksmonument.

In 2020 is gestart met de voorbereiding. Gezien het specialistische werk zal vanaf 2020 jaarlijks een deel van het project worden uitgevoerd. De overige muren worden gerealiseerd vanaf 2022.

Nieuwe investeringen 2021, separaat aan te vragen

PRJ1499 Restopgave vooroeverbestedingen: wordt gerealiseerd in de periode 2021-2025 (krediet € 10.591.000,- bruto / € 0,- netto)

Bij de afloop van de subsidieregeling van het Rijk voor de financiering van de vooroeverbestedingen in Zeeland is een afspraak gemaakt over een afkoopsom voor het waterschap van € 10.591.000,-. Deze is gebaseerd op het door het waterschap met Rijkswaterstaat uitgevoerde onderzoek, in samenwerking met Deltares. Daarbij kunnen de vooroevers, die na de uitvoering van de reeds geprogrammeerde bestortingswerken en niet voldoen aan de nieuwe waterveiligheidsnorm, alsnog worden versterkt. Afsproken is dat deze werken door het waterschap worden voorbereid en uitgevoerd en uiterlijk in 2026 worden afgerond. In 2021 zal door de Projectorganisatie Waterveiligheid een start worden gemaakt met de voorbereiding van deze werken.

PRJ1013H HWBP Hansweert (245-1) inclusief Innovatie, realisatiefase (krediet € 84.267.000,- bruto/ € 8.426.000,- netto)

De primaire waterkering bij Hansweert voldoet over een lengte van 5,1 kilometer niet aan de overstromingsnorm van 1:100.000. Om weer aan de norm te voldoen is een dijkversterking nodig die als project onderdeel is van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor de verkennings- en voorbereidingsfase is rekening gehouden met een bedrag van € 11.133.000,- (zie hiervoor bij "onderhanden investeringen").

De verkenningsfase is afgerond met het vaststellen van een voorkeursalternatief voor de versterking. Op basis van het voorkeursalternatief zijn de uitvoeringskosten geraamd op € 84.267.000,-. De raming van de totale projectkosten, met de inbegrip van de voorbereiding, komt daarmee momenteel uit op een bedrag van € 95,4 miljoen. Gedurende het proces om te komen tot het uitvoeringsontwerp worden de projectramingen periodiek bijgesteld.

Eind 2021 kan naar verwachting de planvormingsfase worden afgerond waarmee het uitvoeringsontwerp vastligt en ook het projectplan Waterwet wordt vastgesteld en goedgekeurd door de Provincie Zeeland. Op basis van de Standaard Systematiek Kostenraming (SSK) voor het uitvoeringsontwerp wordt de subsidieaanvraag bij het HWBP ingediend. Daaraan gekoppeld wordt het uitvoeringskrediet aangevraagd bij de algemene vergadering. Bij het uitvoeringsontwerp is er een geactualiseerd risicodossier, waarmee de uitvoeringsrisico's concreet in beeld zijn. Het benodigd uitvoeringskrediet zal dus nog wijziging ondergaan.

In 2022 zal gestart kunnen worden met de realisatiefase die een paar jaar in beslag zal nemen. In de realisatie wordt invulling gegeven aan het thema duurzaamheid en worden waar

mogelijk meekoppelkansen van de stakeholders (met name de gemeenten Reimerswaal en Kapelle) meegenomen. De kosten van deze meekoppelkansen worden door de stakeholders zelf gefinancierd. Het waterschap realiseert een doelmatige dijkverzwaring waarbij er aandacht is voor de inpassing in het bebouwd en landelijk gebied.

Investerings 2022-2024

Hierna is een toelichting gegeven voor de projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

PRJ1013L HWBP St. Annaland

Dit project was opgenomen in de begroting 2020. In de loop van 2021 start de verkenningsfase en zal hiervoor de subsidieaanvraag bij het HWBP worden ingediend. De start van de realisatiefase is voorsnog voorzien in 2022.

PRJ1512 Westhavendam Breskens

De havendam in Breskens moet worden hersteld. In overleg met de gemeente wordt ook gekeken naar overige ontwikkelingen in dit havengebied. De start van het project is voorzien in het voorjaar 2022 (ná het stormseizoen). De afstemming van de werkzaamheden tussen gemeente, projectontwikkelaar en waterschap vindt op het ogenblik plaats.

Met de gemeente wordt overlegd over hun wensen ten aanzien van de inrichting van de dam. Daarnaast onderzoekt de gemeente nog hoe zij willen omgaan met het bestaande plankierhoofd en de mogelijkheid om het verwijderen van dit staketsel en verplaatsing van havenlicht mee te nemen in ons project.

Bespreekpunt met de projectontwikkelaar is het raakvlak en de demarcatie van het plangebied van de projectontwikkelaar en ons project. Onderwerp van gesprek is de mogelijkheid om een deel van het herstel van de havendam (ter plaatse van het nieuwe gebouw) te laten uitvoeren door de projectontwikkelaar. Vraag die zij hier allereerst voor moeten beantwoorden is of het nieuwe gebouw de functie van de havendam kan overnemen.

De voorbereidingen van het project zijn reeds gestart. Zo worden alle benodigde onderzoeken en alternatieven voor de asfaltbekleding in een multicriteria-analyse afgewogen, waarbij onder andere wordt gekeken naar functionaliteit, beheer en onderhoud, kosten, maar ook naar omgevingsaspecten.

Overige ontwikkelingen

Risico's

Getijdenduiker

Door het Waterschap en de Provincie Zeeland is gezamenlijk geconstateerd dat, om de getijdenduiker regulier in bedrijf te kunnen stellen, er een oplossing moet worden gevonden voor het zogeheten 'waterbezwaar'. Inmiddels zijn er de nodige aanvullende onderzoeken verricht. Er is na de ingebruikname van de getijdenduiker een monitoringsprogramma uitgevoerd. Hierin is o.a. nagegaan of de stroomsnelheden etc. zoals die bij het ontwerp waren berekend ook in de praktijk worden gerealiseerd, in combinatie met de doelstellingen voor het gedempt getij in het plangebied Waterdunen. De resultaten hiervan zijn geanalyseerd en verwerkt in de aanvullende onderzoeken. Planning is dat in het eerste kwartaal 2021 de oplossing is gerealiseerd en de getijdenduiker regulier in bedrijf zal zijn op automatische sturing.

De herziening en actualisering van de afspraken met gemeenten over beheer en onderhoud in verband met het recreatief medegebruik en recreatieve voorzieningen van de waterkeringen vraagt om medewerking van de betreffende gemeenten. In de reguliere (bestuurlijke) overleggen die er met gemeenten zijn zal dit onderwerp de nodige aandacht krijgen.

2.2 Programma watersystemen

Water is zo vanzelfsprekend dat het pas opvalt als er een tekort of een overschot is. Er zijn dag en nacht waterschappers in de weer om te zorgen voor een goed waterbeheer. Kortere periodes met hevige neerslag en langere periodes met droogte komen steeds vaker voor. Samen met overheden, ondernemers en inwoners werken we aan een watersysteem dat tegen een stootje kan. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2020	2021	2022	2023	2024
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrofauna (%)	40%-75%	75%	75%-80%	80%-85%	85-90%
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrophyten (%)	40%-75%	75%	75%-80%	80%-85%	80-85%
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor fytoplankton (%)	40%-75%	75%	75%-80%	80%-85%	80-85%
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor vis (%)	40%-75%	75%	75%-80%	80%-85%	85-90%
Watersystemen zijn bereikbaar voor vis (% t.o.v. de oppervlakte van het totale beheergebied)	45%	45%	47%	49%	50%
Natuurvriendelijke oevers aangelegd (in km)	4 km	3 km	3 km	3 km	3 km
KRW-waterlichamen voldoen aan de normen voor de chemische waterkwaliteit (%)	75%	75%	80%	85%	90%
Planvorming Wateropgave afgerond: het gebied is doorgerekend op basis van de inundatienormen (%)	100%	-	-	-	-
De maatregelen om het beheersgebied voor wateroverlast (WB21) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)	65%	73%	87%	93%	93%
<i>(tussen haakjes het percentage van de oppervlakte van het beheergebied dat voldoet aan de normen voor WB21)</i>	<i>(99,4%)</i>	<i>(99,5%)</i>	<i>(99,6%)</i>	<i>(99,6%)</i>	<i>(99,7%)</i>
Het gebied heeft een actueel vastgesteld peilbesluit (%)	61%-100%	100%	100%	100%	100%
De maatregelen om het beheersgebied voor peilbeheer (GGOR) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)	61%	67%	72%	76%	80%
<i>(Tussen haakjes het oppervlakte van het beheergebied dat voldoet aan de normen voor GGOR)</i>	<i>(96,3%)</i>	<i>(96,8%)</i>	<i>(97,4%)</i>	<i>(97,7%)</i>	<i>(98%)</i>
Aantal afwijkingen van de bandbreedte in het peilgebied door technisch falen	≤5	≤5	≤5	≤5	≤5

Wat doen we om prestaties te realiseren

Gezond water:

Goede ecologische waterkwaliteit

- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrofauna
- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrophyten

- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor fytoplankton
- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor vis

We streven naar een goede ecologische waterkwaliteit in al onze oppervlaktewateren in 2027, in lijn met de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Eind 2020 worden nieuwe inzichten verwacht uit de Kennisimpuls waterkwaliteit. Met deze inzichten zullen begin 2021 nieuwe doelen vastgesteld worden. Deze doelen zullen worden opgenomen in het Stroomgebiedsbeheerplan 2022-2027 en in het Waterschapsbeheerprogramma.

Leefruimte voor de biologie

- Watersystemen zijn bereikbaar voor vis (% t.o.v. de oppervlakte van het totale beheergebied)
- Natuurvriendelijke oevers aangelegd (in km)

Waterschappen hebben een resultaatsverplichting voor het nakomen van afspraken in het stroomgebiedbeheerplan. In het Stroomgebiedbeheerplan Schelde 2016-2021 zijn de aanleg van vispassages en natuurvriendelijke oevers opgenomen. Voor vispassages zijn de doelstellingen uit het huidige Stroomgebiedsbeheerplan in 2019 behaald. Voor natuurvriendelijke oevers wordt gekeken naar de effectiviteit in relatie tot de gestelde KRW-doelen. De opgave van de aan te leggen natuurvriendelijke oevers in 2027 zal naar beneden worden bijgesteld. Natuurvriendelijke oevers worden in de toekomst bij voorkeur aangelegd wanneer natuurvriendelijke oevers ook bijdragen aan bijvoorbeeld het beperken van wateroverlast. In 2021 staat de aanleg van 3 km natuurvriendelijke oever gepland.

Chemische waterkwaliteit

- KRW-waterlichamen voldoen aan de normen voor de chemische waterkwaliteit (%)

Er zijn verschillende factoren die de chemische waterkwaliteit beïnvloeden, waaronder lozingen van bedrijven, landbouwemissies, effluent van onze eigen rioolwaterzuiveringen en natuurlijke bronnen zoals zoute kwel. Een goede chemie is een voorwaarde voor een gezond watersysteem. De Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt normen voor een reeks aan milieuvreemde stoffen. Als waterbeheerder zijn we verantwoordelijk voor het terugdringen van deze stoffen (prioritaire en specifiek verontreinigende stoffen). In drie gebieden beïnvloedt ons effluent de waterkwaliteit in belangrijke mate negatief. Voor die locaties onderzoeken we de haalbaarheid van aanvullende zuiveringstechnieken (zie ook het programma Afvalwaterketen). We investeren nog niet in de realisatie van aanvullende technieken. Voor de overige factoren zien we toe op het naleven van lozingsvoorwaarden en overleggen we met bedrijven en de landbouw om de impact waar mogelijk te beperken. Verder dragen we bij aan het stimuleren van emissiebeperkende maatregelen. In 2021 worden jaarlijks terugkomende stimuleringsregelingen voortgezet en wordt een structurele aanpak voor emissiebeperking voorbereid, waaronder via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).

Beperken wateroverlast:

Inrichten van het watersysteem

- Planvorming Wateropgave afgerond: het gebied is doorgerekend op basis van de inundatienormen (%)
- De maatregelen om het beheersgebied voor wateroverlast (WB21) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)

We ronden eind 2021 de Planvorming Wateropgave (PWO) af. Het technisch doorrekenen wordt in 2020 afgerond (100%). De afstemming met de streek en het besluitvormingstraject vergt nog de nodige tijd. In september 2020 vinden er voor 3 van de 4 gebieden digitale bijeenkomsten plaats. Naar verwachting vindt de vaststelling door de AV medio 2021 plaats. Voor

West-Zeeuws-Vlaanderen is de planning om medio 2021 de streekbijeekomst te organiseren, de vaststelling door de AV komt dan uit op eind 2021.

In stand houden van het watersysteem

Naast het op orde brengen van het watersysteem, voeren we onderhoud uit om de vasthoud-, bergings- en afvoercapaciteit van het watersysteem in stand te houden. Hiertoe vindt in 2021 het reguliere onderhoud plaats via maaien, baggeren, en oeverherstel alsmede het onderhoud aan stuwen en gemalen.

Muskus- en beverratten vormen een risico voor de staat van onze waterkeringen, watersystemen en indirect, de wegen. Landelijk is in 2019 de strategie vastgesteld om muskusratten terug te dringen tot aan de landsgrenzen. Dit wordt verder uitgewerkt in een landelijke aanpak, Scheldestromen is daarbij betrokken. In afwachting hiervan zetten we het huidige beleid voorlopig voort. Dat is gericht op het onder controle houden van de muskusrattenpopulatie in ons beheergebied met een norm van 0.15 vangsten/km. Voor beverratten is de ambitie om deze buiten de gebiedsgrenzen te houden.

Door de langdurige droge periodes heeft het waterschap ervoor gekozen de waterpeilen lang hoog te houden, ook gedurende de afgelopen winter. Dit bemoeilijkt het vangen van Muskusratten aanzienlijk. Ondanks deze klimatologische omstandigheden en incidentele capaciteitsproblemen, voldoen we aan de bestuurlijke verplichting van een gemiddelde van 0,15 vangsten per km. Momenteel wordt bekeken hoe het team meer planmatig en risicogestuurd kan worden ingezet in die gebieden waar de vangsten nog kunnen worden verbeterd.

Optimaal gebruik:

Gewenste waterpeilen

- Het gebied heeft een actueel vastgesteld peilbesluit (%)
- De maatregelen om het beheersgebied voor peilbeheer (GGOR) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)
- Aantal afwijkingen van de bandbreedte in het peilgebied door technisch falen

Het Omgevingsplan Zeeland beschrijft de optimale waterstanden per grondsoort en gebruik. In peilbesluiten leggen we vast welk peilbeheer we hier onder normale omstandigheden op voeren. Hierbij zoeken we, met inbreng van de belanghebbenden, een balans tussen de waterbehoeften voor de verschillende functies en de bodemopbouw. Dat resulteert in een Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR). Als onderdeel van de uitvoering van de PWO hebben we eind 2021 alle peilbesluiten geactualiseerd. De afronding van de PWO heeft door het korte tijdspad richting afronding aanzienlijke risico's op financiën, tijd en kwaliteit. Focus hierbij zit momenteel op een tijdige afronding van dit project.

Vervolgens voeren we de benodigde maatregelen uit om de gewenste peilen overal te kunnen voeren. In 2027 moet het gebied hiervoor volledig op orde zijn. We streven er naar dat de peilen in het gehele gebied dan voldoen aan de actuele peilbesluiten (gemeten bij de afvoerende kunstwerken, zoals stuwen en gemalen).

Zoetwaterbeschikbaarheid

Beleidsmatig continueren we in 2021 de uitvoering aan het zoetwaterprogramma. Dit betekent onder andere inzet in het living lab Schouwen-Duiveland, inzet in POP3-regeling voor zoetwatermaatregelen, inzet voor de Waterhouderij, aanvoer zoetwater Schouwen-Duiveland, vergroting gebied Reigersbergse polder en aanleg van zoetwaterbassins. Daarnaast zullen wij in de komende periode bepalen hoe we invulling geven aan de gestelde zoetwaterambitie in het waterschapsprogramma en strategienota aan de hand van de in het deltaprogramma zoetwater gestelde ambitie "In 2050 is Nederland weerbaar tegen zoetwatertekort". Deze invulling wordt grotendeels bepaald via het Zeeuws Deltaplan Zoetwater waarin we gezamenlijk met de provincie Zeeland en stakeholders invulling geven aan de gestelde zoetwaterambitie. Om deze ambitie vorm en inhoud te geven wordt ingezet op een grotere personele inzet van ca. 3 fte.

Hiertoe is in de begroting structureel een bedrag van € 270.000,- opgenomen. Dit wordt op drie terreinen ingezet, te weten het met de provincie en stakeholders realiseren van de ambitie "In 2050 is Zeeland weerbaar tegen zoetwatertekort", het faciliteren van initiatieven die aan deze ambitie bijdragen en het uitwerken van het beleidsmatige en juridische kader in relatie tot gebruik van zoetwater.

Grondwater

Reguliere activiteiten bestaan uit het behandelen van vergunningaanvragen en meldingen voor grondwater. Door de afgelopen droge jaren is er wel een grote toename in het aantal aanvragen tot grondwateronttrekkingen. Dit geeft een risico dat de gestelde termijnen voor behandeling van aanvragen overschreden worden en geeft tevens een risico op vertraging van beleidsuitwerking. Om verder invulling te geven aan optimaal en duurzaam gebruik van grondwater en om mogelijke efficiëntieverbeteringen nader uit te werken wordt een aantal onderwerpen uit de uitvoeringsnotitie grondwater uit 2019 in 2020 en 2021 opgepakt. Concreet gaat het om regelgeving met betrekking tot kleine grondwateronttrekkingen, een methode om debietregistratie van onttrekkingen te verbeteren en een tijdreeksanalyse van grondwaterstanden. Tegelijkertijd wordt samen met de provincie gewerkt aan een regionaal zoetzout-grondwatermeetnet.

Water in de stad

We zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van stedelijk oppervlaktewater en het afvoeren van overtollig water uit het stedelijk gebied. Beide komen steeds meer onder druk te staan door klimaatverandering met meer hevige buien, periodes van langdurige droogte en hogere gemiddelde temperaturen. Gezamenlijk met gemeenten bepalen we in SAZ+ -verband (Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland) de Stedelijke Wateropgave (SWO). Voor de Zeeuwse kernen worden concrete maatregelen bepaald die nodig zijn om deze woongebieden toekomst-/ klimaatbestendig te maken. Daarbij zetten wij in op verwerking van overtollig water via het watersysteem en de bodem en niet via het rioleringsstelsel. Dit om verdunning van het afvalwater zoveel mogelijk te voorkomen (zie het programma Afvalwaterketen). De exacte ambitie en planning bepalen we samen met de gemeenten in de SAZ+.

Verantwoord gebruik van water

Vergunningen, toezicht en handhaving zijn essentiële instrumenten om verantwoord gebruik van water te borgen. Dit geldt zowel voor waterkwaliteit als -kwantiteit van het grond- en oppervlaktewater. De keten van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) brengen we voor al onze primaire taken op orde volgens de landelijke criteria. Dit vraagt aanpassing van de organisatie (onderdeel van de organisatieontwikkeling) en het op orde brengen van de personele capaciteit. Tussentijds is er een risico dat uitvoering van onze VTH taken niet voldoet aan de landelijke criteria.

Exploitatie

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting		Meerjarenraming		
	2020 incl. 2 ^{de} begr. wijz.	2021	2022	2023	2024
externe kosten	14.603	13.283	13.845	14.306	14.774
externe opbrengsten	-923	0	0	0	0
personeelskosten	8.488	8.631	8.912	9.201	9.500
rente en afschrijving	8.225	8.147	8.603	8.975	9.164
Netto kosten programma watersystemen	30.393	30.061	31.359	32.482	33.438

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

De begroting 2020 is verhoogd met € 780.000,- vanwege eenmalige kosten die verwerkt zijn in de 2^e begrotingswijziging 2020; uitgesteld werk uit 2019 € 380.000,-, extra zoetwaterbudget € 260.000,- en cultuurhistorische duikers € 140.000,-. De primaire begroting in 2020 bedroeg € 12.932.000,- en is in 2021 € 351.000,- hoger.

De kosten van laboratoriumonderzoeken zullen in 2021 fors stijgen. De inschatting van de stijging voor het programma watersystemen is € 238.000,- (de hogere kosten zijn geschat op 80% van de prognose van deze verhoging, zie verder toelichting blz. 7). Er is in de begroting 2021 rekening gehouden met een stijging van de energiekosten voor gemalen van € 59.000,- (in deze begroting is 50% van de prognose van de verhoging aangehouden, zie verder toelichting blz. 7).

In 2021 zal door bovenstaande kostenstijgingen, de verhoging van de kosten onderhoud watersystemen uit het waterbeheerplan 2016-2021 van € 250.000,- maar gedeeltelijk ingezet worden om het gewenste niveau onderhoudsniveau te krijgen. De onderhoudskosten zijn in 2021 per saldo € 88.000,- hoger. De grootste stijging (€ 48.000,-) is te verwachten bij depots omdat er in 2021 partijen afgevoerd moeten worden uit depots. Het resterende verschil bestaat uit diverse verschuivingen. De grootste verschuivingen ten opzichte van 2020 zijn minder maai-kosten inclusief maaien BOB (€184.000,-) naar meer gepland oeverherstel (€128.000,-) en onderhoud natuurvriendelijke oevers (€ 116.000,-).

Externe opbrengsten

De begrote externe opbrengsten zijn in 2020 (na wijziging) € 923.000,-. Dit bedrag bestaat uit incidentele baten; het doorgeven van subsidie naar Evides voor het gezamenlijk project Wetlands (€ 607.000,-), een bedrag van € 308.000,- voor de laatste werkzaamheden Sloeweg in 2020 en € 8.000,- subsidie Scape. In 2021 verwachten we voorsnog geen opbrengsten.

Personeelskosten

In de personeelslasten 2021 is een stijging opgenomen van 3,75% voor de nieuwe CAO per januari 2021, beoordelen en belonen, pensioenpremie en overige stijgingen van sociale lasten. Voor de jaren 2022-2024 is gerekend met 3,25% stijging.

In de formatie is de eerder genoemde uitbreiding opgenomen van 3 fte's om invulling te geven aan de gestelde zoetwaterambitie. In verband met het juist en volledig aanspraak maken op subsidies is de formatie uitgebreid met een subsidioloog, de kosten komen ten laste van de betreffende investeringsprojecten. Om te voldoen aan de bestuurlijke doelstelling voor de muskusrattenbestrijding is de formatie in de loop van 2020 uitgebreid met 1 fte. In 2021 vindt er geen externe inhuur meer plaats.

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 20 jaar op basis van het bestuurlijke bestedingsvolume.

Investerings

x € 1.000

Investerings	Prognose besteding*			
	2021	2022	2023	2023
onderhanden investeringen	5.360	3.639	2.168	2.091
nieuwe investeringen	4.011	11.429	12.874	11.599
netto prognose besteding watersystemen	9.371	15.068	15.042	13.690

* De bestedingsprognose maakt onderdeel uit van € 168 miljoen aan voor te bereiden projecten in de periode 2020-2024. De sturing vindt plaats op een totaalbedrag van netto € 154,4 miljoen. Het verkrijgen van subsidies kan het mogelijk maken de projecten uit te voeren tegen lagere kosten.

Overzicht nieuwe investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2021, meerjarenraming 2021-2024

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto					
	bruto	subsidie/ bijdrage	netto	2021	2022	2023	2024	>= 2025	
Watersystemen									
Inrichting en onderhoud watersystemen									
Nieuwe investeringen									
Begroting 2021, machtiging									
PRJ1153J	Gemaal de Luyster	400	0	400	400	0	0	0	
PRJ1443	OAS-Wschouwen maatr watersyst fase B	1.323	0	1.323	189	189	189	189	
PRJ1456A	Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2021	750	0	750	750	0	0	0	
PRJ1471	Baggerwerken Dauwend/Magistraatw. BOB	555	0	555	450	50	0	0	
PRJ1472	Uitvoering WB-21/KRW/GGOR 2021	1.250	0	1.250	750	500	0	0	
PRJ1498A	Verv. best. techn. inst. opmalingen 2021	500	0	500	500	0	0	0	
PRJ1504	Uitvoer. stedelijke waterplannen 2021	302	0	302	302	0	0	0	
PRJ1520	Vorbereiding gemaal Nol zeven	250	0	250	250	0	0	0	
2022									
PRJ1088	Gemaal Zoetendijk Oud-Vossemeer	985	0	985	120	850	0	0	
PRJ1129	Gemaal de Poel, capaciteitsvergroting	2.484	0	2.484	200	2.255	0	0	
PRJ1153	Groot onderhoud gemalen	8.000	0	8.000	0	1.000	1.000	1.000	
PRJ1168D	Kruispolder visp stuw Dreefken	160	0	160	0	160	0	0	
PRJ1391	BOB Zeeuws Vlaanderen	3.200	1.600	1.600	0	400	400	400	
PRJ1453	Gemaal Waarde	1.000	0	1.000	0	1.000	0	0	
PRJ1455	Gemaal Braakmankreek	1.500	0	1.500	100	1.400	0	0	
PRJ1456B	Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2022	1.725	0	1.725	0	1.725	0	0	
PRJ1491	Baggeren Sint Kruiskreek	1.400	0	1.400	0	40	800	560	
PRJ1491A	Baggeren Smedek. brugge Kreek	900	0	900	0	50	490	360	
PRJ1491B	Baggeren grote wateren Bonte Kof	750	0	750	0	40	410	300	
PRJ1491C	Baggeren Boschkreek De Sluis	1.100	0	1.100	0	60	600	440	
PRJ1492	Uitv. WB-21/KRW/GGOR 2022	1.250	0	1.250	0	750	500	0	
PRJ1498	Verv. best. techn. inst. opmalingen	4.000	0	4.000	0	500	500	500	
PRJ1506	Uitvoer. stedelijke waterplannen 2022	460	0	460	0	460	0	0	
2023									
PRJ1167A	Vispassage gemaal Lovenpolder	500	0	500	0	0	500	0	
PRJ1428A	Uitv. KRW WB-21/KRW/GGOR 2023	750	0	750	0	0	750	0	
PRJ1456C	Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2023	1.725	0	1.725	0	0	1.725	0	
PRJ1519A	Uitvoering gemaal Othene	10.000	0	10.000	0	0	5.000	5.000	
2024									
PRJ14288	Uitv. KRW WB-21/KRW/GGOR 2024	1.250	0	1.250	0	0	0	1.250	
PRJ1456D	Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2024	1.500	0	1.500	0	0	0	1.500	
PRJ1493	Baggeren grote wateren 2025	4.200	0	4.200	0	0	10	100	
Nieuwe investeringen		54.169	1.600	52.569	4.011	11.429	12.874	11.599	12.557
Inrichting en onderhoud watersystemen									
Onderhanden investeringen									
Beheersing van lozings									
Onderhanden investeringen									
Planvorming watersystemen									
Onderhanden investeringen									
Totaal onderhanden investeringen		0	0	0	5.360	3.639	2.168	2.091	0
Totaal watersystemen		54.169	1.600	52.569	9.371	15.068	15.042	13.690	12.557

Toelichting:**Onderhanden investeringen****PRJ1168C Kruispolder**

Door onder andere de doorlooptijd van de grondverwerving komt waarschijnlijk een deel van de uitvoeringperiode van het project Kruispolder na de vastgestelde datum van afronding uit de subsidiebeschikking te liggen. Hierdoor komt de al toegekende POP3-subsidie mogelijk in gevaar. De nadere consequenties worden op dit moment onderzocht en verder uitgewerkt.

PRJ1459 Baggeren uitwateringskanaal Cadzand

Het project stond gepland om op te nemen in de begroting 2021 met uitvoering in het najaar 2021. De voorbereiding was in 2020 echter zo ver gevorderd dat de start van de uitvoering in het najaar van 2020 zou kunnen plaatsvinden. Daarom is reeds in juni 2020 AV-krediet aangevraagd.

PRJ 1153I Renovatie pompinstallatie Hellewoud

Door uitloop als gevolg van de corona crisis is de geplande realisatie in het droge seizoen 2020 niet meer haalbaar en wordt deze doorgeschoven naar 2021.

PRJ1153H Vervangen krooshekreiniger gemaal Willem

Project uit de begroting 2020 maar gezien interne vertraging, wijziging van de scope en hele lange levertijden (als gevolg van Corona) is het niet meer reëel om het dit jaar uit te voeren, aangezien dan in het natte seizoen wordt gewerkt. Uitvoering is nu gepland voorjaar 2021. Voordeel hiervan is dat dit project gecombineerd kan worden met het project PRJ1153J vervangen van de reiniger van gemaal De Luyster uit de begroting 2021.

PRJ1482 Erfemissies

Het project bestaat uit het beschikbaar stellen van de toegezegde cofinanciering tot een maximum van € 250.000,- voor het project "Beperking piek-emissies naar oppervlaktewater vanuit landbouw in Zeeland" aan de Stichting Exploitatie Proefboerderij Rusthoeve. Zomer 2019 is pas voor het project een subsidiebeschikking afgegeven waarna de uitvoering kon starten. De prognoses zijn hierdoor naar 2020 - 2021 geschoven.

Nieuwe investeringen 2021, machtiging**PRJ1153J Krooshekreiniger gemaal De Luijster (€ 400.000,-bruto/netto)**

Dit project in 2021 betreft de vervanging van de huidige krooshekreinigerinstallatie door een ander type krooshekreiniger. Aanleiding is een verouderde installatie en arbeidsintensieve uitvoering. Door de andere uitvoering (bovenloopreiniger) vindt een betere afvoer van het kroos plaats.

PRJ1443 OAS-Westerschouwen maatregelen watersystemen fase B (€ 1.323.000,-bruto/netto)

Eind 2021 wordt een doorkijk gemaakt van de uit te voeren projecten en bijbehorende financiën voor fase B. Op basis van uitkomsten fase A is de verwachting dat de omvang van dat programma minder zal zijn dan in 2013 voorzien. Tot die tijd staan de oude afgesproken bedragen in de begroting/meerjarenraming.

PRJ1456A Uitvoering duikers/stuwen GGOR/WB21 2021 (€ 750.000,-bruto/netto)

Door het uitvoeren van deze maatregelen brengen we ons watersysteem op orde voor GGOR en WB21. Hiermee geven we invulling aan de doelstelling optimaal gebruik en kunnen we de peilen zoals vastgesteld in de peilbesluiten gaan handhaven. Deze maatregelen liggen vast in de door het bestuur vastgestelde watergebiedsplannen en peilbesluiten. Deze maatregelen

zijn gecommuniceerd met de streek en betrokken partijen. De afspraak is dat voor 2027 het gebied op orde is volgens de peilbesluiten.

PRJ1471 Baggerwerken Dauwendaele/Magistraatwijk BOB(€ 550.000,-bruto/netto)
Op basis van gemaakte afspraken met gemeente Middelburg is dit grote BOB-project in 2021 met afronding in 2022 gepland.

PRJ1472 Uitvoering WB-21/KRW/GGOR 2021 (€1.250.000,-bruto/netto)
In dit project worden oevers van hoofdwaterlopen natuurvriendelijk ingericht als onderdeel van de invulling van de WB-21/GGOR/KRW-opgave. Deze projecten hebben doorgaans een uitvoeringsperiode van twee jaar (2021/2022). Voor 2027 dienen de maatregelen te zijn uitgevoerd. Voor natuurvriendelijke oevers wordt gekeken naar de effectiviteit in relatie tot de gestelde KRW-doelen. De opgave van de aan te leggen natuurvriendelijke oevers in 2027 zal naar beneden worden bijgesteld. Natuurvriendelijke oevers worden in de toekomst bij voorkeur aangelegd wanneer natuurvriendelijke oevers ook bijdragen aan bijvoorbeeld het beperken van beperken van wateroverlast (zie onderdeel leefruimte voor de biologie).

PRJ1498A Vervanging bestaande technische opmalingen 2021 (€ 500.000,-bruto/netto)
Dit project behelst het vervangen van diverse elektrotechnische en besturingstechnische installaties van stuwen en opmalingen. De specifieke objecten worden aan de hand van een prioriteringslijst 2021 opgesteld en afgehandeld.

PRJ1504 Uitvoering stedelijke waterplannen 2021 (€ 302.000,-bruto/netto)
Gaait om projecten in kader van Stedelijke Wateropgave 2021 met als doel het voorkomen van wateroverlast in stedelijk gebied. In het kader van de SAZ+ zijn hierover afspraken met de Zeeuwse gemeenten gemaakt.

PRJ1520 Voorbereiding gemaal Nol zeven (€ 250.000,-bruto/netto)
De aanpassing van Nol 7 levert een grote bijdrage aan de reductie van onze opgave voor zowel WB21, GGOR als droogteschade. Om hiertoe te komen dienen we te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn binnen de bestaande constructie, zodat we inzicht hebben in de mogelijkheden en onmogelijkheden. Dit is van belang omdat de maatregelen voor 2027 uitgevoerd moeten worden. Daarom starten we in 2021 met de systeemkeuze voor dit gemaal en de benodigde vooronderzoeken.

Nieuwe investeringen 2021, separaat aan te vragen

In het programma Watersystemen wordt voor geen van de projecten in 2021 separaat krediet aangevraagd.

Investeringen 2022-2024

Als gevolg van problemen met grondverwerving is een aantal projecten doorgeschoven naar 2022 en verder. De voorbereiding gemaal Othene heeft geresulteerd in het toevoegen van het project gemaal Othene, voorlopig in de jaren 2023 en 2024 gezien het benodigde investeringsbedrag van circa € 10 miljoen. Daarnaast zijn oude algemene projecten per gebied komen te vervallen. Deze zijn nu geconcretiseerd in de jaarlijkse projecten uitvoering duikers/stuwen GGOR/WB21 2021. Verder zijn enkele vispassages komen te vervallen door onvoldoende aanbod van vis (vispassage gemaal Eendracht/vismigratie Walcheren/vispassage Bathsedik).

Hierna is een toelichting gegeven op de projecten voor de periode 2022-2024 waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten en/of planningsperiode.

PRJ1391G BOB Zeeuws-Vlaanderen

BOB betreft het wegwerken van achterstallig onderhoud in de kernen van de 3 Zeeuws-Vlaamse gemeenten. Dit project is doorgeschoven naar 2022 in verband met het ontbreken van depotruimte voor het baggeren van de Vesten van Hulst en om goede afspraken te maken met gemeente Hulst voor het vervolg en de baggerwerkzaamheden te kunnen voorbereiden.

PRJ1088 Gemaal Zoetendijk

Dit betreft de uitvoering van een maatregel uit het watergebiedsplan Tholen. Er zal een nieuw gemaal gebouwd worden aan de Zoetendijk te Oud-Vossemeer op het eiland Tholen. Als gevolg van onvoldoende voortgang in grondverwerving en verkrijgen van toestemming (zakelijk recht) van Staatsbosbeheer is het project doorgeschoven naar 2022.

PRJ1129 Gemaal de Poel capaciteitsvergroting

Dit project betreft het amoveren van het bestaande gemaal de Poel en het bouwen van een nieuw gemaal met grotere capaciteit op dezelfde locatie. Dit betreft een WB21/GGOR maatregel waarop waarschijnlijk POP3-subsidie mogelijk is. Hierdoor is de start van de uitvoeringsperiode naar 2022 verschoven.

PRJ1455 Gemaal Braakmankreek

De uitvoering van het project is doorgeschoven naar 2022 omdat de benodigde gronden nog niet in bezit van het waterschap zijn.

PRJ1168D Kruispolder vispassage stuw Dreefken

In de scope van het project Kruispolder en in verband met de mogelijkheid voor een POP3-subsidie voor het project Kruispolder is de aanleg van een vispassage bij stuw Dreefken opgenomen. Dit om de uitwisseling van de vissen in het gebied van Campen en Paal mogelijk te maken en zo intrek in het volledige gebied mogelijk te maken voor vis uit de Westerschelde. Dit betreft een KRW-maatregel.

PRJ1519A Uitvoering gemaal Othene

Dit betreft een toegevoegd project als gevolg van de uitkomsten van het voorbereidingsproject. Het betreft de ombouw van gemaal Othene in verband met een capaciteitsvergroting met 120%. Het gemaal zal volledig gerenoveerd en uitgebreid worden zodat we voor het gebied Othene, in combinatie met de andere WB21/GGOR maatregelen in het afwateringsgebied van Othene, kunnen voldoen aan de normen voor GGOR en WB21.

Overige ontwikkelingen

Risico's

Bij de uitvoering van investeringsprojecten voor watersystemen is het vaak nodig om gronden te verwerven voor de realisatie van de maatregelen. Omdat grondverwerving op vrijwillige basis plaatsvindt, en omdat de projecten waar grondverwerving eenvoudig is (daar waar grondeigenaren graag willen verkopen) langzamerhand uitgevoerd zijn, wordt grondverwerving een steeds kritischer onderdeel van projecten. Om dit te ondervangen is intern het proces van grondverwerving tegen het licht gehouden en worden acties ondernomen om grondverwerving in het proces van projectvoorbereiding en -realisatie zo scherp mogelijk te koppelen aan het projectmanagement.

2.3 Programma wegen

Weginspectie, bermen maaien, bomen snoeien, groot onderhoud: er is altijd veel werk aan de weg. Onze buitendienst neemt de dagelijkse zorg op zich. De wegenspecialisten op kantoor maken plannen voor verkeersveiligheid en het groen langs de wegen. Met bijna 4.000 kilometer plattelandswegen is het waterschap een belangrijke wegbeheerder in Zeeland.
(Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel			
	2021	2022	2023	2024
Aantal geregistreerde verkeersdoden op waterschapswegen	0-4*	0-4*	0-4*	0-4*
Vrijliggende fietspaden voldoen aan de verkeersveiligheidseisen m.b.t. breedte (%)	75%	77%	79%	80%
80km-wegen ingericht volgens EHK (%)	93%	93%	100%	100%
Percentage van de wegen waarvan de kwaliteit van de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor veiligheid	≥95%	≥95%	≥95%	≥95%
Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor comfort	≥95%	≥95%	≥95%	≥95%
Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor aanzien	≥94%	≥94%	≥94%	≥94%

* De doelstelling gaat uit van een halvering van het aantal slachtoffers ten opzichte van het gemiddelde in de periode 2007-2009, maar elk ongeval en elk verkeersslachtoffer is er één teveel

Wat doen we om prestaties te realiseren

Algemeen

De wegen en fietspaden van het waterschap liggen in het buitengebied om bedrijven, percelen en woningen te ontsluiten. Daarnaast liggen er tussen de woonkernen wegen en fietspaden om deze te ontsluiten naar wegen van hogere orde. Deze wegen en fietspaden zijn in de loop der jaren aan de eisen aangepast. Dat gebeurt nog steeds omdat het buitengebied in beweging is. Bijvoorbeeld door toenemende bedrijvigheid of recreatie, of een verkeersonveilige situatie. We streven naar een eerlijke verdeling van de kosten met de andere belanghebbenden en geven hier komende periode verdere uitwerking en invulling aan.

Ontwikkelingen, en beheer- en onderhoudsopgaven aan de wegenstructuur waar ook het onderhoud van bruggen en duikers bij horen, vragen meer en meer een risico gestuurde aanpak. Assetmanagement zal hier invulling aan geven en bijdragen aan beter inzicht op de staat van onze wegen en bijbehorende kunstwerken. Komende periode werken we aan de verdere implementatie van het assetmanagement.

Verkeersveiligheid

De kans op letsel of schade bij weggebruikers is minimaal
- Aantal geregistreerde verkeersdoden op waterschapswegen

We spannen ons zodanig in, dat er zo min mogelijk verkeersslachtoffers zijn. Elk ongeval en elk verkeersslachtoffer is er één teveel. De ambitie van de Zeeuwse wegbeheerders is om

maatregelen te treffen voor een scherpe daling van het aantal ernstige ongevallen. Ook in 2021 gaan we hier verder mee en rapporteren we over het afgelopen jaar.

Veilige fietsroutes

- Vrijliggende fietspaden voldoen aan de verkeersveiligheidseisen m.b.t. breedte (%)

We geven verdere uitwerking aan de beleidsnotitie Verkeersveiligheid. Met de onlangs vastgestelde prioritering gaan we concreet invulling geven aan de aanpak van de in de notitie benoemde knelpunten.

Veilige inrichting van de weg

- 80km-wegen ingericht volgens Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (%)

Alle 80km-wegen, behalve de Muidenweg, zijn ingericht volgens de Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (EHK). De inrichting van de Muidenweg bij Wolphaartsdijk koppelen we aan de (recreatieve) ontwikkelingen rondom het Waterpark Veerse Meer. We maken een pas op de plaats met de inrichting van de Muidenweg en schuiven deze vooralsnog door naar 2022.

Veilige staat van de weg

- Percentage van de wegen waarvan de kwaliteit van de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor veiligheid

Met ons beheer en onderhoud zorgen we er voor dat de staat van de weg (inclusief berm, beplanting, bruggen en duikers) geen gevaar voor de weggebruikers oplevert. Hierbij heeft de staat van de berm en de beplanting specifiek onze aandacht. Dit blijkt immers een kritische factor bij het ontstaan van veel eenzijdige ongevallen. De staat van de verhardingen en beplantingen is grotendeels in beeld. We brengen de staat van de bruggen en duikers in onze wegen verder in beeld, afgezet tegen de landelijke veiligheidsnormen en prioriteren op basis van risico, beschikbare capaciteit en middelen.

De Zeeuwse samenwerking voor de gladheidbestrijding zetten we voort. In 2021 werken we aan de totstandkoming van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst en een nieuw uitvoeringscontract. De huidige samenwerkingsovereenkomst en het huidige uitvoeringscontract lopen in 2021 af.

Veilig rijgedrag

Weggebruikers vertonen veilig rijgedrag doordat zij zich bewust zijn van wat er van hen verwacht wordt qua snelheid, te volgen route en gedrag. Verwachtingsmanagement, verkeersstellingen alsook verlenen van ontheffingen en het nemen van verkeersbesluiten zijn hier input voor. We werken samen met de andere Zeeuwse wegbeheerders om veilig rijgedrag te bevorderen.

Bereikbaarheid

Onder bereikbaarheid verstaan we dat een bestemming door het daarvoor bestemde verkeer binnen een redelijke tijd en via een geschikte weg kan worden bereikt. Als norm voor redelijke tijd wordt er van uit gegaan dat de inrichting van ons wegennet zodanig is dat automobilisten uit de grotere kernen (>1.000 inwoners) binnen 10 minuten op het hoofdwegennet kunnen zijn en tegelijkertijd ook de andere weggebruikers binnen redelijke tijd hun bestemming kunnen bereiken. Bij de inrichting, onderhoud en advisering plannen derden houden we hier rekening mee.

Omgeving

De weg is aantrekkelijk voor de weggebruiker, geeft minimale overlast voor de omgeving en past in het landschap.

- Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor comfort;
- Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor aanzien.

Wegen nemen in het Zeeuwse landschap een prominente plaats in. Inwoners hebben dan ook veel aandacht voor de uitstraling van deze wegen, met name voor de beplanting. We meten het comfort en aanzien van de weg volgens landelijke eisen en plannen hierop ons onderhoud. Goed rentmeesterschap ten aanzien van natuurwaarden, landschappelijke waarden en cultuurhistorische waarden is hierbij het uitgangspunt. We houden rekening met de biodiversiteit en kwetsbaarheid voor ziekten. Verder werken we aan een norm om de beeldkwaliteit van het totale wegbeeld te kunnen vaststellen en daaraan te kunnen toetsen.

Exploitatie

kosten- en opbrengstsoorten	x € 1.000				
	Begroting		Meerjarenraming		
	2020 incl. 2 ^o begr. wijz.	2021	2022	2023	2024
externe kosten	15.083	15.067	15.188	15.418	15.651
externe opbrengsten	-16.598	-16.871	-17.117	-17.366	-17.619
personeelskosten	4.438	4.554	4.702	4.855	5.013
rente en afschrijving	2.825	2.863	2.859	2.936	2.962
Netto kosten programma wegen	5.748	5.613	5.632	5.842	6.007

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

De externe kosten in de oorspronkelijke begroting 2020 waren berekend op € 14.989.000,-. In de 2° begrotingswijziging 2020 is de begroting van het programma verhoogd met € 94.000,- in verband met uitgestelde werken uit 2019. De kostenstijging in 2021 bedraagt hierdoor € 78.000,-.

Voor het programma Wegen zijn diverse onderhoudsposten verlaagd voor € 78.000,- in totaal.

Externe opbrengsten

De externe opbrengsten zijn € 273.000,- hoger. Verreweg het grootste deel van deze stijging heeft betrekking op de hogere uitkering vanuit het gemeentefonds (inclusief indexering).

Personeelskosten

In de personeelslasten 2021 is een stijging opgenomen van 3,75% voor de nieuwe CAO per januari 2021, beoordelen en belonen, pensioenpremie en overige stijgingen van sociale lasten. Voor de jaren 2022-2024 is gerekend met 3,25% stijging.

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 24 jaar op basis van het bestuurlijke bestedingsvolume

Investerings

x € 1.000

Investerings	Prognose besteding*			
	2021	2022	2023	2024
onderhanden investeringen	1.167	1.120	0	0
nieuwe investeringen	2.263	4.484	3.419	3.051
netto prognose besteding wegen	3.430	5.604	3.419	3.051

* De bestedingsprognose maakt onderdeel uit van € 168 miljoen aan voor te bereiden projecten in de periode 2020-2024. De sturing vindt plaats op een totaalbedrag van netto € 154,4 miljoen. Het verkrijgen van subsidies kan het mogelijk maken de projecten uit te voeren tegen lagere kosten.

Overzicht nieuwe investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2021, meerjarenraming 2021-2024

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto				
	bruto	subsidie/ bijdrage	netto	2021	2022	2023	2024	>> 2025
Wegen								
Aanleg en onderhoud wegen								
Nieuwe investeringen								
Begroting 2021, machtiging								
PRJ1462	Reconstructies wegen 2021	1.586	0	1.586	1.506	0	0	0
PRJ1497B	Verbr.Bunkerpad en fietspad Zwaanweg	652	0	652	547	25	0	0
PRJ1514A	Gr.onderh.kunstwerken wegen 2021	596	0	596	210	356	0	0
2022								
PRJ1436	Reconstructies wegen 2022 e.v.	18.760	0	18.760	0	2.345	2.345	11.725
PRJ1439	2020 ess.herkenb.kenmerken wegen	250	0	250	0	250	0	0
PRJ1462A	Reconstructie Vrijstraat Sas v. Gent	684	494	190	0	190	0	0
PRJ1464	2021 ess.herkenb.kenmerken wegen	250	0	250	0	250	0	0
PRJ1465	2022 e.v.ess.herkenb.kenmerken wegen	250	0	250	0	250	0	0
PRJ1497C	Verbreding fietspad Langendijk	519	0	519	0	519	0	0
PRJ1497D	Gebiedsgerichte aanpak Borsele-Oost	290	195	95	0	95	0	0
PRJ1514	Gr.onderh.kunstwerken wegen 2022 e.v.	604	0	604	0	204	400	0
2023								
PRJ1497E	Verbr.fietspaden Klaasses- en Werend	674	0	674	0	0	674	0
2024								
PRJ1497F	Verbreding fietspad Doeleweg	706	0	706	0	0	706	0
Nieuwe investeringen								
Onderhanden investeringen								
Totaal wegen								
		25.821	689	25.132	2.263	4.484	3.419	3.051
		0	0	0	1.167	1.120	0	0
		25.821	689	25.132	3.430	5.604	3.419	11.725

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1299 Fietspad Roterijdk-Zuidijk

Het ontwerp voor het fietspad, de verbreding van de Roterijdk en de Zuidijk en de herinrichting van de aansluitende wegen op de beide dijken is definitief. Ook de onderhoudsmaatregelen op de beide dijken zijn bepaald. Het verwerven van de hiervoor benodigde grond verloopt moeizaam. Er moet daarnaast nog een definitieve raming van kosten worden opgesteld voor het project. Dat kan pas als de grondverwerving afgerond is en de voor het project benodigde onderzoeken zijn uitgevoerd. Als randvoorwaarde is gesteld dat de gemeente Schouwen-Duiveland 25% bijdraagt in de kosten van de realisatie van het fietspad. De verbreding en het groot onderhoud komen niet ten laste van het project. De realisatie van dit fietspad is vanwege het bovenstaande doorgeschoven naar 2022.

PRJ1463 Reconstructies wegen 2020

Dit project omvat de reconstructie van een aantal wegen. Het merendeel van de wegen wordt in 2020 gereconstrueerd. Enkel de reconstructies van de Havendijk, Noordstraat en Puijendijk bij Groede worden vanwege het recreatieseizoen in het voorjaar van 2021 uitgevoerd. Er is sprake van een fors aanbestedingsvoordeel. Er wordt voorgesteld om een deel van dit aanbestedingsvoordeel in 2020 te besteden aan het herstraten van de Noordstraat bij Biervliet. Voor het resterende aanbestedingsvoordeel wordt in 2021 een nog nader te bepalen weg gereconstrueerd. Het uitgangspunt is dat het beschikbare krediet volledig wordt benut.

PRJ1497A Herinrichting Wijkhuijweg

Het project omvat het herinrichten en verbreden van de Wijkhuijweg bij Oostkapelle. Het betreft het gedeelte tussen de Noordweg (N287) en de Grijskerkseweg. De herinrichting en de verbreding worden gecombineerd met groot onderhoud. Het groot onderhoud komt ten laste van de exploitatie. De netto investering wordt verrekend met het investeringsvolume Investerings Verkeersveiligheid (PRJ1497).

Nieuwe investeringen 2021, machtiging:**PRJ1462 Reconstructies wegen 2021**

Het project omvat de reconstructie van een aantal wegen en fietspaden. Een reconstructie omvat het verwijderen van de (volledige) fundering en verharding van een weg en het opnieuw aanbrengen ervan. Het project wordt in 2021 gerealiseerd voor € 2.061.030,- bruto/€ 1.586.000,- netto. De netto investering van € 569.244,- van het project Landbouwroute Kamperland (PRJ1500) is in mindering gebracht op het krediet. Daarnaast is de netto investering (€ 189.970,-) van de reconstructie van de Vrijstraat (PRJ1462A) in mindering gebracht op het krediet.

PRJ1497B Verbreding Bunkerpad en fietspad Zwaanweg

Het project omvat de verbreding van het Bunkerpad en het fietspad Zwaanweg. Het Bunkerpad is een solitair fietspad gelegen ten noorden van Vlissingen tussen de Jacoba van Beierenweg en de Abeelseweg. Dit pad heeft een breedte van 2,70 meter over een lengte van circa 1.430 meter. Het fietspad Zwaanweg is een grotendeels solitair fietspad gelegen ten oosten van Dishoek tussen de Galgeweg en de Strandweg. Dit pad heeft een breedte van 2,30 meter over een lengte van circa 1.920 meter. Beide paden zijn onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en worden verbreed naar 3,50 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het project wordt in 2021 gerealiseerd voor € 652.000,- bruto/netto.

PRJ1514A Groot onderhoud kunstwerken wegen 2021

Het project (€ 596.000,- bruto/netto) omvat het in 2021 en 2022 uitvoeren van groot onderhoud aan de brug in de Zwinstraat bij Retranchement en de vijf bruggen die langs de Paalseweg bij Graauw liggen. De brug in de Zwinstraat ligt tegen de bebouwde kom van Retranchement aan en vormt de westelijke ontsluiting van het dorp. De brug ligt over een watergang die voert naar het gemaal Cadzand-Bad. De vijf bruggen langs de Paalseweg liggen over een watergang richting het gemaal Paal. De vijf bruggen ontsluiten een aantal woningen, agrarische bedrijven en percelen. Bij de inspectie en herberekening is gebleken dat de bruggen de komende 30 jaar kunnen blijven voldoen aan de minimaal vereiste constructieve veiligheid. Om te kunnen blijven voldoen moet er onderhoud worden uitgevoerd.

Nieuwe investeringen 2021, separaat aan te vragen

In het programma Wegen wordt voor geen van de projecten in 2021 separaat krediet aangevraagd.

Investerings 2022-2024

Hierna is een toelichting gegeven voor de projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

PRJ1462A Reconstructie Vrijstaat Sas van Gent

Het project omvat de reconstructie van de Vrijstraat (€ 683.650,- bruto/€ 189.970,- netto). De Vrijstraat ligt ten westen van Sas van Gent op grens met België. De Vrijstraat kent drie beheerders. Dat zijn het waterschap, de gemeente Assenede (België) en de gemeente Terneuzen. Samen gaan we de Vrijstraat reconstrueren. De kosten worden daarbij naar rato verdeeld over de drie partijen. Het project zal naar verwachting in 2022 worden gerealiseerd.

PRJ1439/ PRJ1464/ PRJ1465 Essentiële Herkenbaarheidskenmerken wegen 2020- 2022

Alle 80km-wegen, behalve de Muidenweg bij Wolphaartsdijk, zijn ingericht volgens de Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (EHK). De inrichting van de Muidenweg koppelen we aan de (recreatieve) ontwikkelingen rondom het Waterpark Veerse Meer. We maken een pas op de plaats met de inrichting van de Muidenweg. De realisatie van deze projecten is daarom vooralsnog doorgeschoven naar 2022.

PRJ1497C Verbreding fietspad Langendijk

Het project (€ 519.000,- bruto/netto) omvat de verbreding van het fietspad langs de Langendijk tussen de aansluiting met de Kapelleweg (ten oosten van Scharendijke) en de bebouwde kom van Den Osse. Het pad ligt onderaan de dijk van het Grevelingenmeer. Het pad heeft een breedte van 2,75 meter en een lengte van circa 1.730 meter. Het pad is onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en dient te worden verbreed naar 3,50 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het project wordt in 2022 gerealiseerd.

PRJ1497D Gebiedsgerichte aanpak Borsele-Oost

Het waterschap werkt samen met de gemeente Borsele en de provincie Zeeland aan een plan voor het wegennet in en rond Kwadendamme, Langeweegje, Hoedekenskerke en Baarland. Doel is het verbeteren van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid in het gebied. De drie partijen hebben een samenhangend pakket aan maatregelen uitgewerkt. Onderdeel van dit pakket is het verbreden van de Kapuinhoekweg en Zeedijk ten zuiden van Hoedekenskerke en de realisatie van een voetgangersoversteekplaats bij het station van Hoedekenskerke. Daarvoor staat het waterschap aan de lat (€ 290.000,- bruto). Er wordt door derden € 195.000,- bijgedragen aan de realisatie van het project. De realisatie zal in 2022 plaatsvinden.

PRJ1514 Groot onderhoud kunstwerken wegen 2022-2023

In 2015 en 2016 zijn de bruggen in de waterschapswegen geïnspecteerd en onderzocht. Er ligt een flinke opgave. Uit de inspecties en onderzoeken is immers naar voren gekomen dat het merendeel van de bruggen de komende jaren groot onderhoud behoeft. Daarnaast dient er ook een aantal bruggen versterkt, vervangen of gesloopt te worden. Hetzelfde zal voor de duikers onder de wegen gelden. In mei 2020 is door het dagelijks bestuur ingestemd met de beleidsnotitie kunstwerken wegen. Er is gestart met het uitwerken van de aanbevelingen uit deze notitie. Het investeringsvolume geeft ruimte om, vooruitlopend hierop, kunstwerken aan te pakken. De aan te pakken kunstwerken worden opgenomen als aparte investeringen (zie 1514A) en verrekend met dit investeringsvolume.

PRJ1497E Verbreding fietspaden Klaasses- en Werendijkseweg

Het project omvat de verbreding van het fietspad langs de Klaassesweg en de Werendijkseweg. De Klaassesweg en de Werendijkseweg liggen in elkaars verlengde. Het betreft het gedeelte tussen de aansluiting met de Bergweg en de aansluiting met de Noordendolfer (ten oosten van Zoutelande). De paden hebben een breedte van 2,30 meter en totale lengte van circa

2.245 meter. Beide paden zijn onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en dienen te worden verbreed naar 3,50 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het project (€ 673.500,- bruto/netto) wordt in 2023 gerealiseerd.

PRJ1497F Verbreding fietspad Doeleweg

Het project omvat de verbreding van het fietspad langs de Doeleweg tussen de bebouwde kom van Middelburg en de bebouwde kom van Arnemuiden. Het pad heeft een breedte van 2,70 meter en een lengte van circa 1.345 meter. Het pad is onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en dient te worden verbreed naar 3,50 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het project (€ 706.000,- bruto/netto) wordt in 2024 gerealiseerd.

Overige ontwikkelingen

Op gebied verkeersveiligheid zal meer ingezet worden op een gezamenlijke en risicogestuurde aanpak: ongevallen voorkomen door de belangrijkste risico's in het verkeerssysteem proactief aan te pakken. Dat is de koers die het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) beschrijft. In het kielzog hiervan wordt de gebiedsgerichte aanpak nieuw leven in geblazen.

Daarnaast komt de Omgevingswet op ons af. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Vergunningverlening en geluid zijn een belangrijk onderdeel voor ons in deze wet.

De afgelopen zomers hebben duidelijk merkbaar hun sporen nagelaten op de waterschapswegen. Schadebeelden die voorheen amper tot niet voorkwamen, treden nu regelmatig op. Met als bijzonder voorbeeld het omhoog komen van betonwegen. Waar in het verleden vooral winterschade opgelost moest worden zien wij nu ook het verschijnsel zomerschade ontstaan. Deze wordt voornamelijk veroorzaakt door inklinkende ondergrond door lage grondwaterstand. Er ontstaan veel meer scheuren. Wegen vertonen extreem langsonvlakheid, betonwegen scheuren. Het onderhoudsinterval wordt hierdoor korter.

Als laatste merken we op dat de bestrijding van invasieve exoten meer en meer inzet kost.

Risico's

De onderhoudsopgave aan onze bruggen en duikers brengen we in beeld met behulp van assetmanagement. Dit zal om extra middelen vragen.

2.4 Programma afvalwaterketen

Soms is ons werk onzichtbaar en valt het pas op als we ons werk niet goed doen. Zo lijkt het de normaalste zaak van de wereld dat afvalwater 'gewoon' wegstroomt via het afvoerputje. Op onze 15 rioolwaterzuiveringen wordt 24 uur per dag het afvalwater gezuiverd. Met oog voor duurzaamheid, innovatie en energiebesparing. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2020	2021	2022	2023	2024
Rioolgemalen voldoen aan de afnameverplichting (%)	98%	98%	98%	98%	98%
Lozingen per jaar via overstorten door falen van het afvalwatersysteem	0	0	0	0	0
Zuiveringen voldoen aan de lozingseisen (%)	100%	100%	100%	100%	100%

Wat doen we om prestaties te realiseren

Gezuiverd afvalwater:

Voldoende capaciteit

-Rioolgemalen voldoen aan de afnameverplichting (%)

Onder verantwoordelijkheid van de gemeenten wordt stedelijk afvalwater in gemeentelijke rioleringen ingezameld en afgevoerd naar een overnamepunt. Vanaf de overnamepunten transporteren wij met transportleidingen en rioolgemalen het afvalwater naar een van onze rioolwaterzuiveringen. Met de gemeenten hebben we afspraken gemaakt over hoeveel water ons systeem kan transporteren. Deze afspraken hebben we vastgelegd in een afnameverplichting.

-Lozingen per jaar via overstorten door falen van het afvalwatersysteem

Naast het op orde hebben en houden van de capaciteit van ons systeem, is het ook belangrijk dat het systeem goed functioneert. Ons beheer en onderhoud is er op gericht dat zich geen situaties voordoen waarbij we ongezuiverd afvalwater moeten lozen door het falen van ons systeem.

Zuiveren van afvalwater

-Zuiveringen voldoen aan de lozingseisen (%)

Water dat in onze rioolwaterzuiveringen gezuiverd is, lozen we op het oppervlaktewater. Daar kan het een invloed hebben op onze doelen voor een goede waterkwaliteit (zie programma Watersystemen). Voor elke rioolwaterzuivering zijn in een vergunning lozingseisen vastgelegd. Dit betreft individuele eisen per rioolwaterzuivering en eisen voor de verwijdering van fosfaat en stikstof voor het hele waterschap. Wij streven ernaar om volledig aan de lozingseisen te blijven voldoen. Om dat te realiseren besteden we onder andere veel aandacht aan het risico gestuurd beheren en onderhouden van onze installaties (assetmanagement).

Verwerken van reststromen

Na het zuiveren van afvalwater blijven enkele reststromen over, zoals zuiveringsslib. Waar doelmatig, benutten we deze reststromen voor het opwekken van energie of het terugwinnen van grondstoffen. We zorgen voor een duurzame verwerking van al het zuiveringsslib. Hiervoor

hebben we een deelneming in de Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). Deze deelneming zetten we voort. Een gedeelte van het zuiveringsslib, afkomstig van rwzi Sint Maartensdijk en Tholen, wordt verwerkt op de rwzi Bath. Een samenwerking met waterschap Brabantse Delta.

Voor de doelstellingen voor de duurzaamheid van de afvalwaterketen, zie het overkoepelende thema duurzame energie en circulaire economie.

Exploitatie

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting		Meerjarenraming		
	2020 incl. 2 ^{de} begr. wijz.	2021	2022	2023	2024
externe kosten	10.528	10.817	11.159	11.545	11.780
externe opbrengsten	-668	-625	-575	-575	-575
personeelskosten	5.722	5.856	6.046	6.243	6.446
rente en afschrijving	10.118	10.618	10.909	11.153	11.552
Netto kosten programma afvalwaterketen	25.700	26.666	27.539	28.365	29.203

x € 1.000

Externe kosten

De begroting van de externe kosten 2020 is verhoogd met € 129.000,- voor eenmalige kosten die verwerkt zijn in de 2e begrotingswijziging 2020. De primaire begroting 2020 bedroeg € 10.399.000,-. In 2021 is er sprake van een verhoging met € 418.000,- tot € 10.817.000,-.

De kosten van de slibverwerking zijn € 214.000,- hoger in vergelijking met de begroting 2020. De opgenomen bedragen 2021 zijn grotendeels gebaseerd op de begroting SNB en de te verwachten afzet en de kosten van het verwerken van het zuiveringsslib op de rwzi Bath. In het kader van de slibstrategie wordt gestreefd naar 100% vergisten van het zuiveringsslib. Met de verwerken van het zuiveringsslib op de rwzi Bath is hier invulling aangegeven. Zie ook toelichting prestatie verwerking reststromen hierboven.

De kosten van laboratoriumonderzoeken zullen in 2021 fors stijgen. De inschatting voor het programma afvalwaterketen is een stijging van € 111.000,- (de hogere kosten zijn geschat op 80% van de prognose van deze verhoging, zie verder toelichting blz. 7). Er is in de begroting 2021 rekening gehouden met een stijging van de energiekosten van € 43.000,- (in deze begroting is 50% van de prognose van de verhoging aangehouden, zie verder toelichting blz. 7).

Er loopt op dit moment een proef op RWZI Walcheren met betrekking tot het gebruik van ijzerchloride in plaats van magnesiumchloride. We gaan ervan uit dat deze proef slaagt en een besparing oplevert van € 60.000,- waardoor de berekende verhoging van kosten chemicaliën van € 53.000,- resulteert in een voordeel van € 7.000,-.

Daarnaast verwachten we nog stijgingen in diverse externe onderhoudskosten/diensten van € 80.000,- in totaal voornamelijk ontstaan door meer benodigd gespecialiseerd onderhoud als gevolg van aangepaste wetgeving.

Externe opbrengsten

De externe opbrengsten zijn in 2021 € 50.000,- lager begroot omdat de pilot voor het onderhouden van rioolgemalen voor de gemeente Middelburg eind juni 2021 stopt. Op basis van de evaluatie zal bekeken worden of hieraan een vervolg wordt gegeven.

Personeelskosten

In de personeelslasten 2021 is een stijging opgenomen van 3,75% voor de nieuwe CAO per januari 2021, beoordelen en belonen, pensioenpremie en overige stijgingen van sociale lasten. Voor de jaren 2022-2024 is gerekend met 3,25% stijging.

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 20 jaar op basis van het bestuurlijke bestedingsvolume.

Investeringen

x € 1.000

Investeringen	Prognose besteding*			
	2021	2022	2023	2024
onderhanden investeringen	6.228	6.500	3.600	0
nieuwe investeringen	5.280	3.875	7.535	6.673
netto prognose besteding afvalwaterketen	11.508	10.375	11.135	6.673

* De bestedingsprognose maakt onderdeel uit van € 168 miljoen aan voor te bereiden projecten in de periode 2020-2024. De sturing vindt plaats op een totaalbedrag van netto € 154,4 miljoen. Het verkrijgen van subsidies kan het mogelijk maken de projecten uit te voeren tegen lagere kosten.

Overzicht investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2021, meerjarenraming 2021-2024

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto					
	bruto	subsidie/ bijdrage	netto	2021	2022	2023	2024	** 2025	
Afvalwaterketen									
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken									
Nieuwe investeringen									
Begroting 2021, machtiging									
PRJ1223Q	Renovatie rg Arnhemuiden	1.070	0	1.070	300	770	0	0	0
PRJ1223R	Renovatie rg Oost-Souburg	1.190	0	1.190	400	790	0	0	0
PRJ1223S	Renovatie rg Rilland	530	0	530	530	0	0	0	0
PRJ1233K	Rwzi Verseput, renovatie E/W	2.500	0	2.500	2.500	0	0	0	0
PRJ1233L	Brandmeldinstallatie rwzi TER+WAL+WAP	900	0	900	300	300	300	0	0
PRJ1234A	Rwzi WA-polder, verv.E-instal + fakkel	2.500	0	2.500	1.250	1.250	0	0	0
2022									
PRJ1223T	Renovatie rg Goes	2.000	0	2.000	0	265	1.735	0	0
PRJ1244	Rwzi Hulst, groot onderhoud	5.830	0	5.830	0	500	2.500	2.830	0
2023									
PRJ1524	Transportsysteem Hulst, Clinge	3.000	0	3.000	0	0	3.000	0	0
2024									
PRJ1187	Verv en renov afvalwaterleiding	13.550	0	13.550	0	0	0	350	13.200
PRJ1187A	Aanp. vrijvervalsteisel Westerschouwen	3.500	0	3.500	0	0	0	850	2.650
PRJ1194	Relining vrijvervalsteisel Terneuzen(A)	2.268	1.300	968	0	0	0	818	150
PRJ1223	Aanpassing/vervanging rpgs	17.825	0	17.825	0	0	0	1.825	16.000
Nieuwe investeringen		56.663	1.300	55.363	5.280	3.875	7.535	6.673	32.000
Onderhanden investeringen		0	0	0	6.228	6.500	3.600	0	0
Totaal afvalwaterketen		56.663	1.300	55.363	11.508	10.375	11.135	6.673	32.000

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1223A Renovatie rioolgemeaal Zierikzee

De realisatie loopt uit naar 2021 door vertraging in levering van onderdelen.

PRJ1241A Groot onderhoud RWZI Westerschouwen wordt onder meer door het treffen van extra veiligheidsmaatregelen en corona uitbraak afgerond in 2021.

De voorbereidende werkzaamheden PRJ1245 Rwwi Retranchement, uitbreiding hydraulische capaciteit zijn in 2020 uitgevoerd. In 2021 en 2022 wordt het project gerealiseerd.

De projecten PRJ1230 Ombouw rg Borssele en PRJ1223P Ombouw rg Wilhelminadorp zijn voorbereid in 2020 en worden gerealiseerd in 2021.

Het project PRJ1233I Praktijk onderzoek naar de SVI-beheersing op rwwi Terneuzen is gestart eind 2020 en wordt in 2021 afgerond.

Het project PRJ1233J Aanpassing ontvangwerk rwwi Walcheren is gestart in 2020 en zal in 2021 worden afgerond.

Nieuwe investeringen 2021, machtiging

PRJ1223Q Renovatie rg Arnemuiden (€ 1.070.000,- bruto/netto) en PRJ1223R Renovatie rg Oost-Souburg (€ 1.1090.000,- bruto /netto) worden gerealiseerd in 2021 en 2022. PRJ1223S Renovatie rg Rilland (€ 530.000,- bruto/netto) wordt gerealiseerd in 2021. Deze projecten zijn gebaseerd op het groot onderhoudsprogramma. Per jaar worden die gemalen aangepast die bovenaan de prioriteringslijst staan. De werkzaamheden bestaan voornamelijk uit volledige renovatie van de werktuigbouwkundige en elektrotechnische installatie.

PRJ1233K Renovatie rwwi De Verseput (E/W) (€2.500.000,- bruto /netto)

De elektrische installatie, blowers en luchtleiding van de rwwi worden vervangen. De elektrische installatie vertoont veel storingen en is verouderd. De luchtleiding lekt en daardoor functioneert het beluchtingssysteem niet optimaal. De blowers worden vervangen deels als energiebesparende maatregel. De verwachting is dat het project in 2021 wordt afgerond.

PRJ1233L Brandmeldinstallatie rwwi Terneuzen/Walcheren/Willem Annapolder (€ 900.000,- bruto /netto)

In de periode 2021-2023 worden brandmeldinstallaties geplaatst/vervangen. In het kader van gasveiligheid wordt een brandmeldinstallatie in 2021 geplaatst op de rwwi Terneuzen. In 2022 en 2023 worden de brandmeldinstallaties van Walcheren en Willem Annapolder vervangen om te voldoen aan de huidige normering. De prioritering van de laatste twee moeten nog nader worden onderzocht.

PRJ1234A Vervanging elektrotechnische installatie en fakkels rwwi Willem Annapolder (€ 2.500.000,- bruto /netto)

Het project wordt gerealiseerd in de periode 2021 en 2022. De voorbereidende werkzaamheden aan het bedrijfsgebouw zijn reeds gestart in 2020.

Nieuwe investeringen 2021, separaat aan te vragen

In het programma Afvalwaterketen wordt voor geen projecten in 2021 separaat krediet aangevraagd.

Investerings na 2022-2024

Hierna is een toelichting gegeven voor de projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

Het groot onderhoud van rioolgemalen (PRJ1223) voor 2024 en verder wordt jaarlijks gerealiseerd voor een bedrag van € 1.825.000,-. Na 2024 is dit bedrag verhoogd naar € 2.000.000,- omdat is gebleken dat het bedrag van € 1.825.000,- niet toereikend is. De te renoveren rioolgemalen zullen ruim voor 2024 nader worden gespecificeerd op basis van een prioriteringssysteem die is gebaseerd op de wettelijke afnameverplichting, staat van onderhoud, storingsgevoeligheid en restlevensduur.

De rwzi Hulst (PRJ1244) is gepland om aangepast te worden in 2023-2024. Uit een systeemkeuze, waarbij is gekeken naar het transportsysteem en de rwzi, is gebleken dat zowel op de rwzi als het transportsysteem grote aanpassingen moeten plaatsvinden om het systeem optimaal te laten functioneren.

De realisatie van het PRJ1524 transportsysteem Hulst, Clinge, vindt plaats in 2023, voorafgaand aan de ombouw van de rwzi Hulst. De rioolgemalen Hulst en Clinge stonden reeds op om te worden gerenoveerd op basis van de staat van onderhoud. Jaarlijks wordt groot onderhoud uitgevoerd aan een aantal rioolgemalen voor een bedrag van € 1.825.000,-. Beide waren reeds op basis van de prioritering, die jaarlijks wordt opgesteld voorzien in 2023, maar nog niet specifiek als project genoemd. De besteding voor het transportsysteem is geraamd op € 3.000.000,-.

PRJ1187 Relining van de afvalwaterleidingen op Schouwen-Duiveland/Zeeuws-Vlaanderen wordt voorbereid, de realisatie start vanaf 2023.

Overige ontwikkelingen

De EU heeft aanvullend beleid aangekondigd voor verwijdering van microverontreinigingen, waaronder medicijnresten, uit afvalwater. Nederland heeft locaties aangewezen waar het verwijderen hiervan het meest urgent is, vanwege de invloed op de waterkwaliteit en drinkwatervoorziening. Geen van die locaties ligt in Zeeland. We volgen de landelijke ontwikkelingen voor kansrijke en betaalbare oplossingen, maar gaan nog niet zelf investeren in extra maatregelen. Tegelijkertijd zetten we er samen met partners op in dat medicijnresten niet in het afvalwater terecht komen.

Veel van het water (effluent) dat uit onze zuiveringen komt wordt nu vrijwel direct afgevoerd naar grote wateren zoals de Ooster- en Westerschelde. Dit zoetwater kan mogelijk ook nuttig worden toegepast in bijvoorbeeld de landbouw. Dat vraagt wel extra investeringen om aan de minimale kwaliteitseisen daarvoor te voldoen. Dit zijn aanvullende eisen ten opzichte van de lozingsseisen. We onderzoeken de mogelijkheden en benodigde maatregelen. In dat onderzoek kijken we ook of we dit kunnen koppelen aan andere opgaven (zoals verwijdering van microverontreinigingen) en een verbetering van de waterkwaliteit. In enkele van onze watersystemen is namelijk sprake van te hoge stikstofconcentraties, die voor een aanzienlijk deel toe te schrijven zijn aan het effluent dat uit onze zuiveringen komt. We maken vervolgens een afweging op basis van kosten en baten. In de periode 2022-2023 worden hiervoor systeemkeuzes uitgevoerd voor de rwzi's Oostburg, Camperlandpolder, Kloosterzande en Breskens. Op de rwzi Walcheren wordt in samenwerking met de HZ - University of Applied Sciences een onderzoek uitgevoerd naar de technische installatie om invulling te geven aan deze opgave. Het onderzoek draagt bij aan kennisontwikkeling op dit gebied en onderzoekt tevens de mogelijkheid om effluent verder op te werken, zodat hergebruik in de landbouw mogelijk wordt. Deze onderzoeken maken deel uit van het project Belissima een project dat gedeeltelijk vanuit Topsector Kennis Instituut (TKI) Watertechnologie wordt gefinancierd. Daarnaast neemt

het waterschap ook deel in het project EffluentFit4Food waarbij de effecten van de toepassing van effluent op gewassen wordt onderzocht. Het project wordt mede gefinancierd door de TKI Agri & Food. In beide projecten nemen meerdere partners deel waaronder andere waterschappen, bedrijven, HZ en universiteiten.

Voor het efficiënt zuiveren van afvalwater is het ook belangrijk dat het afvalwater zo min mogelijk wordt verdund met schoon water. We streven er naar om verdunning met regenwater zoveel mogelijk te beperken. We stimuleren het afkoppelen van regenwater van daken en verhardingen van het afvalwaterriool. Daarnaast zetten we in op het verminderen van andere schone waterstromen (rioolvreemd water), zoals grondwater en oppervlaktewater. Dat doen we samen met de Zeeuwse gemeenten en Evides in de Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ*). In het kader van de SAZ* wordt in 2020 tezamen met de Zeeuwse gemeenten verder invulling gegeven aan de planvorming Stedelijke Wateropgave (SWO - zie Programma Watersystemen). Daarnaast worden in SAZ* -verband activiteiten voortgezet die de operationele samenwerking tussen de verschillende partners verder uitbouwen.

Risico's

Waterschap en gemeenten hebben elk hun wettelijke zorgplicht in de afvalwaterketen. De gemeenten hebben de zorg voor het inzamelen en transporteren van afvalwater dat vrijkomt binnen hun grondgebied naar met het waterschap overeengekomen overnamepunten. Het waterschap is verantwoordelijk voor het transport van afvalwater vanaf dat overnamepunt naar de rioolwaterzuivering en het zuiveren ervan. In vrijwel alle gemeenten blijken de overnamepunten op de goede plaats te liggen, op 8 overnamepunten na. Daarom zullen het eigendom en beheer van de 8 overnamepunten met de daarbij behorende rioolgemalen en transportleidingen overgedragen moeten worden aan de gemeente. Onduidelijk is nog of er kosten aan deze overdrachten verbonden zijn.

2.5 Programma bestuur en organisatie

Een doelmatig en rechtmatig bestuur en werkorganisatie zijn het uitgangspunt. Betrokken, gemotiveerde en gekwalificeerde medewerkers zijn essentieel voor het behalen van onze doelen. Ook zijn medewerkers onze ogen en oren waardoor zij zeer belangrijke spil in de uitvoering van ons werk zijn. Omgevingsgericht werken staat daarbij voorop. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2020	2021	2022	2023	2024
Medewerkertevredenheid en -betrokkenheid*	-	7,5	-	7,5	-
Ziekteverzuim (%)	≤4%	≤4%	≤4%	≤4%	≤4%
Investerings gerealiseerd binnen het oorspronkelijk verleende krediet (+ max 10% en/of € 250.000,-)	90%	90%	90%	90%	90%
Investerings gerealiseerd binnen de oorspronkelijke planning (+ max 6 maanden)	90%	90%	90%	90%	90%
Tevredenheid over het klantcontact	6,3	6,5	6,5	7,0	7,5
Vergunningaanvragen en bezwaren afgehandeld binnen de wettelijke termijn (%)	98%	98%	98%	98%	98%
Digitalisering voldoet aan de Baseline Basis op Orde (%)	20%	40%	60%	90%-100%	90%-100%
Baseline informatieveiligheid Overheid geïmplementeerd (%)	20%	40%	60%	90%-100%	90%-100%
Medewerkertevredenheid over digitale werkomgeving*	7,5	-	7,5	-	7,5
Medewerkertevredenheid over fysieke werkomgeving*	7,5	-	7,5	-	7,5
Ongevallen met verzuim	0	0	0	0	0

* Dit wordt om het jaar gemeten

Wat doen we om prestaties te realiseren

Democratisch & rechtmatig

Om als algemene vergadering (AV) toe te zien op de uitvoering van het vastgestelde (strategische) beleid van het waterschap zal het dagelijks bestuur de AV twee keer per jaar tussentijds informeren over de voortgang op strategische doelen, exploitatie en investeringen. Na afloop van het jaar legt het dagelijks bestuur verantwoording af met de jaarverslaggeving. De accountant zal hierbij een verklaring afgeven over de getrouwheid en de rechtmatigheid. We brengen in beeld wat de wetgeving op het gebied van open overheid betekent voor het openbaar maken van documenten en welke middelen daarvoor benodigd zijn.

Zowel ambtelijk als bestuurlijk besteden we jaarlijks aandacht aan integriteit. Bestuurders zullen begin 2021 een dilemmatraining krijgen over integriteitsvraagstukken, gevolgd door een moreel beraad. Dit wordt geleid door een specialistisch extern bureau. Ook voor personeel geldt dat er net als voorgaande jaren aandacht zal worden besteed aan integriteit.

Medewerkers

- Medewerkertevredenheid en -betrokkenheid

Tevreden en betrokken medewerkers zijn essentieel voor een goed werkende organisatie en een goede dienstverlening. We weten uit onderzoek dat tevreden en betrokken medewerkers "harder werken". Ook bevorderen tevreden en betrokken medewerkers het imago dat wij als

werkgever hebben. Ondanks de ontwikkelingen (zowel intern als extern), die automatisch onzekerheid met zich meebrengen, willen we de tevredenheid en betrokkenheid van medewerkers wel vasthouden.

- Ziekteverzuim (%)

Een goed werkgever zorgt voor condities die een veilige en gezonde werkomgeving creëren. Het gaat hier zowel om fysieke veiligheid als om sociale veiligheid. Aandacht voor de arbeidsomstandigheden is hierbij cruciaal. Vandaar dat we het ziekteverzuim monitoren en analyseren en minimaal op hetzelfde (lage) percentage willen houden.

Belastingen & financiën

In deze begroting en meerjarenraming is de stijging van de lastendruk 3,5% per jaar. In 2022 is dit ruim 2% hoger in verband met het wegvallen van de precario opbrengst.

Hiermee valt deze binnen de kaders van het waterschapsprogramma: stijging van 1% tot 2% per jaar, exclusief inflatie, behalve in 2022 in verband met de afschaffing van de precariobelasting. Voor de inflatie is gekeken naar de CPI index. Op basis van de juli raming is gerekend met 1,5% inflatie. De augustus raming die het CPB heeft gepubliceerd, geeft een inflatie van 1,6% te zien.

In de Strategienota is opgenomen dat in het kader van een rechtvaardige verdeling van de waterschapslasten, de voor- en nadelen van het waterspoor opnieuw onderzocht zullen worden. In het kader van de aanpassing van het belastingstelsel is dit niet meer opportuun. Bij de aanpassing van het belastingstelsel ligt de focus primair op het oplossen van de urgente knelpunten en het verder brengen van de meekoppelkansen. In het permanent onderhoudsplan zal aandacht worden besteed aan een betere toepassing van de vervuiler betaalt en het woonruimteforfait in de zuiverings- en verontreinigingsheffing.

De netto schuldquote moet gezond blijven: lager dan 250%. Dit is de schuld in verhouding tot de inkomsten van het waterschap. In de praktijk betekent dit dat de investeringen deze bestuursperiode verlaagd worden tot gemiddeld ongeveer € 30 miljoen netto per jaar. Zoals in de voorjaarsnota opgenomen zal de investering van de zonnepanelen van € 4,4 miljoen bovenop het gemiddelde volume komen. In de periode van 2020 tot en met 2024 sturen we op een gemiddelde besteding van 5 keer € 30 miljoen per jaar (exclusief de zonnepanelen), zodat we in totaal € 154,4 miljoen aan projecten realiseren (inclusief de zonnepanelen). Ook proberen we door het verkrijgen van subsidies de projecten tegen lagere kosten uit te voeren. Op basis van deze meerjarenraming zal de schuldquote niet hoger zijn dan 250%.

Als de dividendopbrengst van de aandelen Nederlandse Waterschapsbank structureel hoger uitvalt dan € 3 miljoen kan dit worden ingezet om toekomstige tegenvallers op te vangen (incidenteel) en investeringen (structureel) over te hevelen naar de exploitatie. In de begroting 2021 is € 2,3 miljoen dividend opgenomen oplopend tot € 3 miljoen in 2023.

We streven naar een weerstandsvermogen dat ruim voldoende is (waardering B). Dat betekent dat we genoeg algemene reserves hebben om risico's te kunnen opvangen. In de periode 2021-2024 is sprake van een "A" waardering (uitstekend).

Projecten

- Investerings gerealiseerd binnen het oorspronkelijk verleende krediet (+ max 10% en/of € 250.000,-)
- Investerings gerealiseerd binnen de oorspronkelijke planning (+ max 6 maanden)

We streven er uiteraard naar om de geplande investeringen binnen de tijdsplanning (conform het kredietvoorstel) en het budget (het door de AV verleende krediet) te realiseren. Wanneer door omstandigheden respectievelijk meer dan 6 maanden of 10% van het krediet wordt afge-

weken, dan wordt een nieuwe planning of financiële prognose ter goedkeuring aan de AV voorgelegd.

Dienstverlening & draagvlak

-Tevredenheid over het klantcontact

De “klanten” van het waterschap (burgers, agrariërs, bedrijven etc.) verwachten een goede service van het waterschap. Het gaat hier om zaken als: in één keer bij de goede medewerker terecht komen, tijdige beantwoording etc. Wat iemand van het waterschap mag verwachten is vastgelegd in de servicegarantie. Daarnaast doen we ook onderzoek naar de ervaren dienstverlening. Dit cijfer is een gemiddelde, waarbij we veel en grote uitschieters zien (zowel positief als negatief). Alleen mensen met een sterke mening of specifieke ervaring vullen vaak de enquête in. Dit is mede de reden dat het gemiddelde cijfer niet zo makkelijk te beïnvloeden is, we kiezen voor een bescheiden groei in het cijfer.

-Vergunningaanvragen en bezwaren afgehandeld binnen de wettelijke termijn (%)

Het als bevoegd gezag verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen op basis van de Waterwet en daarmee samenhangende regelgeving (zoals de keur). Dit is een klantvraag-gedreven proces. Dit is inclusief de situaties van samenloop, waarbij andere waterbeheerders adviezen verstrekken. Om deze prestatie te realiseren zal worden gemonitord of de capaciteit voor afhandeling van vergunningen voldoende is om het aantal aanvragen voor vergunningen tijdig af te handelen.

Doelstelling hierbij is via het zoveel mogelijk reguleren van :

- het gebruik maken van waterstaatswerken (activiteiten in, op en rondom waterstaatswerken of beschermingszone);
- het onttrekken van water uit en het brengen van water in oppervlaktewaterlichamen;
- het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water in de bodem;
- het lozen in oppervlaktewaterlichamen of op een zuiveringstechnisch werk,

leveren van een bijdrage aan het bereiken van de waterdoelstellingen.

Faciliteiten

Digitale werkomgeving

-Digitalisering voldoet aan de Baseline Basis op Orde (%)

In 2018 hebben de waterschappen zich gecommitteerd om 20 afspraken genoemd in de Baseline Basis op Orde van de Unie van Waterschappen gezamenlijk voor te bereiden en per waterschap na te komen.

In de Strategienota 2019-2023 is gesteld dat onze digitalisering in 2023 voldoet aan de Baseline Basis op orde van de Unie van Waterschappen. We voldoen hiermee aan de maatschappelijke verwachtingen van een moderne overheid. De kwaliteit van onze gegevens en digitale voorzieningen is dan op peil. Inwoners en bedrijven hebben digitaal toegang tot de informatie die zij nodig hebben. We gebruiken daarvoor in principe de kanalen en standaarden die andere overheden ook gebruiken. We stellen in 2020 het Beleid Informatievoorziening op om bij te dragen aan het realiseren van de doelstellingen van de organisatie en de behoeften van onze medewerkers.

In de komende jaren worden op basis van het Beleid Informatievoorziening en het Informatie veiligheidsbeleid maatregelen opgesteld om in 2023 te voldoen aan de Baseline Basis op orde en de Baseline informatieveiligheid Overheid. Belangrijk daarbij is dat risico's in beeld worden gebracht en dat het eigenaarschap van bedrijfsmiddelen (assets) wordt belegd en geborgd in de processen.

-Baseline informatieveiligheid Overheid geïmplementeerd (%)

De Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) is in de Ministerraad van 14 december 2018 vastgesteld voor het Rijk en al het interbestuurlijk verkeer van het Rijk met overige overheden. Op grond van dit ministerieel besluit is de BIO van toepassing verklaard voor alle waterschappen en daarmee ook waterschap Scheldestromen. De BIO bestaat uit 114 maatregelen waaraan Scheldestromen dient te voldoen om aantoonbaar haar informatieveiligheid op orde te hebben. De organisatieontwikkeling biedt een unieke kans om de BIO te borgen in de nieuwe organisatieopzet. In 2018 en 2019 is het nodige voorwerk verricht zodat in het nieuwe bestuursprogramma de BIO volledig kan worden ingevoerd. Vanaf 2020 en verder worden er stappen gezet om te voldoen aan de genoemde percentages bij de prestatie-indicatoren.

-Medewerkertevredenheid over digitale werkomgeving

Een digitale werkomgeving (DWO) is het digitale platform waar medewerkers de beschikking hebben over alle informatie, kennis, mensen en tools die zij nodig hebben om hun werk te doen. Met de digitale werkomgeving streven we naar positieve uitkomsten zoals (verhoogde) productiviteit, innovatie, wendbaarheid, medewerkertevredenheid- en betrokkenheid en een betere klantbeleving.

De medewerkertevredenheid over de digitale werkomgeving wordt o.a. bepaald door de digitale volwassenheid van de communicatie, digitale samenwerking en het kennismanagement. Uit studie blijkt dat werknemers die gebruikmaken van een digitale werkomgeving niet alleen productiever zijn, maar ook beschikken over meer motivatie, tevredener zijn met hun beroep en spreken over een beter welzijnsgevoel.

Fysieke werkomgeving

-Medewerkertevredenheid over fysieke werkomgeving

Met de fysieke werkomgeving wordt ernaar gestreefd om een efficiënte en aantrekkelijke werkomgeving te realiseren voor de medewerkers. De werkomgeving voor onze medewerkers is zo ingericht dat flexibel, tijd- en plaatsonafhankelijk werken mogelijk is binnen de bestaande werkplekken op hoofdkantoren en andere waterschapslocaties.

De vaste werkplek in bestaande gebouwen komt door de effecten van de coronacrisis onder druk te staan. Het inrichten (stellen van eisen) van thuiswerkplekken zal nader in beschouwing worden genomen.

-Ongevallen met verzuim

Een goed werkgever zorgt voor condities die een veilige en gezonde werkomgeving creëren. Het gaat hier zowel om fysieke veiligheid als om sociale veiligheid. Aandacht voor de arbeidsomstandigheden is hierbij cruciaal. Vandaar dat we streven naar nul arbeidsgerelateerde ongevallen met verzuim.

Exploitatie

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting		Meerjarenraming		
	2020 incl.2 ^{de} begr. wijz.	2021	2022	2023	2024
externe kosten	14.503	14.243	13.959	15.291	16.247
externe opbrengsten	-3.397	3.404	3.404	3.404	3.404
personeelskosten	14.788	15.853	16.313	16.843	17.391
rente en afschrijving	3.584	3.525	3.548	3.597	3.638
Netto kosten programma bestuur en organisatie	29.478	30.217	30.416	32.327	33.871

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

De externe kosten in de oorspronkelijke begroting 2020 waren berekend op € 13.732.000,-. In de 2^e begrotingswijziging 2020 zijn de programmakosten verhoogd met € 771.000,- voor de uitgaven van de Omgevingswet, het documentenatelier en archief. Naar aanleiding van de accountantscontrole bij de jaarrekening 2019 mogen deze uitgaven niet meer als investering worden aangemerkt.

De externe kosten stijgen in 2021 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2020 doordat een indexering van 1,5% is toegepast. In lijn met de 2^e begrotingswijziging 2020 is voor 2021 een bedrag van € 392.000,- opgenomen voor de Omgevingswet en het documentenatelier. Dekking van deze eenmalige kosten vindt plaats vanuit de algemene reserve.

Externe opbrengsten

De opbrengsten voor 2021 zijn nagenoeg hetzelfde als in 2020. De grootste opbrengsten betreffen die voor ontvangen (pacht)rechten, aan en verkoop onroerende zaken, verhuur kantoor, peilwerkzaamheden en dienstverlening aan Sabewa Zeeland.

Personeelskosten

In de personeelslasten 2021 is een stijging opgenomen van 3,75% voor de nieuwe CAO per januari 2021, beoordelen en belonen, pensioenpremie en overige stijgingen van sociale lasten. Voor de jaren 2022-2024 is gerekende met 3,25% stijging.

Voor het tijdig realiseren van investeringsprojecten is een uitbreiding van 2 fte grondzaken voorzien in de begroting 2021, deze kosten worden verantwoord op de betreffende investeringen. In relatie tot de organisatieontwikkeling is voor de benodigde capaciteit binnen de afdeling financiën een tijdelijke vacature opgenomen in de begroting.

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 10 jaar op basis van het bestuurlijk bestedingsvolume.

Investerings

Investerings	Prognose besteding* x € 1.000			
	2021	2022	2023	2024
onderhanden investeringen	2.400	105	105	0
nieuwe investeringen	6.299	4.459	1.741	1.654
netto prognose besteding bestuur en organisatie	8.699	4.564	1.846	1.654

* De bestedingsprognose maakt onderdeel uit van € 168 miljoen aan voor te bereiden projecten in de periode 2020-2024. De sturing vindt plaats op een totaalbedrag van netto € 154,4 miljoen. Het verkrijgen van subsidies kan het mogelijk maken de projecten uit te voeren tegen lagere kosten.

Overzicht investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2021, meerjarenraming 2021-2024

x € 1.000

Programma/beleidsveld		Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto				
		bruto	subsidie/ bijdrage	netto	2021	2022	2023	2024	>> 2025
Bestuur en organisatie									
Bedrijfsvoering									
Nieuwe investeringen									
Begroting 2021, machtiging									
PRJ1418	Aank./vervangen auto's 2021	884	24	860	860	0	0	0	0
PRJ1425	Hoofdk.Terneuzen, vervang cv-ketels	213	0	213	213	0	0	0	0
PRJ1477	Aank./vervangen tractiemiddelen 2021	2.152	176	1.976	1.976	0	0	0	0
Begroting 2021, separaat aan te vragen									
PRJ1522	Aanleg zonnepanelen terr. B gebouwen	4.460	0	4.460	3.250	660	330	220	0
2022									
PRJ1419	Aank./vervangen auto's 2022	2.092	37	2.054	0	2.055	0	0	0
PRJ1516	Aank./vervangen tractiemiddelen 2022	1.982	238	1.745	0	1.744	0	0	0
2023									
PRJ1420	Aank./vervangen auto's 2023	632	14	618	0	0	618	0	0
PRJ1517	Aank./vervangen tractiemiddelen 2023	845	52	792	0	0	793	0	0
2024									
PRJ1421	Aank./vervangen auto's 2024	816	156	661	0	0	0	660	0
PRJ1518	Aank./vervangen tractiemiddelen 2024	819	45	774	0	0	0	774	0
Nieuwe investeringen		14.895	742	14.153	6.299	4.459	1.741	1.654	0
Onderhanden investeringen		0	0	0	2.400	105	105	0	0
Totaal bestuur en organisatie		14.895	742	14.153	8.699	4.564	1.846	1.654	0

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1338 vervanging Peilboot Meermin III

De vooroevers van de waterkeringen in Zeeland worden jaarlijks door het waterschap in 3D gemeten. Vanuit de ingewonnen gegevens wordt de stabiliteit van de vooroever bepaald en eventuele werken voorbereid. De metingen worden uitgevoerd met de peilboot van het waterschap, de Meermin III. De bestaande peilboot is sterk verouderd en aan vervanging toe. Naar aanleiding van de eerste aanbesteding is in de algemene vergadering van 2 april 2020 is een aanvullend krediet beschikbaar gesteld van € 400.000,-. Op basis van de tegenvallende inschrijvingen van de tweede aanbesteding is het de bedoeling een onderhandelingsprocedure op te starten.

PRJ1340 Vervanging vloerbedekking kantoren en buitendienst locaties

Besloten is dit project qua inkoop te combineren met een raamcontract voor de aanschaf van regulier meubilair en andere inrichtingszaken zoals beplanting. In maart 2020 is de aanbesteding gepubliceerd, maar deze is terug getrokken in verband met de Corona-problematiek. Voorlopig is de aanbesteding uitgesteld naar het 3^e kwartaal van 2020. De uitvoering start waarschijnlijk eind 2020, de afronding wordt verwacht medio 2021.

PRJ1487 Vervanging centr. warmte/koude voorziening kantoor Middelburg.

De gezamenlijke aanbesteding met de gemeente Middelburg is geannuleerd wegens te hoge kosten van de aanbieder. Besloten is aanbesteding door te schuiven naar 2025, en nu slechts de kritische delen van de installatie te vervangen. Dit betreft de regelkasten en het gebouw-beheerssysteem. Deze kunnen vervangen worden binnen het bestaande onderhoudscontract met de huidige leverancier. Om overlast in kantoor te voorkomen is ervoor gekozen het installatiedeel wat zich boven de plafonds bevindt (naregelingen en servomotoren) in de jaren 2021 / 2023 te vervangen, jaarlijks gemiddeld ongeveer € 105.000,-.

Nieuwe investeringen 2021, machtiging:

PRJ1418 Aankoop/vervanging auto's 2021 (krediet € 884.000,- bruto / € 860.000,- netto)

In 2021 worden weer diverse voertuigen aangeschaft en ingeruild wegens het bereiken van een bepaalde leeftijd of het bereiken van een bepaald aantal contractueel afgesproken kilometers. Uiteraard hangt de werkelijke aanschaf en inruil af van de situatie in 2021. Het rijden van meer of minder kilometers kan een oorzaak zijn van een afwijkend investeringspatroon.

PRJ1425 Hoofdkantoor Terneuzen, vervanging cv-ketels (krediet € 213.000,- bruto / netto)

Vanuit het MJOP (meerjaren onderhoudsplan gebouwen) moeten vanwege het bereiken van de technische levensduur beide cv ketels in kantoor Terneuzen worden vervangen. Het krediet is ruim voldoende voor het een-op-een vervangen van de huidige ketels, die op gas werken. We onderzoeken of het gewenst of noodzakelijk is om het kantoor Terneuzen gasloos te maken. In dat geval zal aanvullend krediet worden aangevraagd. We stellen hiervoor een businesscase op.

PRJ1477 Aankoop / vervanging tractiemiddelen 2021 (krediet € 2.152.000,- bruto / € 1.976.000,- netto)

Op basis van een geactualiseerd vervangingsschema voor tractiemiddelen is het bedrag geraamd voor de vervanging / aankoop van de tractiemiddelen in 2021.

Nieuwe investeringen 2021, separaat aan te vragen

PRJ1522 Aanleg zonnepanelen terreinen en gebouwen (krediet € 4.460.000,- bruto/netto)

In de strategienota 2019-2023 is vastgelegd dat het waterschap een substantiële bijdrage wil leveren aan de energietransitie. We streven ernaar om in 2025 100% energieneutraal te zijn door enerzijds energiebesparing en anderzijds door opwekking van duurzame energie. In dat kader is het voorstel van het dagelijks bestuur behandeld in de algemene vergadering van 19 februari 2020. Daarbij is ingestemd met het opnemen van een investering van € 4,4 mln in de meerjarenraming voor de aanleg van zonnepanelen. Hierdoor wordt voor ongeveer 2/3 deel de ambitie voor een energieneutraal waterschap gerealiseerd. De hiervoor benodigde investering is in de begroting 2021 opgenomen. Het krediet zal via een apart voorstel worden aangevraagd. De zonnepanelen zullen om te beginnen op een achttal locaties van het waterschap worden aangelegd, met name bij zuiveringsinstallaties. Eind juli 2020 hebben wij hiervoor de toekenningsbeschikkingen van de SDE+ subsidie ontvangen tot een bedrag van € 2,1 mln met per locatie een maximaal te ontvangen bedrag. De subsidie wordt verstrekt over de aan het net geleverde kwh energie in de komende 15 jaar. De te ontvangen subsidie zal in de exploitatie worden verantwoord. De aanleg van de zonnepanelen op de genoemde 8 locaties zal naar verwachting eind 2021 afgerond zijn. Ook in de periode tot en met 2024 zullen nog op andere locaties zonnepanelen worden aangelegd.

Investerings 2022-2024

Hierna is een toelichting gegeven op de projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

PRJ1419, PRJ1420 en PRJ1421 Aankoop/vervangen auto's 2022-2024

Op basis van de voorziene inruildatum wegens leeftijd van de auto's of gereden kilometers zijn de bedragen geraamd die nodig zijn voor de vervanging en aanschaf. Een eventuele keuze voor elektrisch rijden is in deze prognoses nog niet meegenomen. Momenteel wordt onderzocht om het gehele of een deel van het wagenpark, dat in de periode 2022-2025 vervangen wordt, te leasen in plaats van te kopen.

De reden om voor lease te kiezen is het sneller kunnen leveren van geschikte voertuigen volgens de eisen van de klant (gebruikers binnen het waterschap), maar ook om te kunnen vol-

doen aan de Klimaatvoorwaarden van de Nederlandse regering, UvW en de eisen die waterschap Scheldestromen zelf stelt in de komende jaren.

De komende jaren gaat er veel gebeuren op het gebied van uitstoot en emissies, mede ingegeven door de eisen die door de overheid worden gesteld en die wij als waterschap naar buiten willen dragen. Dit zou kunnen worden ondervangen door inzet van elektrische voertuigen of voertuigen die op H₂O rijden of een combinatie van deze energievormen.

Het waterschap is een calamiteitenorganisatie en bepaalde voertuigen (zoals de 4x4's die aan de kust rijden) dienen altijd bedrijfszeker/paraat te staan. Momenteel zijn er voor deze 4x4's naast de huidige dieselmotoren nog geen alternatieven op elektrisch- of H₂O-gebied beschikbaar die ook te gebruiken zijn voor de dagelijkse werkzaamheden. Zodra de kans er is om over te gaan, dan willen wij niet beperkt zijn in een vaste merk leverancier. Door te leasen zijn we niet gebonden aan één vaste merk leverancier, maar kan de leasemaatschappij het voertuig aanbieden wat op dat moment gewenst is, merk onafhankelijk.

De looptijd van leasecontracten is maximaal 60 maanden (5 jaar). Als gekozen wordt voor lease dan zullen de investeringen voor auto's geheel of gedeeltelijk vervallen.

PRJ1516, PRJ1517 en PRJ1518 Aankoop/vervanging tractie 2022-2024

Op basis van het in de zomer geactualiseerde vervangingschema tractiemiddelen zijn de bedragen geraamd die nodig zijn voor de vervanging/aankoop tractiemiddelen in deze periode.

Overige ontwikkelingen

In de periode 2020-2023 zal er een integrale Strategie Buitendienst opgesteld worden en dat heeft mogelijk tot gevolg dat het tractiematerieel wordt uitgebreid om ons huidige werk te kunnen blijven uitvoeren en om aan eventuele veranderingen invulling te kunnen geven.

Risico's

We maken als organisatie een ontwikkeling door van taakgericht naar procesgericht, waarbij de integrale resultaten en de omgeving centraal komen te staan. Daarvoor gaan we de komende jaren anders werken, denken en doen. Momenteel worden de huidige processen verbeterd en worden nieuwe rollen gedefinieerd. Vanaf 2020 zijn we in de nieuwe processen gaan werken en zijn de nieuwe rollen ingevuld. Dit betekent dat een aantal medewerkers binnen de organisatie andere werkzaamheden is gaan verrichten. Een (tijdelijk) risico is dat er nieuwe en/of aanvullende kennis en ervaring noodzakelijk is, die (nog) niet direct beschikbaar zal zijn.

2.6 Belasting- en algemene opbrengsten

In dit programma worden de belastingopbrengsten en overige algemene opbrengsten opgenomen die de kosten van het waterschap dekken.

Exploitatie

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting		Meerjarenraming		
	2020 incl. 2 ^{de} begr. wijz	2021	2022	2023	2024
externe kosten	68	71	75	78	79
externe opbrengsten	-2.639	-2.639	-539	-539	-539
personeelskosten					
dividendopbrengst	-1.800	-2.300	-2.500	-3.000	-3.000
belastingopbrengst (inclusief oninbaar/ kwijtschelding)	-94.277	-97.294	-102.877	-106.478	-110.203
Netto kosten programma belasting- en algemene opbrengsten	-98.648	-102.162	-105.841	-108.939	-113.663

x € 1.000

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

Aan de voorzieningen van voormalig personeel en bestuur wordt € 71.000,- toegevoegd omdat de voorziening is gebaseerd op een contante waarde.

Externe opbrengsten

De opbrengsten van de precario (€ 2,18 miljoen), leges en retributies (€ 0,46 miljoen) zijn hier geraamd. De precario opbrengst vervalt in 2022.

Dividend

In de begroting 2021 is rekening gehouden met een dividendopbrengst van de aandelen Nederlandse Waterschapsbank van € 2,3 miljoen in 2021 oplopend naar € 3 miljoen in 2023/2024. Door de NWB is vanaf het boekjaar 2018 weer dividend uitgekeerd aan haar aandeelhouders. De directie van de bank heeft hiertoe besloten in verband met de aangepaste verordening kapitaalvereisten. Onderdeel van de verordening is een proportionele berekening van de leverage ratio voor promotional banks. Daarmee komt de leverage ratio van de NWB uit op meer dan 10% en dat is ruimschoots boven de minimale eis van 3%.

De NWB is voornemens de komende jaren een hoger dividend uit te keren. Besluitvorming over de hoogte van uitkeringen vindt jaarlijks door de NWB plaats bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat.

Conform het waterschapsprogramma zal extra een dividendopbrengst, boven de € 3 miljoen, worden ingezet om tegenvallers op te vangen en investeringen over te hevelen naar de exploitatie.

Belastingopbrengst

De geraamde bruto-opbrengsten van de waterschapsbelastingen voor 2021 tot met 2024 worden onderstaand per heffing gespecificeerd. Tevens zijn de gerealiseerde opbrengsten over 2019 opgenomen.

Waterschapsbelasting	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
				2022	2023	2024
Watersysteemheffing ingezetenen	18.195	18.856	19.493	20.830	21.541	22.338
Watersysteemheffing gebouwd	28.661	29.647	31.903	34.271	35.432	36.726
Watersysteemheffing ongebouwd	11.674	12.450	11.287	11.928	12.338	12.795
Watersysteemheffing natuurterreinen	187	229	264	281	291	300
Zuiveringsheffing	34.736	34.317	35.865	37.139	38.502	39.727
Verontreinigingsheffing	656	674	730	753	780	805
Totaal belastingopbrengst	94.109	96.173	99.539	105.202	108.884	112.691
Kwijtschelding / oninbaar	-2.537	-1.897	-2.245	-2.324	-2.405	-2.489
Totaal netto	91.572	94.276	97.294	102.878	106.479	110.202
Lastendruk (belastingopbrengst)			3,5%	5,69%	3,5%	3,5%

De lastendrukstijging in 2021 bedraagt 3,5% ten opzichte van 2020. In 2021 is voor kwijtschelding € 1.745.000,- en voor oninbaar € 500.000,- begroot. In totaal een stijging van € 350.000,- ten opzichte van de begroting 2020 op basis van de realisatie van de afgelopen jaren. De lastendrukstijging voor 2022 is 2,19% hoger in verband met het wegvallen van de precario opbrengst.

Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 3.5 Waterschapsbelastingen.

Meerjarige ontwikkelingen

Op 13 december 2019 heeft de Ledenvergadering van de Unie van Waterschappen een opdracht geformuleerd voor de aanpassing van het belastingstelsel. De opdracht van de Stuurgroep is met een oplossing te komen voor de volgende drie knelpunten:

1. De weeffout in de watersysteemheffing waarbij binnen de huidige systematiek door de hoge waarde van infrastructuur de hele categorie ongebouwd te maken krijgt met hogere tarieven als de verhoudingen binnen de categorie wijzigen;
2. Een gelijkmatige ontwikkeling van de tarieven voor alle categorieën binnen de watersysteemheffing is niet mogelijk;
3. Het gebruik van mens en milieubelastende stoffen bij het meten, bemonsteren en analyseren van het afvalwaterwater bij de heffingsformule voor de zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing;

en tevens de volgende 5 "meekoppelkansen" verder te brengen:

1. de waterschappen de mogelijkheid te geven om de kosten van zogenaamde plusvoorzieningen apart in rekening te brengen;
2. de tariefdifferentiatie voor glasopstanden nader te bezien;
3. voorstellen waarmee ingespeeld kan worden op de waardevol afvalwater;
4. de waterschappen de mogelijkheid te geven om maatregelen die de kosten van hemelwater beperken, te financieren uit de opbrengst van de zuiveringsheffing;
5. het actualiseren van de tabel afvalwatercoëfficiënten.

Het permanent onderhoudsspoor van het belastingstelsel maakt nadrukkelijk geen onderdeel uit van de opdracht van de Stuurgroep. Het Uniebestuur heeft er voor gekozen om samen met het ministerie van I & W op korte termijn eerst een fiscaal juridisch onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden om op een eenvoudiger wijze onderhoud te kunnen plegen aan het

belastingstelsel. Op basis van het onderzoek kan dan vervolgens bezien worden welke onderwerpen wanneer verder kunnen worden opgepakt.

Aan de opdracht van de Stuurgroep zijn de volgende uitgangspunten gekoppeld waaraan de voorstellen moeten voldoen:

- kostenterugwinning staat centraal en gaat boven gedragsbeïnvloeding;
- vanwege de verschillen tussen waterschappen moet er ruimte zijn voor regionaal maatwerk;
- beperkte lastenverschuivingen binnen de watersysteemheffing;
- robuustheid: de voorstellen die in wetgeving moeten worden vertaald, moeten stand houden voor de rechter en minimaal 10 jaar houdbaar zijn;
- doelmatig: de perceptiekosten (kosten om heffingen op te leggen in te innen) moeten laag zijn.

Verder moeten wijzigingen uitlegbaar en maatschappelijk gedragen zijn. Deze uitgangspunten zijn "zachter" van aard dan de andere uitgangspunten.

De Ledenvergadering van de Unie van Waterschappen zal op 11 december 2020 een standpunt innemen over de voorstellen. De Unie zal daarna de voorstellen overdragen aan de minister van I en W. Vervolgens moeten de voorstellen vertaald worden in wetgeving. Hiermee zal een ook paar jaar gemoeid zijn. De verwachting is dat in 2025 aanslagen gebaseerd kunnen worden op de nieuwe wetgeving.

2.7 Overkoepelende thema's

Klimaatadaptatie

Vanuit het kernteam klimaatadaptatie wordt binnen Zeeland, samen met provincie en de 13 gemeenten, invulling gegeven aan de klimaatadaptiestrategie Zeeland (KASZ). Er worden 4 onderwerpen opgepakt: wateroverlast (trekker SAZ+), overstromingen (trekker Waterschap Scheldestromen), hitte (trekker gemeente Middelburg) en droogte (trekker gemeente Tholen). In de eerste helft van 2021 zal de KASZ bestuurlijk worden vastgesteld. Parallel aan dit traject wordt op basis van de bouwstenen uit deze KASZ en conform de opdracht uit de strategienota een eigen Waterschap Klimaatadaptiestrategie (WKAS) opgesteld. Deze zal gelijktijdig met de KASZ worden vastgesteld.

Duurzame energie en circulaire economie

Duurzame energie

Prestatie-indicator	Doel				
	2020	2021	2022	2023	2024
Percentage energieneutraal	40%	40%	60%	80%	90%
Energiebesparing per jaar	1%	1%	1%	1%	1%

Onze energiedoelen voor 2020 zullen eind 2020 zijn behaald, en wij gaan ons vanaf 2021 richten op onze nieuwe energie-ambities voor 2025.

In de strategienota heeft het waterschap de ambitie vastgelegd om in 2025 100% energieneutraal te zijn. Dit doen we door enerzijds energie te besparen (doelstelling 1% per jaar), en anderzijds energie op te wekken.

Eind 2021 wordt een Energie Efficiency Plan opgesteld voor de periode 2021-2025, waarin concrete maatregelen zijn opgenomen om deze doelen te bereiken.

- Percentage energieneutraal (%)

Het waterschap streeft naar 100% energieneutraliteit in 2025. Dat betekent dat in 2025 de energieopwekking gelijk moet zijn aan het energieverbruik.

Onder het energieverbruik wordt verstaan het primaire energieverbruik van onze gebouwen en installaties, en van het eigen wagenpark en materieel.

Onder de energieopwekking wordt verstaan:

- de opwekking van biogas uit zuiveringsslib;
- de opwekking van elektriciteit uit duurzame bronnen (zon, wind, waterkracht) door het waterschap zelf;
- de opwekking van energie bij de slibeindverwerking door SNB, naar rato van aandeelhouderschap;
- de duurzame afzet van houtige biomassa uit rooiwerkzaamheden.

In 2021 zal een begin worden gemaakt met grootschalige toepassing van zonnepanelen bij gebouwen en zuiveringsinstallaties. Hiervoor is een investeringsbedrag van € 4,4 miljoen opgenomen. Daarnaast onderzoeken we de kansen voor het opwekken van duurzame energie door derden op onze waterschapeigendommen en doen actief mee in pilotprojecten.

Opwekking door derden draagt niet direct bij aan de doelstelling om energieneutraal te worden, maar draagt wel bij aan het streven van het waterschap om door beschikbaarstelling van

de terreinen aan derden voor duurzame energieproductie een bijdrage te leveren aan de regionale energietransitie.

- Energiebesparing per jaar (%)

We blijven inzetten op een verdere verlaging van het energieverbruik en daarmee ook de CO2 uitstoot. We zullen voorstellen uitwerken die betrekking hebben op onze kantoren, zuiveringsinstallaties en gemalen en ook het wagen- en machinepark. Deze worden in 2020 verwerkt in een nieuw Energie- en Efficiëntieplan (planperiode 2021-2025).

Circulaire economie

Prestatie-indicator	Doel				
	2020	2021	2022	2023	2024
Circulair is een gunningscriterium in aanbestedingen (%)	15%	65%	100%	100%	100%

-Circulair is een gunningscriterium in aanbestedingen (%)

Het waterschap wil bijdragen aan een circulaire economie. In 2020 zijn standaard inkoopvoorwaarden van toepassing om hier invulling aan te geven. De Unie van waterschappen is bezig met het opstellen van een beleidsnotitie 'Inkopen met Impact' om de vertaling van de landelijke strategie naar 100% circulaire economie voor de Waterschappen nader vorm te geven. De vertaling van deze notitie naar het waterschap vindt in 2021 plaats.

Leefomgeving

Bij veel dagelijkse werkzaamheden en projecten heeft Scheldestromen invloed op de leefomgeving in Zeeland. Denk hierbij aan het landschap, natuur, cultuurhistorie en mogelijkheden voor recreatie. Onze medewerkers hebben daar dagelijks aandacht voor en werken actief samen met andere partijen. We zoeken naar mogelijkheden om eenvoudig en betaalbaar een extra bijdrage aan onze omgeving te leveren. Dit doen we bijvoorbeeld door werkzaamheden anders aan te pakken en vooraf na te denken of maatregelen relatief eenvoudig kunnen meegenomen in het werk. Dit borgen we in onze werkprocessen. We promoten dat bij ontwikkelingen en het uitvoeren van werkzaamheden meekoppelkansen worden benut om de biodiversiteit te verbeteren. We blijven de Visie Biodiversiteit 2018 uitvoeren. Waar nodig, bijvoorbeeld voor cultuurhistorie en mogelijkheden voor recreatie, stellen we waterschapsbreed beleid op. We zien het als onderdeel van het op te stellen waterschapsbeheerprogramma 2022-2027. Het waterschap werkt nu aan een plan van aanpak hiervoor. Het plan dient in mei 2021 door het DB vastgesteld te worden. De belangrijkste doelstelling van het waterschapsbeheerprogramma 2022-2027 (WBP) is intern richting geven aan de waterschapsactiviteiten en transparant hierin zijn naar onze partners en inwoners van Zeeland zodat duidelijk is waarom het waterschap welke activiteiten uitvoert.

Innovatie & kennis

In 2020 wordt op basis van de bestuurlijke ambitiebepaling het nieuwe Innovatiebeleid afgerond. In dit beleid wordt de strategische opgave uitgewerkt tot tactische doelen en de daarbij benodigde middelen voor de duur van de bestuursperiode. Vervolgens zal begin 2021 het beleidsimplementatieplan opgesteld worden om te komen tot een gestructureerde en operationele uitvoering.

In 2021 zal de uitvoering van het thema Kennis & Innovatie binnen de primaire programma's wederom inspelen op de belangrijke opgaven voor het waterschap (zoals onder andere duurzaamheid, circulaire economie, klimaatverandering en digitalisering) en op het handhaven van een efficiënte bedrijfsvoering. Om innovatie effectief in de organisatie te kunnen organiseren zal, naast de beoogde structuur, ook in 2021 de nodige aandacht worden besteed aan de innovatiecultuur. Dit wordt onder andere gedaan door meerdere fysieke - en online Kennislunches

te organiseren. Innovatie speelt verder een belangrijk rol bij de communicatie over de taken van het waterschap. Hier wordt invulling aan geven door middel van initiatieven zoals het Innovatie Jaarverslag vanaf 2020.

In 2021 wordt gestart met het opstellen van een kennisstrategie en -beleid voor het gestructureerd opdoen, behouden en toegankelijk maken van kennis, hetgeen raakvlakken heeft met HR- en informatiebeleid. Een belangrijk doel hierbij is het ontwikkelen van relevante kennis en kundige medewerkers voor de toekomst.

Crisisbeheersing

Prestatie-indicator	Doel				
	2020	2021	2022	2023	2024
Crisis oefeningen uitgevoerd en geëvalueerd	1	1	1	1	1

In 2021 wordt in ieder geval één grote systeem oefening voor de crisisorganisatie georganiseerd. Mogelijk dat met kleinschaligere oefeningen, met name op het gebied van dijkbewaking en het falen van waterkeringen, wordt aangesloten bij het Project Polders2C/Hedwige-Prosperpolder, waarin wordt samengewerkt met zowel nationale als internationale partners. Vanuit crisisbeheersing zullen bij voorkeur meerdere organisatie onderdelen tegelijkertijd worden beoefend. De doelen zijn informatiemanagement (netcentrisch werken), leren en/of verbeteren van de procedures, werkwijze, bevoegdheden en competenties van de crisisteams. Daarnaast wordt ook het samenwerken van de crisisteams met andere veiligheidspartners, zoals Veiligheidsregio Zeeland en Rijkswaterstaat, een doel. Voor zowel de jaarlijkse systeemtest, als daadwerkelijke crises worden de deelnemers van de crisisorganisatie steeds opgeleid en getraind. De oefening en eventuele crises worden geëvalueerd en daarna wordt de PDCA-cyclus doorlopen om het proces crisisbeheersing te verbeteren.

3 Paragrafen betreffen de financiële positie

3.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

De ontwikkelingen hebben grotendeels betrekking op inflatie, loonontwikkelingen en rente. Deze zijn hieronder bij de uitgangspunten opgenomen en verwerkt in deze begroting en meerjarenraming.

3.2 Uitgangspunten en normen

Bij het opstellen van de begroting 2021 zijn onderstaande uitgangspunten gehanteerd. Voor de vergelijking zijn ook de uitgangspunten van de begroting 2020 opgenomen.

	Begroting jaar 2020	Begroting jaar 2021	toelichting
Inflatie	2,5%	1,5%	Voor de externe kosten is in 2021 gerekend met 1,5%. Vanaf 2022 is voorlopig hetzelfde percentage gehanteerd, actualisatie vindt plaats bij het opstellen van de begroting voor het betreffende boekjaar.
Loonontwikkeling	3,5%	3,75%	Vanaf 2021 is rekening gehouden met 3,25% voor o.a. de CAO, beoordelen en belonen en mutaties in pensioenpremie en sociale lasten. Daarnaast heeft in 2021 de huidige CAO- verhoging per 1-7-2020 van 1% zijn doorwerking in 2021 (+0,5%).
Pensioenpremie	24,9%	24,9%	Op basis van huidige (september 2020) premie.
Gemiddelde omslag(rente):	1,564%	1,63%	Gerekend met huidige rentekosten (leningportefeuille) + rente lang nieuwe leningen (financieringsbehoefte).
Rente lang geld rekening courant	1,50% 0,00%	0,50% 0,00%	Voor 2021 0,5%, vanaf 2022 2% (rente lang). Rekening-courant krediet (kasgeld -0,43%).
Bestuurlijk bestedingsvolume investeringen	€ 30 mln	€31,1 mln	Jaarlijks netto € 30 miljoen verhoogd met de investering voor zonnepanelen (€ 4,4 miljoen 2021-2024).
Onvoorzien	€ 320.000	€ 100.000	Vanaf 2021 € 20.000,- per programma.

3.3 Incidentele baten en lasten

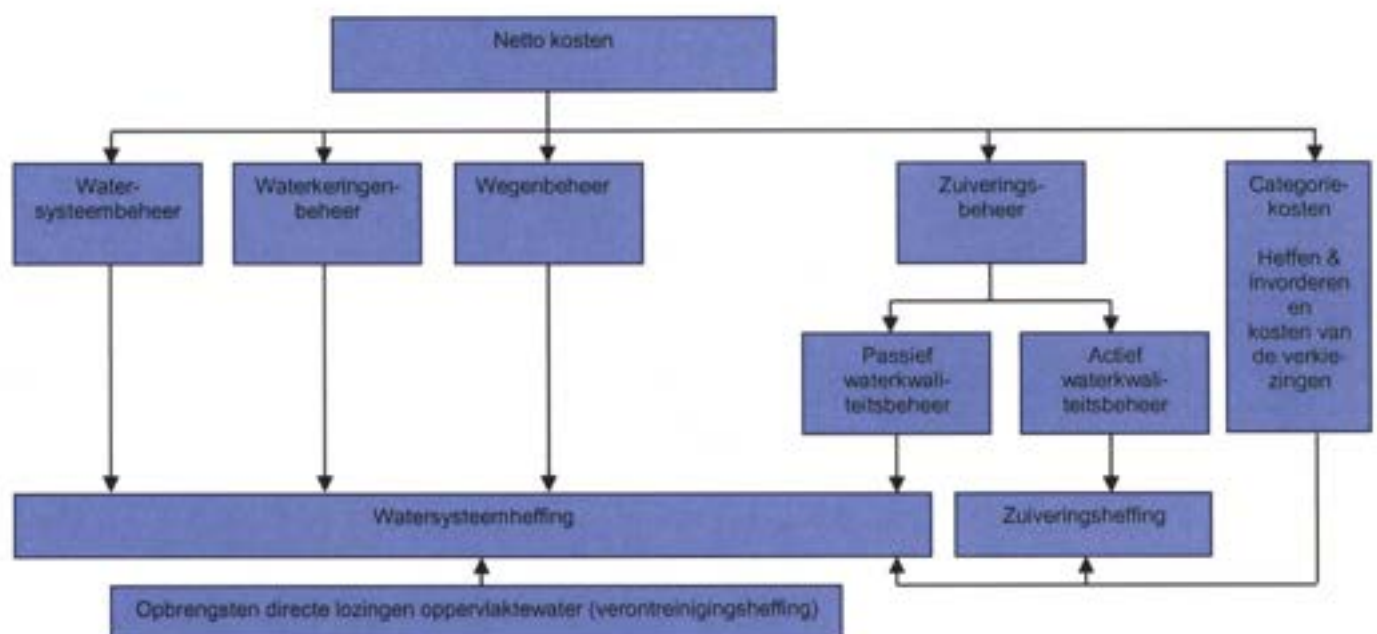
In onderstaande tabel staan de incidentele lasten en baten in 2021. Er is gekozen om naast de mutaties uit de reserves enkel bedragen boven de € 100.000,- op te nemen. Dit bedrag is gelijk aan het afgesproken rapportagebedrag voor het rapporteren van fouten en onzekerheden.

x € 1.000,-		
Incidentele baten en lasten per programma (groter dan € 100.000,-)	Lasten	Baten
Waterkeringen		
- onderhoud aanlegvoorziening Veerse Meer (uit algemene reserve)	179	
Bestuur en organisatie		
- kosten voor innovatie en assetmanagement (uit bestemmingsreserve)	116	
- kosten exploitatieproject Omgevingswet/documentenatelier (uit alg.reserve)	392	
Mutaties in reserves		
algemene reserves (onttrekking watersysteembeheer en zuiveringsbeheer)		1.071
Egalisatiereserves		135
bestemmingsreserve (m.u.v. bestemmingsreserves voor kapitaallasten)		116
Totaal	687	1.322

Voor een toelichting op de bovenstaande posten mag verwezen worden naar het betreffende programma.

3.4 Kostentoe rekening

In de nota "kostentoe rekening en onderbouwing tarieven 2011" is de methodiek van de doorberekening van personeelslasten, kapitaallasten en ondersteunende kosten naar de primaire taken vastgelegd. Dit resulteert in een bedrag aan netto kosten per taak en uiteindelijk in de te realiseren opbrengsten voor de watersysteemheffing en zuiveringsheffing. Hierna is dit schematisch weergegeven.

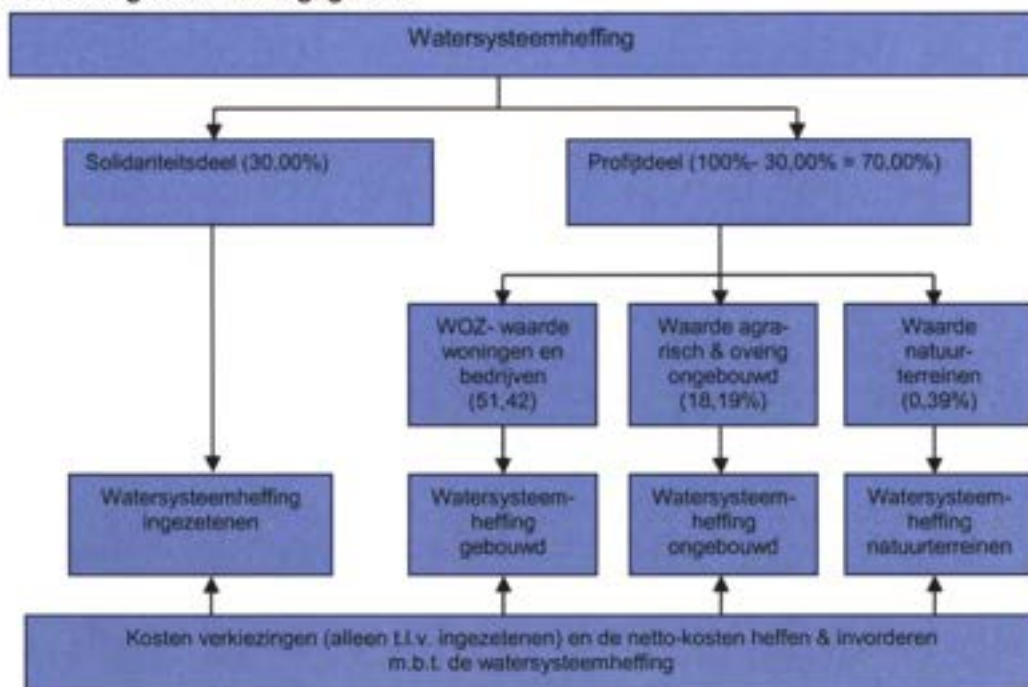
Als de totale benodigde opbrengst zuiveringsheffing is bepaald kan op basis van het aantal vervuilingseenheden het tarief voor de zuiveringsheffing worden berekend.

De benodigde opbrengst voor het watersysteembeheer wordt op basis van de Kostentoedelingenverordening 2021 toegerekend aan de belanghebbende categorieën. In de nieuwe kosten-toedelingsverordening zijn voor het watersysteembeheer per categorie de volgende kosten-aandelen vastgelegd:

Ingezetenen	30,00% (in 2020 30,0%)
Gebouwd	51,42% (in 2020 48,6%)
Ongebouwd	18,19% (in 2020 21,06%)
Natuurterreinen	0,39% (in 2020 0,34%)

De tarieven kunnen vervolgens bepaald worden op grond van de heffingseenheden.

In het hierna volgende schema is de kostentoedeling voor het watersysteemheffing voor de verschillende categorieën weergegeven:

3.5 Waterschapsbelastingen

Belastingheffingen

De totale netto kosten van het waterschap worden gedekt door drie heffingen:

Watersysteemheffing

Met deze heffing worden de netto kosten van het totale watersysteembeheer gedekt. Hierin is ook het wegenbeheer begrepen want waterschap Scheldestromen heft geen afzonderlijke wegenheffing.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing wordt geheven van degenen die direct lozen op het oppervlaktewater (iba's, septictanks). Deze opbrengst komt ten goede aan het watersysteembeheer.

Zuiveringsheffing

Met deze heffing worden de netto kosten van het transporteren en zuiveren van het afvalwater en de slibverwerking gedekt.

Heffingsgrondslag (belastingeenheden) 2021-2024

Voor de berekening van de tarieven en de ontwikkeling daarvan zijn de volgende belastingeenheden gehanteerd.

Einheiten	2020	2021	2022	2023	2024
Woonruimten	168.000	169.500	170.000	170.500	171.000
Woz-waarden in € 1.000,-	53.046.000	55.530.000	57.751.000	60.061.000	62.464.000
Ha. Ongebouwd	145.870	145.300	144.900	144.500	144.100
Ha. Natuurterreinen	28.000	27.800	28.000	28.200	28.400
Vervuilingseenheden zh	550.300	552.700	552.700	552.700	552.700
Vervuilingseenheden vh	10.800	11.200	11.200	11.200	11.200

De heffingsgrondslagen voor de diverse heffingen zijn gebaseerd op de door SaBeWa Zeeland gerealiseerde opbrengsten over de voorgaande jaren, de tot en met juni 2020 gerealiseerde opbrengsten en een eigen inschatting op basis van de ontwikkeling van de eenheden in de afgelopen jaren.

Voor de WOZ-waarde is door SaBeWa in augustus een prognose afgegeven. Voor de bepaling van de WOZ-waarden is als uitgangspunt 2020 + 4,2% gehanteerd voor waarde- en areaalontwikkeling (3,4% + 0,8%) ten opzichte van de prognose voor 2020. In totaal een stijging van 4,7% ten opzichte van begroting 2020. Vanaf 2022 is een inschatting van 4,0% als waarde- en areaalontwikkeling opgenomen, jaarlijks zal dit worden bijgesteld op basis van actuele ontwikkelingen.

Het aantal hectares als grondslag voor de aanslagen watersysteemheffing daalt, dit is een inschatting van de omzetting naar bebouwde hectares gebouwd en natuur. Op basis van realisatie 2019 en de inschatting voor 2020 is het aantal ha natuur voor 2021 geraamd op 27.800. De jaren daarna is een jaarlijkse stijging opgenomen van 200 hectare.

Voor het aantal woonruimten (basis voor de watersysteemheffing ingezetenen) wordt voor 2021 een stijging verwacht van 1.500 eenheden (realisatie tot en met juni 2020) en voor de jaren daarna een jaarlijkse stijging van 500 eenheden.

De prognose van het aantal vervuilingseenheden zuiveringsheffing voor 2021 is ten opzichte van de begroting 2020 verhoogd met 2.400 eenheden. De stijging in 2021 heeft grotendeels betrekking op de meetbedrijven op basis van de realisatie van voorgaande jaren. Voor 2022 en volgende jaren is vooralsnog geen verdere verhoging of verlaging toegepast.

Voor het aantal vervuilingseenheden verontreinigingsheffing wordt een stijging verwacht van 400 eenheden.

Tarieven heffingen

De tarieven voor het betrokken begrotingsjaar worden opgenomen in de vast te stellen wijzigingen van de belastingverordeningen. Aan de hand van deze tarieven en de geraamde belastingeenheden zijn de in de vorige tabel opgenomen opbrengsten berekend. De lastendrukstijging van 3,5% is doorgerekend naar tarieven per categorie.

Per belastingcategorie is er sprake van een verschillende tariefontwikkeling. Dit wordt voor de watersysteemheffingen grotendeels veroorzaakt door de nieuwe kostentoedelingsverordening waarbij op basis van de waardeverhouding de percentages van de kostenaandelen (zie blz 46) zijn aangepast.

Andere oorzaken voor de verschillende tariefstijgingen per belastingcategorie zijn het verschil in kostenontwikkeling bij het zuiveringsbeheer en het watersysteembeheer, de inzet van reserves voor tariefegalisatie en de ontwikkeling van het aantal heffingseenheden (zie blz 47).

Belastingtarieven					Meerjarenraming		
	2019	2020	2021	Stijgingspercentage	2022	2023	2024
Watersysteemheffing ingezetenen per woonruimte	€ 107,85	€ 112,24	€ 115,00	+2,46%	€ 122,53	€ 126,34	€ 130,63
Watersysteemheffing gebouwd % van de WOZ-waarde	0,05660%	0,05589%	0,05745%	+2,79%	0,05934%	0,05899%	0,05880%
Watersysteemheffing ongebouwd per hectare	€ 79,89	€ 85,35	€ 77,68	-8,99%	€ 82,32	€ 85,38	€ 88,79
Watersysteemheffing natuurterreinen per ha.	€ 7,94	€ 8,18	€ 9,50	+16,09%	€ 10,05	€ 10,32	€ 10,56
Zuiveringsheffing per vervullings-eenheid	€ 59,97	€ 62,36	€ 64,89	+4,06%	€ 67,20	€ 69,66	€ 71,88
Verontreinigingsheffing per vervullingseenheid	€ 59,97	€ 62,36	€ 64,89	+4,06%	€ 67,20	€ 69,66	€ 71,88

Lastendruk huishoudens en bedrijven

Onderstaand is voor een aantal profielen de lastendruk voor 2021 aangegeven en de verwachting voor de jaren 2022 tot en met 2024. Voor 2021 is tevens de procentuele stijging ten opzichte van 2020 aangegeven.

Soort huishouden/bedrijf	Belastingeenheid				belasting x € 1,-				
	Woonruimte	WOZ waarde x € 1.000 (2020)*	Ha	V.E	Begroot 2021	Stijging in % t.o.v. 2020	Meerjarenraming		
							2022	2023	2024
Huishouden (meerpersoons, huurder)	1			3	309,67	3,46%	324	335	346
Huishouden (meerpersoons, eigenaar)	1	213,0		3	432,05	4,67%	451	461	472
Huishouden (alleenwonend, huurder)	1			1	179,89	3,03%	190	196	203
Huishouden (alleenwonend, eigenaar)	1	213,0		1	302,27	4,93%	316	322	328
Agrarisch bedrijf	1	246,0	25	3	2.393,02	-6,91%	2.528	2.615	2.711
Agrarisch bedrijf	1	409,0	75	3	6.370,70	-8,06%	6.741	6.980	7.246
Groothandel		2456,0		10	2.059,92	3,19%	2.129	2.145	2.163
Metaalbedrijf		12280,0		450	36.255,83	3,81%	37.525	38.592	39.565

* bron CBS: gerekend met gemiddelde WOZ waarde woning Zeeland per 1-1-2020 € 213.000,- (1-1-2019 € 203.000). Voor de WOZ waarde van niet-woningen is geen stijging opgenomen in de lastendrukpercentage.

Kostendekkendheid tarieven 2021

De netto-kosten zijn toegerekend aan de belastingcategorieën en worden grotendeels gedekt door de waterschapsbelastingen. Vanuit de algemene reserve is een inzet nodig van € 1.071.000,- (watersysteemheffing € 875.000,- en zuiveringsbeheer € 196.000,-). Vanuit de bestemmingsreserves vindt een inzet plaats van € 276.000,- voor dekking van incidentele kosten (watersysteemheffing € 217.000,- en zuiveringsheffing € 59.000,-). Uit de egalisereserves vindt een inzet plaats van € 135.000,- voor zuiveringsheffing, € 145.000,- voor gebouwd en een toevoeging van € 145.000,- aan egalisereserve ongebouwd.

De opbouw van de verschillende belastingtarieven kan als volgt worden weergegeven. Om het dekkingspercentage te berekenen worden de kosten per eenheid tarief gedeeld door het tarief.

Bedragen x € 1,-

Inzet reserves	Watersysteemheffing				Zuiverings heffing
	Ingezetenen	gebouwd (%)	ongebouwd	natuur terreinen	
Tarief exclusief inzet reserves	116,94	0,05872%	78,05	9,65	65,60
af: Inzet reserves					
Algemene reserve	1,56	0,00081%	1,10	0,12	0,36
Bestemmingsreserve	0,38	0,00020%	0,27	0,03	0,11
Tariefegalisereserve	0	0,00026%	-1,00	-	0,24
Subtotaal	1,94	0,00127%	0,37	0,15	0,71
Tarief	115,00	0,05745%	77,68	9,50	64,89
Dekkingspercentage tarieven 2021	98,34%	97,84%	99,53%	98,45%	98,92%
Dekkingspercentage tarieven 2020	97,23%	97,69%	97,64%	97,91%	99,11%
Dekkingspercentage tarieven 2019	98,37%	99,41%	99,39%	99,50%	98,55%

Beschrijving kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid wordt door SaBeWa Zeeland uitgevoerd aan de hand van de door de algemene vergadering vastgestelde kwijtscheldingsnormen. Deze is vastgesteld op 100%. Dat wil zeggen dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingsschuldigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau. In beginsel is deze norm 90% maar het waterschap Scheldestromen kent een ruimhartiger kwijtscheldingsbeleid door de norm te stellen op 100%. Alle gemeenten in Zeeland hanteren de dezelfde norm. SaBeWa Zeeland voert ook voor de niet aangesloten gemeenten het kwijtscheldingsbeleid uit. Door samen te werken wordt bereikt dat het indienen en afhandelen van verzoeken om kwijtschelding eenvoudiger is. De belastingsschuldige hoeft maar éénmaal gegevens aan te leveren.

Het recht op kwijtschelding wordt aan het begin van het belastingjaar beoordeeld door toezending van persoonsgegevens van die belastingplichtigen die het voorgaande jaar kwijtschelding hebben ontvangen aan de Stichting Inlichtingenbureau. Deze Stichting is een onderdeel van het ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid en toetst aangeleverde gegevens aan de wettelijke normen voor inkomen, vermogen en voertuigbezit, een en ander volgens de daarvoor geldende landelijke regeling. Belastingsschuldigen komen dan mogelijk automatisch het volgende jaar in aanmerking (na de toets van het inlichtingenbureau). Als dat zo is, krijgen deze belastingsschuldigen een aanslag waar de kwijtschelding al op is verwerkt.

Met ingang van 2014 is door de algemene vergadering op 13 november 2013 ingestemd met een verruiming van de kwijtscheldingsnormen voor ondernemers (eenmansbedrijven) voor belastingsschulden met betrekking tot de privéhuishouding, met de netto-kosten van kinderop-

vang en om voor personen van 65 jaar en ouder de kwijtscheldingsnorm te verhogen tot 100% van de van toepassing zijnde netto AOW-bedragen.

In 2016/2017 heeft een brede werkgroep de Leidraad kwijtschelding beoordeeld. Dit met het doel deze zo mogelijk verduidelijken en/of vereenvoudigen. De aangepaste Leidraad kwijtschelding is op 27 januari 2017 door het dagelijks bestuur van SaBeWa Zeeland vastgesteld.

In 2019 is de Leidraad opnieuw door SaBeWa Zeeland beoordeeld en waar nodig aangepast. Hierbij is vooral gekeken naar de juistheid van de informatie in de leidraad en de leesbaarheid. Ook zijn in deze aanpassing de bepalingen omtrent het autobezit aangepast.

Kwijtschelding wordt alleen verleend voor de watersysteemheffing ingezetenen en zuiveringsheffing - en verontreinigingsheffing huishoudens.

Kostendekkendheid leges en retributies

Voor de leges en retributies is de kostendekking maximaal 100%.

3.6 Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

De omvang en mutaties van de algemene reserves en de bestemmingsreserves in 2021 en 2022-2024 zijn in de volgende tabel weergegeven.

Bedragen x € 1.000,-	Meerjarenraming						
	Saldo 31-12-20	Mutaties 2021	Saldo 31-12-21	Mutaties 2022	Mutaties 2023	Mutaties 2024	Saldo 31-12-24
Algemene reserves en bestemmingsreserves							
Algemene reserves							
watersysteembeheer	9.105	-696	8.409	-267			8.142
watersysteembeheer Veerse Meer	204	-179	25				25
zuiveringsbeheer	-1.170	-196	-1.366	-28			-1.394
Totaal algemene reserves	8.139	-1.071	7.069	-295	0	0	6.773
Bestemmingsreserves							
Tariefegalisatiereserves							
watersysteemheffing ingezetenen	277	0	277				277
watersysteemheffing ongebouwd	-105	145	40				40
watersysteemheffing gebouwd	2.460	-145	2.315				2.315
watersysteemheffing natuurterreinen	46	0	46				46
zuiveringsheffing	1.780	-135	1.645				1.645
Totaal tariefegalisatiereserves	4.458	-135	4.323	0	0	0	4.323
Overige bestemmingsreserves							
kapitaallasten fietspaden Zeeuws-Vlaanderen	4.528	-136	4.392	-135	-134	-133	3.990
kapitaallasten extra afslag A58 Goes	498	-24	474	-24	-24	-24	402
damaanzetten O'sch.kering en kanaal Zuid-B.	167	0	167				167
peilbesluit Veerse Meer, steigers	169	0	169				169
zandsuppletie Sophiastrand	417	0	417				417
groot onderhoud waterkeringen	165	0	165				165
overname waterkeringen van Rijkswaterstaat	204	0	204				204
uitgestelde werken en diensten 2020	0	0	0				0
zichtbaarheid	16	0	16				16
innovatie	37	-36	1				1
assetmanagement	207	-80	127	-80			47
Totaal overige bestemmingsreserves	6.408	-276	6.132	-239	-158	-157	5.578
Totaal bestemmingsreserves	10.866	-411	10.455	-239	-158	-157	9.901
Totaal reserves	19.005	-1.482	17.524	-534	-158	-157	16.674

In bovenstaand overzicht is rekening gehouden met de mutaties die in de 1^e en 2^e wijziging van de programmabegroting 2020 zijn opgenomen.

Bedragen x € 1.000,-					Meerjarenraming			
Voorzieningen	Saldo 31-12-20	afname 2021	storting 2021	Saldo 31-12-21	Mutaties 2022	Mutaties 2023	Mutaties 2024	Saldo 31-12-24
Personele voorzieningen	5.179	-260	211	5.130	10	13	14	5.167
automatisering	350	0	350	700	-350	350	350	1.050
Totaal voorzieningen	5.529	-260	561	5.830	-340	363	364	6.217

Om de kosten van voormalige bestuurs- en personeelsleden te dekken wordt over bedragen uit de daartoe gevormde voorzieningen beschikt. Geraamd wordt dat in 2021 een bedrag van € 260.000,- uit deze voorzieningen zal worden uitgekeerd en dat vanuit de exploitatie een toevoeging plaatsvindt van € 211.000,- voor de aangroei van de pensioenvoorziening. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarverslaggeving de omvang van de voorzieningen beoordeeld en zo nodig vinden aanvullingen/onttrekkingen plaats ten laste of gunste van de exploitatie.

Vanaf 2021 vindt een storting in de voorziening automatisering plaats, hieruit kunnen de per jaar uiteenlopende kosten op dit gebied worden opgevangen.

3.7 Weerstandsvermogen, -capaciteit en risico's

Algemeen

Het weerstandsvermogen legt de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's en geeft aan hoe robuust de financiële positie van de organisatie is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke tegenvaller direct leidt tot hogere lasten voor de belastingplichtigen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;*
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.*

In de algemene vergadering van 6 oktober 2011 is de Nota weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen vastgesteld. Met deze beleidsnota is in de onderstaande berekening van het weerstandsvermogen rekening gehouden.

Risicomanagement wordt verder geïmplementeerd zodat de omvang van de operationele risico's beter kan worden onderbouwd. Dit geeft inzicht in de ontwikkelingen van de risico's en wordt het proces van risicobeheersing geoptimaliseerd.

De weerstandscapaciteit

In de weerstandscapaciteit worden alleen die middelen opgenomen die in een begrotingsjaar en de daarop volgende begrotingsjaren vrij aanwendbaar zijn zonder dat dit effect heeft op de gewenste kernactiviteiten van het waterschap en de gewenste ontwikkeling van de lastendruk.

Dit geldt voor de algemene reserve en het niet bestemde deel van de tariefegalisatiereserves. De aanwezige overige bestemmingsreserves maken geen deel uit van de weerstandscapaciteit. Deze worden ingezet voor het doel waarvoor deze gevormd zijn.

De totale weerstandscapaciteit per ultimo van het jaar kan dan als volgt bepaald worden:

	(Bedragen x € 1.000)			
Beschikbaar	2021	2022	2023	2024
Stille reserve	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
belastingcapaciteit	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Onvoorzien	100	100	100	100
Algemene reserves	7.069	6.773	6.773	6.773
Tariefseglisatie-reserves	4.323	4.323	4.323	4.323
Totaal	11.492	11.196	11.196	11.196

Risico's

Een algemeen gangbare definitie van het begrip risico is: *De kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief effect op het bereiken van de doelstellingen.*

De voor het weerstandsvermogen relevante risico's zijn die risico's waarvoor geen maatregelen (bijv. verzekering of voorziening) zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie met de financiële positie.

Deelneming in Slibverwerking Noord-Brabant

Waterschap Scheldestromen is voor 7,97% aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). SNB verwerkt zuiveringsslib in een slibverbrandingsinstallatie (SVI). SNB is een naamloze vennootschap, wat inhoudt dat de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in beginsel beperkt is tot hun verplichting om de door hen gehouden aandelen vol te storten. SNB is door haar maatschappelijke functie en met haar ondernemende bedrijfsvoering blootgesteld aan strategische, operationele, financiële en compliance risico's. Risicomanagement is bij SNB daarom een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. Het nemen van risico's is inherent aan ondernemen. Door een bewuste afweging te maken tussen doelstellingen en de risico's die SNB bereid is te nemen, streeft SNB naar een bestendige en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering. Dit betekent dat SNB maximaal een laag tot gematigd risico accepteert.

Participatiewet en Wet banenafpraak

Met de Participatiewet en de Wet banenafpraak ligt er voor werkgevers een verplichting om extra banen te realiseren voor mensen met een beperking. Met de banenafpraak wordt de Participatiewet ondersteund. Omdat de overheid de beoogde doelstelling in 2016 niet heeft gehaald, is besloten om voor de sector overheid de Quotumwet in werking te stellen per 1 januari 2018. Het quotumpercentage voor de sector overheid is 1,93%. Voor elke niet ingevulde baan wordt er een 'boete' opgelegd van € 5.000,-. Deze 'boetes' worden op dit moment (nog) niet opgelegd. Deze 'boetes' zullen pas worden opgelegd als werkgevers over het jaar 2019 niet hebben voldaan aan het quotumpercentage. Dit zal in het jaar 2020 duidelijk worden. Waterschap Scheldestromen heeft de verplichting om in 2023 in totaal 20,1 banen van 25,5 uur te realiseren. Inmiddels heeft het waterschap 5,02 banen gerealiseerd (maart 2020). Voor 2019 zouden 13,6 banen gerealiseerd moeten zijn en voor 2020 15.

Juridische procedures

Er is een landelijke tendens dat er procedures gestart worden tegen deanlagen legesheffing. Momenteel loopt er nog één procedure tegen een aanslag legesheffing 2018 van € 180.000,-. Aangezien de legesbaten de kosten van de vergunningverlening niet overtreffen, worden geen nadelige financiële gevolgen verwacht. Evenals voorgaande jaren geldt ook voor 2021 dat de verwachte legesbaten de kosten niet overtreffen.

COVID-19 (corona)virus

De uitbraak van het COVID-19 (Corona) heeft in de loop van december 2019 in China plaatsgevonden. Daarna volgde wereldwijde verspreiding van het virus. Vanaf 2020 zijn ook in Nederland maatregelen getroffen om het virus te bestrijden. Het kabinet zet in op het scenario van het maximaal controleren van het virus. De daarbij behorende maatregelen zijn onder andere het thuiswerken en het vermijden van grootschalige bijeenkomsten.

Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Binnen onze organisatie wordt gewerkt aan een risico-inventarisatie van de gevolgen van de Corona pandemie waarbij er sprake is van een dynamisch proces met een periodieke actualisatie. Insteek binnen dit proces is om te kijken naar de risico's in relatie tot het behalen van onze organisatiedoelstellingen, waarbij we de volgende splitsing hanteren:

- Risico's die we scherp hebben (met inzicht in kans x impact) en waar we op de korte termijn al iets mee moeten en kunnen op basis van een risico kwantificering.
- Risico's als gevolg van Corona die mogelijk grote gevolgen gaan hebben voor de lange termijn operatie van het waterschap, maar waar we nu nog onvoldoende beeld bij hebben wat dit precies gaat betekenen.

Op basis van de uitkomsten wordt gekeken waar de grootste risico's zitten en waar gericht actie ondernomen moet worden om bepaalde risico's te beheersen met daarbij het concreet benoemen van actiehouders.

De uitbraak van COVID-19 (Corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal en kan ook gevolgen hebben voor de voortgang van de werkzaamheden van het waterschap op verschillende beleidsterreinen. Er is een risico aanwezig dat projecten later gereed zijn dan gepland.

Op het gebied van het innen van openstaande debiteuren loopt het waterschap een risico. Er worden soepele betalingsregelingen getroffen. Het uitgangspunt is dat de vordering wordt betaald, maar dat kan in een langere periode en op een later moment. Voor de belastingdebiteuren spreekt Sabewa Zeeland de betalingsregelingen af.

Voor de meeste ondernemers is het een onzekere tijd, ook de waterschappen leveren een bijdrage om ondernemers door de coronacrisis te loodsen. Er wordt coulant omgegaan met verzoeken om uitstel van betaling van ondernemers. Onzeker is of de bedrijven in de toekomst aan de betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Ook is het onzeker of de Nederlandse Waterschapsbank het dividend zal uitkeren. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de Europese banken verzocht om in elk geval tot 1 oktober 2020 geen dividend meer uit te keren. Van banken wordt verwacht dat ze alle zeilen bijzetten om bedrijven door de economische crisis heen te helpen. DNB onderschrijft de oproep.

Het coronavirus kan ook een effect hebben op het ziekteverzuim binnen onze eigen organisatie hetgeen kan leiden tot hogere kosten voor bijvoorbeeld het inhuren van personeel en vertraging in de uitvoering van de werkzaamheden.

Voor deze gebeurtenissen die buiten de normale bedrijfsvoering vallen is er een crisisplan. Hierin staat beschreven hoe we als organisatie willen handelen om zulke bijzondere situaties aan te pakken. Er worden dan speciale tijdelijke teams ingesteld die regelmatig overleggen. In die teams worden verschillende rollen en functies door collega's ingevuld zodat besluiten snel genomen kunnen worden en acties in de organisatie (of extern) kunnen worden uitgezet.

Stijgende kosten kust- en dijkversterkingen

In de praktijk is een landelijke trend waar te nemen waarbij sprake is van stijgende kosten van de kust- en dijkversterkingen die nodig zijn om te voldoen aan de wettelijke norm. Afhankelijk van de invloed van deze ontwikkeling op de programmering kan de druk op de solidariteitsbijdrage, het 10% eigen aandeel en de beschikbare ruimte binnen het investeringsvolume

voor andere programma's toenemen. We starten tijdig landelijk overleg op als er signalen zijn dat de toekomstige kosten van de waterveiligheidsopgave leiden tot een onevenredige lastenverzwaring voor de Zeeuw. Bij de uitvoering van kust- en dijkversterking onderzoeken we verschillende scenario's om de meest haalbare en betaalbare oplossing te bepalen.

(Overige) operationele risico's

Operationele risico's zijn risico's waar elke organisatie mee te maken heeft. In het algemeen is een operationeel risico een risico dat voortkomt uit de operatie van bedrijfsfuncties binnen een organisatie. De term operationeel risico is typisch een algemene term en behelst eveneens frauderisico's, juridische risico's, fysieke- of milieurisico's. Meer specifiek kunnen operationele risico's gedefinieerd worden als risico als gevolg van ontoereikende of niet succesvolle interne processen, mensen en systemen of van externe gebeurtenissen.

Onder deze risico's vallen onder andere, grotendeels gericht op externe gebeurtenissen, winterschade, gladheidbestrijding en wateroverlast. Deze risico's worden maximaal geraamd op € 4 miljoen.

Intern wordt gewerkt aan een optimalisering van de werkwijze als het gaat om risicomanagement en risicobeheersing en de wijze van informatievoorziening richting de belanghebbenden, waaronder de AV. Dit is een proces wat op dit moment nog loopt. Belangrijk onderdeel binnen dit proces is de informatievoorziening richting de AV met betrekking tot het geven van inzicht in de voornaamste risico's (inclusief kwantificering), in hoeverre de belangrijkste risico's zich hebben voorgedaan en wat de ontwikkelingen zijn ten opzichte van het voorgaande verslaggevingsjaar. Door de vergelijking met de ingeschatte risico's en vergelijking met voorgaande jaren toe te voegen wordt het inzicht in de mate van inschatting en het proces van risicobeheersing vergroot.

Het traject neemt meer tijd in beslag doordat bij de uitwerking is gebleken dat een koppeling met de ontwikkeling op het gebied met assetmanagement onontbeerlijk is. Immers hangt het overgrote deel van onze (operationele) risico's samen met de assets die wij hebben. Het inzichtelijk hebben van de (operationele) risico's van de assets vormt dan ook voor een groot deel de basis voor de uiteindelijke berekening van onze (operationele) risico's. Daarnaast wordt er gekeken op welke wijze de benadering van assetmanagement met als basis een bedrijfswaardenmatrix ook toegepast kan worden voor de bredere benadering van risicomanagement en risicobeheersing binnen ons waterschap. Zie hiervoor nader Hoofdstuk 3.10 Bedrijfsvoering.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Bij beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel.

Waardering	Verhouding	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Op basis van deze indeling kan het weerstandsvermogen als volgt worden geclassificeerd.

	(Bedragen x € 1.000)			
	2021	2022	2023	2024
Risico's	4.000			
Weerstandscapaciteit	11.492	11.196	11.196	11.196
Weerstandsvermogen	2,6	2,5	2,5	2,5
Waardering	A	A	A	A

3.8 Financiering, rente en schuldpositie

Het waterschap is verplicht op grond van de "Wet Financiering decentrale overheden" (Wet Fido) een treasuryparagraaf op te nemen in de programmabegroting. Doel is het bevorderen en transparant maken van het financierings- en treasurybeleid, het verbeteren van de besluitvorming daarover en het beter mogelijk maken van een goede beoordeling daarvan door de toezichthouder.

De belangrijkste doelstellingen van de Wet Fido zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden, het beheersen van renterisico's en het vergroten van transparantie.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vermogensbehoefte, de te verwachten renteontwikkeling en het risicobeheer.

De vermogensbehoefte voor de volgende jaren kan bepaald worden door het verschil tussen herkomst en bestedingen van middelen.

	X € 1.000			
	2021	2022	2023	2024
Herkomst				
Vaste activa:				
Afschrijvingen	20.780	21.454	22.057	22.641
subsidies/bijdragen van derden	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Eigen vermogen:				
toevoegingen	-	-	-	-
Voorzieningen:				
toevoegingen	561	565	568	569
Totaal herkomst	21.341	22.019	22.625	23.210
Besteding				
Vaste activa:				
Bruto uitgaven	31.100	31.100	30.660	30.370
Eigen vermogen:				
onttrekkingen	1.482	534	158	158
Voorzieningen:				
besteding	260	905	205	205
Langlopende schulden:				
Aflossing	21.702	1.135	567	10.000
Totaal besteding	54.544	33.674	31.590	40.733
Vermogensbehoefte	33.203	11.655	8.965	17.523

Voor de jaren 2021-2024 is bij "besteding vaste activa" het netto bestuurlijk bestedingsvolume voor de investeringen aangehouden.

Renteontwikkeling

Bij deze programmabegroting wordt uitgegaan van 0,50% voor de financieringsbehoefte 2021 en 2% vanaf 2022. Voor de drie leningen met een zes-maands Euribor is voor de jaren 2021-2024 een tarief van -0,347% (exclusief cap) gehanteerd. Voor de financiering op korte termijn wordt voor rekening-courant krediet 0% geraamd en voor kasgeldleningen -0,40%. Er wordt geen rente meer berekend over de reserves.

Rentegevoeligheidsanalyse

Om de risico's te beperken is het treasurybeleid defensief en risicomijdend. Het beleid zal er op gericht zijn toekomstige risico's inzichtelijk te maken, te beheersen, te verminderen of te verschuiven. Het risicobeheer bestaat uit o.a. renterisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico, waarbij voor het waterschap het renterisico het belangrijkste is.

De uitvoering van de treasurytaak mag in ieder geval niet leiden tot een vergroting van de risico's voor de organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen (de kasgeldlimiet en de renterisiconorm), zoals vastgelegd in de Wet Fido, niet overschrijdt.

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm is voor de waterschappen vastgesteld op 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het betreffende jaar. Het waterschap heeft geen leningen met een renteherziening.

Renterisiconorm	Bedragen x € 1.000			
	2021	2022	2023	2024
1 Totaal programmabegroting	129.788	132.873	137.026	141.188
2 Vastgesteld percentage 30%				
3 Renterisiconorm (30% van 1)	38.936	39.862	41.108	42.356
4 Betaalde aflossingen	21.702	1.135	567	10.000
Ruimte (3-4)	17.234	38.727	40.541	32.356

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het waterschap de komende jaren onder de norm blijft.

De kasgeldlimiet is het maximum dat gesteld is aan de mate waarin van korte financiering (looptijd maximaal één jaar) gebruik mag worden gemaakt. In de 'Uitvoeringsregeling Fido' is dit maximum voor de waterschappen vastgesteld op 23% van het begrotingstotaal.

Voor het waterschap betekent dit voor 2021 € 30 miljoen. Omdat kort geld over het algemeen goedkoper is dan lang geld wordt voor de financiering zoveel en zo lang mogelijk gebruik gemaakt van deze kredietvorm.

Schuldpositie

De netto schuld als aandeel van de inkomsten (netto schuldquote) geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Anders gezegd: kan het waterschap zijn schulden wel dragen?

In de beoordeling van de schuldpositie dient de taakuitoefening uitdrukkelijk betrokken te worden. Het waterschap moet in het beheersgebied investeren om een goede uitvoering van de waterschapstaken te garanderen. Deze netto schuldquote geeft, naast andere kengetallen, aan dat veel van het vermogen van het waterschap "vast" zit in met name de materiële vaste activa.

De netto schuldquote voor waterschap Scheldestromen bedraagt 240% gebaseerd op de uitkomsten van de jaarrekening 2019. De berekening is gebaseerd op de besluitvorming in de

algemene vergadering van 30 mei 2018, waarbij rekening is gehouden met structurele opbrengsten uit belastingen, uitkering gemeentefonds, precario en dividend.

Vanuit het waterschapsprogramma 2019-2023 en de strategienota 2019-2023 is opgenomen dat er sprake moet zijn van een "gezonde" netto schuldquote, de doelstelling is dat deze onder de 250% blijft. In het voorgaande meerjarenperspectief en meerjarenraming kwam de schuldquote na het jaar 2020 uit boven de 250%.

In 2020 is het bestedingsniveau van de investeringen teruggebracht van € 35 miljoen naar € 30 miljoen per jaar zodat de schuldquote in de komende jaren lager blijft dan 250%. Op basis van deze meerjarenraming ligt de schuldquote in de periode 2020-2024 tussen de 240% en de 244%.

3.9 EMU-saldo

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie in het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de Economisch Monetaire Unie, is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt over gezonde overheidsfinanciën. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dat 3% van het BBP (Bruto Binnenlands Product). Voor de bepaling van het tekort tellen ook de uitgaven van de lagere overheden (provincies, gemeenten en waterschappen) mee.

Op grond van de Wet hof (houdbare overheidsfinanciën) moeten de vier overheden samen invulling geven aan de eisen die vanuit de Europese Unie ten aanzien van met name het EMU-saldo en de EMU-schuld worden gesteld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen uit te kunnen voeren, hebben de lagere overheden een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. De Wet hof kent als systematiek dat een kabinet aan het begin van zijn regeerperiode afspraken met IPO, VNG en Unie maakt over de ruimte voor de decentrale overheden in het EMU-tekort gedurende de gehele regeerperiode.

Het overleg met het kabinet heeft geresulteerd de volgende afspraken voor de periode 2019 - 2022:

- de ruimte voor de decentrale overheden is tot en met 2022 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP);
- de 0,4% ruimte is nader verdeeld in: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen;
- de op basis van deze verdeling berekende individuele referentiewaarde voor het waterschap bedraagt € 13,7 miljoen voor 2021 en € 14,0 miljoen voor 2022. Voor 2023 en 2024 zijn de indicatieve referentiewaarden € 14,2 en 14,4 miljoen, dit zal afhankelijk zijn van onderhandeling met het nieuwe kabinet.

Het EMU-saldo is als volgt opgebouwd:

Omschrijving		(Bedragen x € 1.000)			
		begroting 2021	Meerjarenraming 2022 2023 2024		
1	EMU exploitatiesaldo (saldo exploitatiebegroting kosten/opbrengstensoorten + Dotaties aan reserves -/- Onttrekkingen aan reserves Totaal EMU exploitatiesaldo	0 0 -1.482 -1.482	0 0 -534 -534	0 0 -158 -158	0 0 -158 -158
2	Invloed investeringen -/- Bruto investeringsuitgave (incl. geactiveerde lasten) + Investeringsubsidies en -bijdragen + Verkoop van vaste activa + Afschrijvingen Totaal invloed investeringen	-31.100 p.m. 0 20.780 -10.320	-31.100 p.m. 21.454 -9.646	-30.660 p.m. 22.057 -8.603	-30.370 p.m. 22.641 -7.729
3	Invloed voorzieningen + Toevoeging aan voorzieningen -/- Onttrekkingen aan voorzieningen (vrijval) -/- Onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen Totaal invloed voorzieningen	561 0 -260 301	565 0 -905 -340	568 0 -205 363	569 0 -205 364
4	Deelnemingen en aandelen -/- Boekwinst + Boekverlies Totaal invloed deelnemingen en aandelen		0 0 0	0 0 0	0 0 0
Geraamd EMU-saldo		-11.501	-10.520	-8.398	-7.523
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macroreferentiewaarde		-13.700	-14.000	-14.200	-14.400
Verschil + = ruimte: - = tekort)		2.199	3.480	5.802	6.877

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat er voor de jaren 2021-2024 geen overschrijding van het maximaal toegestane tekort plaatsvindt.

3.10 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering kenmerkt zich door kosteneffectiviteit en een sturingsprincipe waaraan continue verbetering inherent is. In de nieuwe strategienota 2019-2023 zijn de doelstellingen vertaald in prestatie-indicatoren.

De wijze van besturing is vormgegeven in het managementproces waarin de PDCA-cyclus (plan-do-check-act) de basis vormt. In alle processen wordt continu gezocht naar mogelijkheden om ze beter en efficiënter uit te voeren, wat inhoudt dat zowel bij plannen, uitvoering als bijsturing keuzes gemaakt worden op basis van het te verwachten en gerealiseerd effect. Hiervoor is digitaal een monitor beschikbaar die een integraal beeld geeft van de prestatiedoelstellingen uit de strategienota, investeringen, exploitatie en bijbehorende risico's. Hierover wordt de algemene vergadering 2 maal per jaar geïnformeerd. Deze informatie vormt de basis voor de (bij)sturing binnen de organisatie. Bij de jaarrekening vindt de eindverantwoording plaats op eveneens de prestaties, investeringen, exploitatie en risico's.

Het waterschap staat voor een meerjarige organisatieontwikkeling. Om goed in te kunnen spelen op de veranderende eisen die aan ons gesteld worden, willen we meer dan nu het geval is gaan denken vanuit de klantbehoefte, intern en extern intensiever gaan samenwerken, stabiel en navolgbaar zijn in begroting en prestaties en efficiënter gaan werken door continu te leren en te verbeteren. Om dat te bereiken, heeft ons waterschap de ambitie om in de toekomst meer omgevingsgericht, procesgericht en risico gestuurd te werken. Zo willen we in de ontwikkeling van onze organisatie graag een stap maken in de richting van een procesgerichte organisatie. Voor onze organisatie vertalen we dit naar het denken in processen vanuit vijf programma's: iedere kerntaak en de ondersteuning vanuit bestuur en organisatie wordt georganiseerd in een eigen programma. Daarnaast borgen we vanuit tien afdelingen de persoonlijke ontwikkeling en het welbevinden van onze medewerkers, de kennisontwikkeling, het behouden van kennis en een toekomstbestendig personeelsbestand. Na het starten met werken in programma's zal het ontwikkeltraject doorlopen tot en met 2021. Daarbij zal de nadruk liggen op de ontwikkeling van de medewerkers en het samen met onze medewerkers verbeteren van de programma's en de processen.

Met behulp van assetmanagement krijgt het waterschap meer inzicht in kosten, prestaties en risico's van de assets die beheerd worden (waterkeringen, wegen, kunstwerken, etc.). Daarbij wordt gekeken naar de hele levenscyclus van een asset. Deze informatie wordt vervolgens gebruikt bij het maken van keuzes. Het beheer en onderhoud wordt hiervoor verder ontwikkeld en geprofessionaliseerd. Dit betekent onder andere dat voor elke investeringsbeslissing een integrale afweging wordt gemaakt tussen prestaties, risico's en kosten over de hele levensduur (Life Cycle Costs). Er wordt gekeken naar de waarde van een asset voor zowel onze kerntaken als de omgeving. Al het onderhoud gebeurt risico gestuurd, gebaseerd op het principe dat niet elke asset op dezelfde manier en op hetzelfde moment (op dezelfde leeftijd) faalt, en dat niet elk falen dezelfde consequenties heeft. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een bedrijfswaardenmatrix. De bedrijfswaardenmatrix is gebaseerd op het vertalen van de missie en visie van het waterschap Scheldestromen naar bedrijfswaarden. Dit zijn de kernwaarden waar een organisatie voor staat. Voor waterschap Scheldestromen zijn dat bijvoorbeeld; droge voeten, schoon water en veilige wegen. Met deze bedrijfswaarden bepalen we de balans tussen de driehoek prestatie-kosten-risico's, zodat de koppeling gemaakt kan worden naar de waarden van de assets voor de functie, de omgeving, belanghebbenden en partners. De bedrijfswaarden-matrix zal gebruikt worden door het hele waterschap om de werkzaamheden integraal af te stemmen op te behalen doelen. Zodoende wordt geborgd dat de waarde-toekenning voor de verschillende programma's op een éénduidige manier gebeurt. Bij assetmanagement is sprake van continu verbeteren. Het beschrijven van de werkprocessen is een van de aspecten van assetmanagement.

3.11 Verbonden partijen

Deze paragraaf gaat in op de doelstellingen, activiteiten en de mate van de financiële betrokkenheid van de samenwerkingsverbanden waarin het waterschap participeert en waarin het tevens een bepaalde bestuurlijke invloed kan uitoefenen. Het gaat hierbij om banden met derde partijen, waarbij realiseren van een publiek belang centraal staat.

Per partij is er sprake van een financieel en bestuurlijk belang. Onder een bestuurlijk belang wordt verstaan: vertegenwoordiging in het bestuur van een verbonden partij of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

De onderstaande Verbonden Partijen zijn van toepassing:

1. Nederlandse Waterschapsbank N.V.
2. N.V. Slibverwerking Noord-Brabant

3. Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)
4. Gemeenschappelijke regeling SaBeWa Zeeland
5. Gemeenschappelijke regeling RUD-Zeeland
6. Unie van Waterschappen
7. Stichting Minas en Middelen Meester

Voor de inhoudelijke overzichten per Verbonden Partij wordt verwezen naar bijlage 2.

4 Begroting naar kostendragers

In onderstaande tabel zijn de kosten en opbrengsten per kostendrager opgenomen. De kostenverdeling op opgenomen in hoofdstuk 3.4

(Bedragen x € 1.000)

In rood zijn de kosten opgenomen, in zwart zijn de opbrengsten opgenomen

Programma	Rekening 2019			Begroting 2020 na 2e wijz			Begroting 2021			2022			2023			2024		
	Totaal	Water-systeem-beheer	Zulve-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zulve-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zulve-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zulve-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zulve-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zulve-rings-beheer
Waterkeringen	9.842	9.842		11.323	11.323		11.087	11.087		11.429	11.429		11.080	11.080		11.301	11.301	
Watersystemen	27.481	27.481		30.393	30.393		30.061	30.061		31.359	31.359		32.482	32.482		33.438	33.438	
Wegen	5.902	5.902		5.748	5.748		5.613	5.613		5.632	5.632		5.842	5.842		6.007	6.007	
Afvalwaterketen	24.996		24.996	25.685		25.685	26.666		26.666	27.539		27.539	28.365		28.365	29.203		29.203
Bestuur en organisatie	26.098	18.850	7.247	27.133	19.593	7.541	27.813	20.219	7.594	28.012	20.379	7.633	29.924	21.865	8.059	31.467	23.064	8.403
Totale netto kosten	94.319	62.075	32.243	100.283	67.057	33.226	101.240	66.980	34.260	103.971	68.799	35.172	107.693	71.269	36.424	111.416	73.810	37.606
Dekking kosten:																		
Overige retributies	204	204		237	237		237	237		237	237		237	237		237	237	
Precario/ov.opbrengsten	3.267	3.267		2.175	2.175		2.175	2.175		75	75		75	75		75	75	
Opbrengst leges	820	820		227	227		227	227		227	227		227	227		227	227	
Toevoeging aan voorz				68	34	34	71	35	36	75	38	37	78	39	39	79	39	40
Dividend	1.535	1.535		1.800	1.800		2.300	2.300		2.500	2.500		3.000	3.000		3.000	3.000	
extra afschrijving	339	206	133	0	0		0	0										
Inzet reserves	1.834	1.305	528	1.513	1.408	105	1.347	1.092	255	534	466	68	158	158		157	157	
Mutaties in res.begr wijz				2.181	1.821	360												
Tariefeg.res	467	467		300	100	200	135		135									
Totaal dekking	7.788	7.392	395	8.365	7.734	631	6.350	5.996	354	3.498	3.467	31	3.619	3.658	-39	3.617	3.657	-40
Totaal	86.531	54.683	31.848	91.918	59.323	32.595	94.890	60.984	33.906	100.473	65.332	35.141	104.074	67.611	36.463	107.799	70.153	37.646
Categoriekosten																		
Kwijtschelding	1.809	895	914	1.697	841	856	1.745	872	873	1.824	912	912	1.885	943	942	1.949	975	974
Oninbaar	728	376	352	200	85	115	500	215	285	500	215	285	520	224	296	540	234	306
Verkiezingen	176	176		103	103		99	99		99	99		99	99		99	99	
Categ.kn. Heff	2.201	1.425	777	2.256	1.502	754	2.305	1.504	801	2.305	1.504	801	2.305	1.504	801	2.305	1.504	801
Totaal cat. kn	4.914	2.872	2.043	4.256	2.531	1.725	4.649	2.690	1.959	4.728	2.730	1.998	4.809	2.770	2.039	4.893	2.812	2.081
Te dekken door heff	91.445	57.555	33.891	96.174	61.854	34.320	99.539	63.674	35.865	105.201	68.062	37.139	108.883	70.381	38.502	112.692	72.965	39.727
Totaal zulv.heff	34.736		34.736			34.319			35.865			37.139			38.502			39.727
Totaal watersyst.hef	59.373	59.373			61.854			63.674			68.063			70.382			72.964	
Resultaat	-2.664			0			0			0			0			0		

het onvoorzien is in de programmakosten opgenomen onder "totaal netto kosten" voor in totaal € 100.000,-

5 Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten

bedragen x € 1.000

	Omschrijving	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
		2019	2020 na 2e wij- ziging	2021	2022	2023	2024
	<u>KOSTEN</u>						
A	Rente en afschrijvingen	24.756	25.241	25.577	26.403	27.200	27.945
B	Personeelslasten	38.285	40.902	43.313	44.711	45.888	47.403
C	Externe kosten Goederen/diensten/bijdr/onvoorzien	60.076	61.736	60.227	61.094	63.271	65.171
C	Toevoeging voorziening	1.046	878	661	665	668	669
	Totaal kosten	124.163	128.757	129.788	132.873	137.026	141.188
	<u>OPBRENGSTEN</u>						
A	Financiële baten	2.503	1.900	2.350	2.520	3.020	3.020
B	Personeelsbaten	395	300	144	149	154	159
D	Externe opbrengsten Goederen/diensten/bijdrage derden	27.126	24.726	24.069	22.165	22.414	22.667
E	Waterschapsbelastingen	91.572	94.276	97.294	102.877	106.478	110.203
B	Interne verrekeningen (personeelslasten investeringen)	2.930	3.561	4.439	4.628	4.802	4.982
	Totaal opbrengsten	124.526	124.763	128.296	132.339	136.868	141.031
	Saldo voor reserves	-363 Voordeel	3.994 tekort	1.482 tekort	534 tekort	158 tekort	157 Tekort
	<u>RESERVES</u>						
	Algemene reserves	366	-2.417	-1.071	-295		
	Tariefegalisatiereserves	468	-142	-135			
	Overige bestemmingsreserves	1.467	-1.435	-276	-239	-158	-157
	Totaal reserves	2.301	-3.994	-1.482	-534	-158	-157
	Resultaat	2.664 Voordeel	0	0	0	0	0

De kostensoorten zijn als volgt bij het betreffende programma (gesaldeerd) opgenomen:

- A: Rente en afschrijving
- B: Personeelslasten
- C: Externe kosten
- D: Externe opbrengsten
- E: Waterschapsbelastingen

6 Investerings

Bestedingsniveaus

Hieronder zijn de bestedingsprognoses van de voorgenomen investeringen per programma weergegeven, deze zijn onderverdeeld in lopende- en nieuwe investeringen. Er zal gestuurd worden op een besteding van gemiddeld € 31,1 miljoen per jaar.

bedragen x € 1.000

Programma	Prognose sept 2020 / begroting - mjr 2021-2024 ¹				
	2020	2021	2022	2023	2024
Waterkeringen:	732	1.043	5.140	3.743	3.500
Onderhanden		462	0	0	0
Nieuw		581	5.140	3.743	3.500
Watersystemen:	9.353	9.371	15.068	15.042	13.690
Onderhanden		5.360	3.639	2.168	2.091
Nieuw		4.011	11.429	12.874	11.599
Wegen:	3.757	3.430	5.604	3.419	3.051
Onderhanden		1.167	1.120	0	0
Nieuw		2.263	4.484	3.419	3.051
Afvalwaterketen:	12.975	11.508	10.375	11.135	6.673
Onderhanden		6.228	6.500	3.600	0
Nieuw		5.280	3.875	7.535	6.673
Bedrijfsvoering:	3.054	8.699	4.564	1.846	1.654
Onderhanden		2.400	105	105	0
Nieuw		6.299	4.459	1.741	1.654
Totaal begroot per jaar¹	29.871	34.051	40.751	35.185	28.568
Totaal begroot volume¹	168.427				
Bestuurlijk volume per jaar¹	30.000	31.100	31.100	31.100	31.100
Totaal bestuurlijk volume¹	150.000+4.400 zonnepanelen= 154.400²				

¹ voor de 5 jarige periode 2020-2024 worden projecten voorbereid tot een bedrag van € 168 miljoen. De sturing vindt plaats op een totaalbedrag van netto € 154,4 miljoen. Het verkrijgen van subsidies kan het mogelijk maken de projecten uit te voeren tegen lagere kosten.

In 2023 en 2024 daalt het bestuurlijke bestedingsvolume met respectievelijk € 0,4 en 0,7 miljoen in verband met een overheveling naar de exploitatie. In bovenstaande bedragen is hiermee nog geen rekening gehouden.

² dit bedrag is exclusief € 3,7 miljoen niet benutte bestedingsruimte uit 2019 (volume 2019 € 30 miljoen versus realisatie € 26,3 miljoen).

Investerings 2021-2024

Binnen de kredieten die worden opgevoerd in de begroting 2021 is een onderdeel onvoorzien opgenomen. Dit betekent dat wanneer via een goede risicobeheersing de inzet van onvoorzien wordt beperkt, de daadwerkelijke besteding lager kan uitvallen dan het beschikbaar gestelde krediet. Hiermee kan er sprake zijn van een lager bestedingsniveau dan vooraf via de prognoses is aangegeven.

Daarnaast is er sprake van ramingen die een verschillende mate van grofheid kennen en daarmee ook qua betrouwbaarheid. De mate van grofheid neemt af naarmate het project concreter wordt uitgewerkt. Immers ontstaat er een steeds beter beeld van wat er binnen een project concreet dient te gebeuren, de mogelijke risico's die zich hier bij voor kunnen doen en de benodigde middelen die dit met zich meebrengt. De raming van de kredieten die verder in de toekomst liggen zijn dus grover dan degene die concreet richting uitvoering gaan. Deze laatste zijn gebaseerd op een begrotingsplan en richting uitvoering op een uitgewerkt bestek/contract.

De besteding aan investeringen was in de vorige meerjarenraming € 30 miljoen per jaar en is in deze begroting gezet op € 31,1 miljoen (de stijging is het gevolg van de extra ruimte van € 4,4 miljoen voor zonnepanelen, wat jaarlijks € 1,1 miljoen extra bovenop de € 30 miljoen betekent). De jaarlijkse verhoging is tot en met 2024. De belangrijkste reden om het bestedingsniveau op maximaal € 31,1 miljoen te zetten is het terugdringen van de schuldquote (toelichting schuldquote is opgenomen in hoofdstuk 3.8).

Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat de sturing plaatsvindt op een totaalbedrag van netto € 154,4 miljoen over de 5-jarige periode 2020 - 2024, waarbij jaarlijkse afwijkingen ten opzichte van de € 31,1 miljoen mogelijk zijn en wordt gekeken naar de totale besteding over de genoemde periode.

In de begroting 2021 zijn de rente- en afschrijvingskosten doorgerekend op basis van een bestedingsniveau van € 31,1 miljoen.

De voortgang wordt regelmatig gemonitord zodat indien nodig tijdig bijsturing kan plaatsvinden. De algemene vergadering wordt via de digitale integrale monitor op de hoogte gehouden van de voortgang van de projecten.

Machtigingsinvesteringen

Machtigingsinvesteringen zijn projecten op het gebied van onderhoud en bedrijfsvoering of met een relatief klein investeringsbedrag of investeringen die als uitvoeringsmaatregel zijn opgenomen in een door de algemene vergadering vastgesteld beleidsplan. De algemene vergadering verstrekt aan het dagelijks bestuur een machtiging om deze investeringen voor te bereiden en uit te voeren. In de programmabegroting worden alle machtigingsinvesteringen toegelicht zodat duidelijk is uit welke bestuurlijke besluitvorming het project voortkomt (aanleiding), wat er concreet met het project wordt bereikt (omschrijving), wat de uitvoeringsperiode is en welk bruto en netto krediet via de machtiging wordt verstrekt.

In de begroting 2021 is aan verschillende kredieten voor de machtigingsinvesteringen een bedrag van netto € 21,208 miljoen opgenomen.

Separate voorstellen

Nieuwe investeringen die meer beleidsmatig van aard zijn, worden apart voorgelegd aan de algemene vergadering via een separaat kredietvoorstel. Ook deze investeringen worden in de programmabegroting beknopt toegelicht zodat duidelijk is wat de aanleiding is, wat er concreet bereikt wordt met het project, wanneer het wordt uitgevoerd en hoeveel krediet aangevraagd gaat worden.

Een kredietvoorstel wordt voorgelegd aan de algemene vergadering als een project uitvoeringsgereed is. Dit betekent dat direct na het instemmen met het krediet ook daadwerkelijk aan de slag gegaan kan worden. Het waterschap besteedt investeringen soms ook innovatief

aan. De aannemer is in dat geval ook verantwoordelijk voor het ontwerp waardoor in een eerder stadium al uitvoeringskrediet aangevraagd moet worden. In het kredietvoorstel zal aangegeven worden of er sprake is van een innovatieve aanbesteding waardoor het project nog niet uitvoeringsgereed is. In het kredietvoorstel wordt verder ingegaan op onder andere de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen, de concrete resultaten na oplevering van het project en de uitvoeringsperiode.

In de begroting 2021 is aan verschillende kredieten voor de separate voorstellen een bedrag van netto € 12,886 miljoen opgenomen.

Vorbereidingskrediet

Alle investeringen die in de programmabegroting /meerjarenraming zijn opgenomen en waarvoor de algemene vergadering het krediet verstrekt op basis van separate voorstellen, worden voorbereid vanuit het algemene voorbereidingskrediet van € 1,5 miljoen. Hiertoe heeft de algemene vergadering het dagelijks bestuur gemachtigd. De voorbereiding bestaat uit alles wat nodig is om het project gereed te maken voor de uitvoering. Dit is onder andere de grondaankoop, vergunningverlening, onderzoek en bestekvoorbereiding. Alleen voor projecten die uitzonderlijk hoge kosten hebben in de voorbereidingsfase, wordt via een separaat voorstel aan de algemene vergadering krediet gevraagd voor de voorbereiding. Als de voorbereiding is afgerond, wordt vervolgens het uitvoeringskrediet aangevraagd.

De interne ingenieurskosten (eigen personeel) worden niet vanuit het voorbereidingskrediet gefinancierd, maar rechtstreeks op het project geboekt. In de programmabegroting opgenomen geactiveerde personeelslasten voor ingenieursdiensten kunnen worden ingezet voor investeringsprojecten die zijn opgenomen in de programmabegroting / meerjarenraming.

Overzicht machtigingsinvesteringen 2021

x € 1.000

Programma		Geplande technische afronding	Voorgenomen kredieten		
			bruto	subsidie/ bijdrage	netto
Waterkeringen					
PRJ1440B	Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2021	12-2021	320	0	320
PRJ1513	Muur van Altena	12-2024	1.600	615	985
Totaal waterkeringen			1.920	615	1.305
Watersystemen					
PRJ1153J	Gemaal de Luyster	12-2021	400	0	400
PRJ1443	OAS-Wschouwen maatr watersyst fase B	12-2027	1.323	0	1.323
PRJ1456A	Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2021	12-2021	750	0	750
PRJ1471	Baggerwerken Dauwend/Magistraatw.BOB	12-2022	555	0	555
PRJ1472	Uitvoering WB-21/KRW/GGOR 2021	12-2022	1.250	0	1.250
PRJ1498A	Verv.best.techn.inst. opmalingen 2021	12-2021	500	0	500
PRJ1504	Uitvoer.stedelijke waterplannen 2021	12-2021	302	0	302
PRJ1520	Voorbereiding gemaal Nol zeven	10-2021	250	0	250
Totaal watersystemen			5.330	0	5.330
Wegen					
PRJ1462	Reconstructies wegen 2021	11-2021	1.586	0	1.586
PRJ1497B	Verbr.Bunkerpad en fietspad Zwaanweg	12-2021	652	0	652
PRJ1514A	Gr.onderh.kunstwerken wegen 2021	5-2022	596	0	596
Totaal wegen			2.834	0	2.834
Afvalwaterketen					
PRJ1223Q	Renovatie rg Arnhemuiden	12-2022	1.070	0	1.070
PRJ1223R	Renovatie rg Oost-Souburg	12-2022	1.190	0	1.190
PRJ1223S	Renovatie rg Rilland	12-2021	530	0	530
PRJ1233K	Rwzi Verseput, renovatie E/W	12-2021	2.500	0	2.500
PRJ1233L	Brandmeldinstal. rwzi TER+WAL+WAP	12-2023	900	0	900
PRJ1234A	Rwzi WA-polder, verv.E-instal + fakkel	12-2022	2.500	0	2.500
Totaal afvalwaterketen			8.690	0	8.690
Bestuur en organisatie					
PRJ1418	Aank./vervangen auto's 2021	12-2021	884	24	860
PRJ1425	Hoofdk.Terneuzen, vervang cv-ketels	12-2021	213	0	213
PRJ1477	Aank./vervangen tractiemiddelen 2021	12-2021	2.152	176	1.976
Totaal bestuur en organisatie			3.249	200	3.049
Totaal machtigingsinvesteringen 2021			22.023	815	21.208

Separate aanvragen 2021

Overzicht projecten separaat bij de algemene vergadering aan te vragen kredieten

x € 1.000

Programma		Voorgenomen kredieten		
		bruto	subsidie/ bijdrage	netto
Waterkeringen				
<i>Begroting 2021, separaat aan te vragen</i>				
PRJ1013H	HWBP Hansweert (245-1) incl. innovatie - Realisatiefase	84.267	75.841	8.426
PRJ1499	Restopgave vooroeverbestedingen	10.591	10.591	0
Totaal waterkeringen		94.858	86.432	8.426
Bestuur en organisatie				
PRJ1522	Aanleg zonnepanelen terr. & gebouwen	4.460	0	4.460
Totaal bestuur en organisatie		4.460	0	4.460
Totaal separaat aan te vragen 2021		99.318	86.432	12.886

7 Besluiten

DE ALGEMENE VERGADERING VAN WATERSCHAP SCHELDESTROMEN

Gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 13 oktober 2020, 2020036217;

Gelet op de bepalingen van de Waterschapswet;

BESLUIT :

- I de programmabegroting 2021 en meerjarenraming 2021-2024 vast te stellen;
- II een brutobedrag van € 22.023.000,- (netto € 21.208.000,-) beschikbaar te stellen voor de in hoofdstuk 6 vermelde machtigingsinvesteringen en het dagelijks bestuur te machtigen deze investeringen voor te bereiden en uit te voeren;
- III het dagelijks bestuur te machtigen om de in de programmabegroting opgenomen geactiveerde personeelslasten voor onder andere ingenieursdiensten van € 4.439.000,- in te zetten voor investeringsprojecten die opgenomen zijn in de programmabegroting, meerjarenraming 2021-2024;

Aldus besloten in de algemene vergadering van waterschap Scheldestromen in haar vergadering van 11 november 2020.

dr. A.P.M.A. Vonck
secretaris-directeur

mr. drs. A.J.G. Poppelaars
dijkgraaf

Bijlage 2: Verbonden Partijen

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Participanten	Aandeelhouders: Staat der Nederlanden, 9 provincies en alle waterschappen.	
Publiek belang	Als huisbankier van de waterschappen levert de NWB diensten op het gebied van betalingsverkeer, electronic banking en consultancy. Doelstelling van de bank is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen.	
Bestuurlijk belang	Het waterschap is vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA), naar rato van het aantal aandelen heeft het waterschap hierin stemrecht (6%). Ieder aandeel A heeft recht op 1 stem en ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen.	
Financieel belang	Het waterschap is aandeelhouder van 6,0% van het nominale aandelenkapitaal (4.380 aandelen A en 166 aandelen B). Op basis van het gestort aandelenkapitaal is er een financieel belang van 7,67%. De AVA heeft in 2011 besloten vanaf 2012 geen dividend meer uit te keren, totdat voldaan wordt aan de kapitaaleisen van Basel III. Vanaf 2019 wordt, over het boekjaar 2018, weer dividend uitgekeerd.	
Vermogen (jaarrekening 2019)	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
	01-01 € 1.726,- mln.	€ 81.663,- mln.
	31-12 € 1.796,- mln.	€ 94.083,- mln.
	Gerealiseerd resultaat (na belastingen) 2019 € 95,- mln.	
Beleidsvoornemens verbonden partij	Maatschappelijke relevantie (lagere lasten voor de burger en verduurzaming), hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit zijn de hoekstenen van het beleid van de bank.	
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen	
Risico's	Volgens de verwachtingen zijn de economische ontwikkelingen in Nederland positief. Internationaal blijven de onzekerheden bestaan die de Nederlandse en Europese economie raken.	
Relatie met programma	Belasting- en algemene opbrengsten	
Bestuurlijke vertegenwoordiger	Ing. D.K.E. Steijaert	

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)		
Vestigingsplaats	Moerdijk	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	2010	
Participanten	De waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta, Rivierland, Vechtstromen, Scheldestromen.	
Publiek belang	Duurzame oplossing op het gebied van het verwerken van zuiveringslib tegen zo laag mogelijke kosten. Missie van SNB luidt: een voorbeeldfunctie bij de verwerking van zuiveringslib. Zij garandeert continuïteit in slibverbranding met maximaal respect voor mens en milieu tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.	
Bestuurlijk belang	Het waterschap is vertegenwoordigd in de Raad van commissarissen en de aandeelhoudersvergadering.	
Financieel belang	Waterschap Scheldestromen heeft met ingang van 2018 een aandeel van 7,97% in SNB. De waarde van de aandelen bedraagt € 354.014,-. Ter financiering is in de vorm van een storting in de agioreserve een totaal bedrag van ruim € 7,9 miljoen (7,97%) ingebracht door waterschap Scheldestromen. Binnen de bedrijfseconomische resterende levensduur	

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)													
	wordt de agioreserve terugbetaald. De agio bedraagt eind 2018 ruim € 4,1 miljoen.												
Vermogen (jaarrekening 2018)	<table border="0"> <tr> <td></td> <td>Eigen vermogen</td> <td>Vreemd vermogen (> 1jaar)</td> </tr> <tr> <td>01-01</td> <td>€ 52,5 mln.</td> <td>€ 4,3 mln.</td> </tr> <tr> <td>31-12</td> <td>€ 52,0 mln.</td> <td>€ 3,7 mln.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Resultaat (na belastingen) 2019 € 0,6 mln. (2018 = -€ 5,3 mln.)</td> </tr> </table>		Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)	01-01	€ 52,5 mln.	€ 4,3 mln.	31-12	€ 52,0 mln.	€ 3,7 mln.	Resultaat (na belastingen) 2019 € 0,6 mln. (2018 = -€ 5,3 mln.)		
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)											
01-01	€ 52,5 mln.	€ 4,3 mln.											
31-12	€ 52,0 mln.	€ 3,7 mln.											
Resultaat (na belastingen) 2019 € 0,6 mln. (2018 = -€ 5,3 mln.)													
Beleidsvoornemens verbonden partij	In 2016 is het ondernemersplan 2016-2020 vastgesteld met als hoofddoel het verwerken van slib op de meest duurzame wijze tegen de laagste prijzen. Om deze ambitie te verwezenlijken zet SNB in op drie belangrijke, met elkaar samenhangende hoofdstrategieën. Dit betreft het bezet houden van de slibverwerkingsinstallatie, innoveren vanuit een solide basis en de verdere verduurzaming van de slib(eind)verwerking.												
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Waterschap Scheldestromen zal daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het zo optimaal mogelijk realiseren van de doelstellingen zoals o.a. de bezettingsgraad van de installatie.												
Risico's	Onderbezetting van de installaties.												
Relatie met programma	Programma: Afvalwaterketen												
Bestuurlijke vertegenwoordiger	Lid Raad van Commissarissen: ing. G. van Kralingen Vertegenwoordiger aandeelhoudersvergadering: ing. D.K.E. Steijaert												

Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)													
Vestigingsplaats	Amersfoort												
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling												
Ingangsdatum	2012 (Stichting 2005)												
Participanten	De waterschappen												
Publiek belang	HWH is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. HWH heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de natte sector. Onder begeleiding van HWH spannen de waterschappen zich gezamenlijk in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.												
Bestuurlijk belang	Van elk deelnemend waterschap is één dagelijks bestuurslid afgevaardigd in het algemeen bestuur van HWH. Deze leden kiezen uit hun midden de voorzitter en de andere vier leden van het dagelijks bestuur.												
Financieel belang	De financiële bijdrage van waterschap Scheldestromen bedraagt in 2021 € 694.012,-.												
Vermogen (jaarrekening 2019)	<table border="0"> <tr> <td></td> <td>Eigen vermogen</td> <td>Vreemd vermogen</td> </tr> <tr> <td>01-01</td> <td>€ - mln.</td> <td>€ 0,5 mln.</td> </tr> <tr> <td>31-12</td> <td>€ - mln.</td> <td>€ 0,3 mln.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Gerealiseerd resultaat 2019 vóór bestemming € 6,3 mln.</td> </tr> </table>		Eigen vermogen	Vreemd vermogen	01-01	€ - mln.	€ 0,5 mln.	31-12	€ - mln.	€ 0,3 mln.	Gerealiseerd resultaat 2019 vóór bestemming € 6,3 mln.		
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen											
01-01	€ - mln.	€ 0,5 mln.											
31-12	€ - mln.	€ 0,3 mln.											
Gerealiseerd resultaat 2019 vóór bestemming € 6,3 mln.													
Beleidsvoornemens verbonden partij	Meer concreet heeft HWH, als gezamenlijke ICT-dienst van de waterschappen tot doel om de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de waterschappen te verbeteren, de ICT-processen efficiënter te maken en kosten te besparen, de innovatieve slagkracht te vergroten, het imago van de waterschappen als professionele moderne overheid te versterken en bredere facilitaire samenwerking van de waterschappen te stimuleren. Hiertoe zal HWH 2.0 verder uitgewerkt worden, met als doel het verminderen van de bijdragen van de deelnemers.												
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Waterschap Scheldestromen gaat, evenals voorgaande jaren, alle HWH-programma's kritisch bekijken en bezien op nut en noodzaak.												
Risico's	-												
Relatie met programma	Paragraaf: Bestuur en organisatie												
Bestuurlijke vertegenwoordiger	Mr. drs. A.J.G. Poppelaars												

Gemeenschappelijke regeling SaBeWa Zeeland													
Vestigingsplaats	Terneuzen												
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling												
Ingangsdatum	1 oktober 2012												
Participanten	De gemeenten Borssele, Goes, Kapelle, Tholen, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Hulst en waterschap Scheldestromen												
Publiek belang	SaBeWa staat voor Samenwerking Belastingen en Waardebepaling en verzorgt de heffing en invordering van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen en de uitvoering van de Wet WOZ.												
Bestuurlijk belang	Van elke deelnemer is één dagelijks bestuurslid afgevaardigd in het algemeen bestuur van SaBeWa Zeeland. Het dagelijks bestuur bestaat uit 1 lid namens het waterschap en 2 leden namens de gemeenten. Deze 3 leden worden gekozen uit het algemeen bestuur.												
Financieel belang	De kostenverdeelsleutels voor de deelnemers zijn: - uitvoering Wet onroerende zaken: aantal WOZ-objecten - onderdeel Heffen : het aantal aanslagregels - onderdeel Innen : het aantal aanslagregels De financiële bijdrage bedraagt in 2021 € 1.287.912,-.												
Vermogen (jaarrekening 2019)	<table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th>Eigen vermogen</th> <th>Vreemd vermogen (> 1 jaar)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>01-01</td> <td>€ 0,0 mln.</td> <td>€ 0,0 mln.</td> </tr> <tr> <td>31-12</td> <td>€ 0,2 mln.</td> <td>€ 0,0 mln.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,1 mln. (2018 - 0,1 mln.)</td> </tr> </tbody> </table>		Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1 jaar)	01-01	€ 0,0 mln.	€ 0,0 mln.	31-12	€ 0,2 mln.	€ 0,0 mln.	Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,1 mln. (2018 - 0,1 mln.)		
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1 jaar)											
01-01	€ 0,0 mln.	€ 0,0 mln.											
31-12	€ 0,2 mln.	€ 0,0 mln.											
Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,1 mln. (2018 - 0,1 mln.)													
Beleidsvoornemens verbonden partij	Optimaliseren van de organisatie en processen.												
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Het waterschap zal daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het zo optimaal mogelijk realiseren van de doelstellingen.												
Risico's	-												
Relatie met programma	Programma: Bestuur en organisatie												
Bestuurlijke vertegenwoordiger	ing. D.K.E. Steijaert												

Gemeenschappelijke regeling RUD-Zeeland													
Vestigingsplaats	Terneuzen												
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling												
Ingangsdatum	Medio 2013												
Participanten	De 13 gemeenten in Zeeland, provincie Zeeland en waterschap Scheldestromen.												
Publiek belang	De RUD-Zeeland voert in opdracht van de gemeenten, provincie en het waterschap VTH milieutaken en VTH Wabo-taken uit. Ze moet deze taken professioneel, doelmatig en volgens landelijk vastgestelde kwaliteitseisen en dienstverleningsnormen vervullen. Het takenpakket van de RUD-Zeeland ziet er als volgt uit: - ketentoezicht op grond, bouwstoffen en afval; - VTH-taken Wabo voor BRZO- en IPPC-bedrijven; - VTH-taken Wabo waarvoor de provincie vóór 01-10-2010 het bevoegde gezag was; - VTH-taken Milieu voor bedrijven waarvoor de gemeente het bevoegde gezag is; - Overige taken uit het landelijk basispakket.												
Bestuurlijk belang	Van elke (15) deelnemer is één dagelijks bestuurslid afgevaardigd in het algemeen bestuur van RUD-Zeeland. Het dagelijks bestuur bestaat uit 1 lid namens de provincie, 1 lid namens het waterschap en 3 leden namens de gemeenten. Deze 5 leden worden gekozen uit het algemeen bestuur.												
Financieel belang	Voor 2021 is de bijdrage € 81.700,-.												
Vermogen (jaarrekening 2019)	<table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th>Eigen vermogen</th> <th>Vreemd vermogen (> 1 jaar)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>01-01</td> <td>€ 1,5 mln.</td> <td>€ 0,14 mln.</td> </tr> <tr> <td>31-12</td> <td>€ 1,4 mln.</td> <td>€ 0,22 mln.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,5 mln. (2018 € 0,8 mln.)</td> </tr> </tbody> </table>		Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1 jaar)	01-01	€ 1,5 mln.	€ 0,14 mln.	31-12	€ 1,4 mln.	€ 0,22 mln.	Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,5 mln. (2018 € 0,8 mln.)		
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1 jaar)											
01-01	€ 1,5 mln.	€ 0,14 mln.											
31-12	€ 1,4 mln.	€ 0,22 mln.											
Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,5 mln. (2018 € 0,8 mln.)													

Gemeenschappelijke regeling RUD-Zeeland	
Beleidsvoornemens verbonden partij	Conform het bedrijfsplan het optimaliseren van de organisatie.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Het waterschap zal daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het zo optimaal mogelijk realiseren van de doelstellingen.
Risico's	-
Relatie met programma	Programma: Bestuur en organisatie
Bestuurlijke vertegenwoordiger	Dhr. P. Keller

Unie van Waterschappen (UvW)													
Vestigingsplaats	Den Haag												
Rechtsvorm	Vereniging												
Ingangsdatum	1927												
Participanten	De waterschappen												
Publiek belang	De vereniging heeft tot doel de leden individueel en collectief bij te staan bij de vervulling van hun bestuurstaken. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid, IPO, VNG en Europa.												
Bestuurlijk belang	Het waterschap heeft zitting in de ledenvergadering (voorzitters van alle waterschappen).												
Financieel belang	Voor 2021 is een contributie van € 409.266,- begroot, daarnaast € 82.522,- bijdrage voor de bestrijding bever- en muskusratten en € 5.000,- voor de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) en € 6.190,- bijdrage voor Het Waterschap.												
Vermogen (jaarrekening 2019)	<table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th>Eigen vermogen</th> <th>Vreemd vermogen (> 1 jaar)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>01-01</td> <td>€ 0,9 mln.</td> <td>€ 5,7 mln.</td> </tr> <tr> <td>31-12</td> <td>€ 1,8 mln.</td> <td>€ 5,4 mln.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,9 mln. (2018 € 0,1 mln.)</td> </tr> </tbody> </table>		Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1 jaar)	01-01	€ 0,9 mln.	€ 5,7 mln.	31-12	€ 1,8 mln.	€ 5,4 mln.	Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,9 mln. (2018 € 0,1 mln.)		
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1 jaar)											
01-01	€ 0,9 mln.	€ 5,7 mln.											
31-12	€ 1,8 mln.	€ 5,4 mln.											
Gerealiseerd resultaat 2019 € 0,9 mln. (2018 € 0,1 mln.)													
Beleidsvoornemens verbonden partij	<p>De Unie van Waterschappen ondersteunt ook in 2021 de waterschappen waar mogelijk bij het realiseren van hun ambities, bijvoorbeeld door op politiek-bestuurlijk niveau afspraken te maken, zaken te agenderen, belemmeringen weg te nemen en samenwerkingen te initiëren.</p> <p>In de begroting 2021 zijn de volgende speerpunten benoemd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De uitrol van het klimaatakkoord; • De nationale omgevingsvisie (NOVI); • Klimaatadaptatie; • Stikstofproblematiek; • De Omgevingswet; • Aanvullende afspraken Bestuursakkoord Water; • Vitale vereniging; • Tweede Kamerverkiezingen maart 2021. <p>Dit alles kan alleen maar als ook binnen de vereniging, met en tussen de 21 waterschappen, er een goede onderlinge verbinding is. Door elkaar regelmatig te ontmoeten, onderwerpen zowel in formele als informele setting te bespreken en de verenigingsstructuur te gebruiken om breed gedragen standpunten en besluiten (in) te nemen. Juist dan kan de in de afgelopen jaren gegroeide positie van de waterschappen verder worden versterkt.</p>												
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Waterschap Scheldestromen zal daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het zo optimaal mogelijk realiseren van de doelstellingen.												
Risico's	-												
Relatie met programma	Programma: Bestuur en organisatie												
Bestuurlijke vertegenwoordiger	Mr. drs. A.J.G. Poppelaars												

Stichting Minas en Middelen Meester (MMM)		
Vestigingsplaats	Goes	
Rechtsvorm	Stichting	
Ingangsdatum	2000	
Participanten	Zeeuws Agrarisch Jongeren Kontakt (ZAJK), provincie Zeeland, ZLTO, ZMF en waterschap Scheldestromen.	
Publiek belang	De stichting stelt zich ten doel de emissie van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu in Zeeland te verminderen door deze middelen in de landbouw efficiënter te gebruiken. Naast de uitvoering van concrete projecten doet MMM dienst als een afstemmingskader voor alle Zeeuwse projecten op het gebied van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen. De winst van de stichting zit vooral in het gezamenlijk optrekken om binnen de landbouw een zo groot mogelijke milieuwinst te behalen. Dit is niet alleen goed voor het milieu, maar ook goed voor het imago van de landbouw.	
Bestuurlijk belang	Het waterschap is in het bestuur van de stichting vertegenwoordigd.	
Financieel belang	Het waterschap draagt bij in de verschillende onderzoeksprojecten. Jaarlijks wordt een bijdrage betaald van € 5.000,-. Bij de oprichting is een voorschot/startkapitaal verstrekt van € 37.500,-.	
Vermogen (jaarrekening 2018)	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
	01-01 € 77.027,-	€ -
	31-12 € 77.353,-	€ -
	Gerealiseerd resultaat 2018 € 163,-.	
Beleidsvoornemens verbonden partij	Het voornemen is de stichting op te heffen.	
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	-	
Risico's	-	
Relatie met programma	Programma: Watersystemen	
Bestuurlijke vertegenwoordiger	Dhr. M. Weststrate	

Bijlage 3: Afkortingen

AOW	: Algemene Ouderdomswet
AVA	: Algemene vergadering van Aandeelhouders
AV	: Algemene Vergadering
BBP	: Bruto Binnenlands Product
BIO	: Baseline Informatieveiligheid Overheid
BOB	: Beheer en Onderhoud Bebouwd Gebied
BRZO	: Besluit Risico's Zware Ongevallen
cao	: collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	: Centraal Bureau voor de Statistiek
CPI index	: Consumentenprijs index
CROW	: Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegbouw en de Verkeerstechniek
DWO	: Digitale werkomgeving
ECB	: Europese Centrale Bank
EHK	: Essentiële Herkenbaarheids Kenmerken
EMU	: Economische Monetaire Unie
fte	: fulltime equivalent
GGOR	: Gewenst Grond- en Oppervlakte waterregime
HWBP	: Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	: Het Waterschaps Huis
iba	: Een individuele behandeling van afvalwater
ICT	: informatie- en communicatie technologie
ILT	: Inspectie voor Leefomgeving en Transport
IPM	: Integraal Projectmanagement Model
IPO	: InterProvinciaal Overleg
IPPC	: Integrated Pollution Prevention en Control
KRW	: Kader Richtlijn Water
MJOP	: Meerjarig Onderhoudsplan
MMM	: Stichting Minas en Middelen Meester
MURA	: Muskusrattenbestrijding
NOVI	: Nationale Omgevingsvisie
NWB	: Nederlandse Waterschaps Bank
OAS	: Optimalisatie Afvalwater Systemen
PDCA	: Plan Do Check Act
POP 3	: Plattelands Ontwikkelings Programma 2014-2020
PWO	: Planvorming Wateropgave
RUD	: Regionale Uitvoerings Dienst
rwzi	: rioolwaterzuiveringsinstallatie
SaBeWa Zeeland	: Samenwerking Belastingheffing en Waardebepaling
SAZ+	: Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland
SIKB	: Stichting infrastructuur kwaliteitsborging bodembeheer
SNB	: N.V. Slibverwerking Noord-Brabant
SVI	: Slibverwerkingsinstallatie
SWO	: Stedelijke Wateropgave
UvW	: Unie van Waterschappen
ve	: vervuilingseenheid
VNG	: Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH	: Vergunningverlening, toezicht en handhaving
WABO	: Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WB21	: Waterbeheer 21 ^e eeuw
WBI	: Wettelijk Beoordelings Instrumentarium

WBP	:	WaterschapsBeheerProgramma
Wet FIDO	:	Wet financiering decentrale overheid
WOZ	:	Wet Waardering Onroerende Zaken
ZAJK	:	Zeeuws Agrarisch Jongeren Kontakt
ZLTO	:	Zuidelijke Land- en Tuinbouw organisatie
ZMF	:	Zeeuwse Milieu Federatie